

EUROPOS KOMISIJA

Briuselis, 7.12.2010
SEC(2010) 1545 final

Europos Sąjungos taisyklių, susijusių su valstybės pagalba, viešaisiais pirkimais ir vidaus rinka, taikymo visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms, ypač visuotinės svarbos socialinėms paslaugoms, vadovas

Vykstant konsultacijoms, pradėtoms paskelbus 2006 m. balandžio mėn. Komisijos komunikatą dėl visuotinės svarbos socialinių paslaugų (VSSP)¹, Komisija gavo tam tikrų klausimų dėl Europos Sąjungos taisyklių, susijusių su valstybės pagalba, viešaisiais pirkimais ir vidaus rinka, taikymo visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms (VESP), ypač VSSP. Šio dokumento tikslas – atsakyti į klausimus dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo VSSP ir VESP. Jo tikslas taip pat yra atsakyti į pateiktus klausimus dėl viešųjų pirkimų taisyklių taikymo VSSP, kad būtų paaiškintos valdžios institucijų prievolės, taikomos perkant socialines paslaugas rinkoje. Galiausiai šio dokumento tikslas – pateikti atsakymus dėl Sutarties taisyklių, susijusių su laisve teikti paslaugas ir įsisteigimo laisve (toliau – vidaus rinkos taisyklės), ir Paslaugų direktyvos² taisyklių taikymo VSSP.

Kiek įmanoma, pateikiamuose atsakymuose remiamasi teismų praktika arba konkrečiomis taikytinų teisės aktų nuostatomis, siekiant padėti suinteresuotiems skaitytojams, norintiems gauti papildomos informacijos. Šiuo dokumentu pirmą kartą atnaujinami 2007 m. paskelbti darbiniai dokumentai, jo tikslas – atsakyti į naujus klausimus, Komisijai pateiktus naudojantis sąveikiąja informacine paslauga, teikiama nuo 2008 m. sausio mėn., arba Komisijos tarnybų, valdžios institucijų ir kitų suinteresuotųjų šalių susitikimuose. Atnaujinant taip pat atsižvelgta į teismų praktikos pokyčius, galimus taikytinos reglamentavimo sistemos pokyčius ir Socialinės apsaugos komiteto darbus šioje srityje³.

Šis dokumentas – tai Komisijos tarnybų parengtas darbinis dokumentas. Juo siekiama pateikti techninius paaiškinimus, visų pirma remiantis glaustomis ir kartais supaprastintomis valstybės pagalbos, viešųjų pirkimų ir vidaus rinkos teisės aktų ir šios srities teismų praktikos santraukomis, o valstybės pagalbos srityje – Komisijos sprendimais dėl VESP, ypač dėl VSSP. Šiuo dokumentu nenustatomos Europos Komisijos, kaip institucijos, prievolės.

¹ Komisijos komunikatas „Lisabonos strategijos įgyvendinimas. Visuotinės svarbos socialinės paslaugos Europos Sąjungoje“, COM(2006) 177 galutinis, SEC(2006) 516.

² 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje, OL L 376, 2006 12 27, p. 36.

³ Žr. „Socialinės apsaugos komiteto ataskaitą dėl Bendrijos teisės taikymo VSSP“: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=758&langId=fr>.

1.	ĮVADAS.....	13
2.	VESP SAŲVOKA	15
2.1.	Kas yra visuotinės svarbos paslauga (VSP)?	15
2.2.	Kas yra visuotinės ekonominės svarbos paslauga (VESP)? Ar valdžios institucijos privalo šią sąvoką įtraukti į savo šalies teisės sistemą?	15
2.3.	Kas yra visuotinės svarbos socialinė paslauga (VSSP)?.....	16
2.4.	Ar valstybėms narėms suteikiama veiksmų laisvė apibūdinti VESP?.....	17
2.5.	Ar Komisija gali pateikti kriterijų sąrašą, kurį valdžios institucijos galėtų taikyti siekdamos nustatyti paslaugos visuotinės svarbos pobūdį?	17
2.6.	Ar Sąjungos teisės aktais apribojama valstybių narių veiksmų laisvė apibūdinti VESP?	18
2.7.	Ar yra apribojimų pavyzdžių, susijusių su valstybių narių padaryta akivaizdžia vertinimo klaida apibūdinant VESP?.....	18
2.8.	Ar tam tikras finansines paslaugas galima laikyti VESP?	19
2.9.	Ar darbo vietų kūrimą ir išlaikymą įmonėje, siekiant plėsti jos mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros veiklą (pavyzdžiui, biofarmacijos srityje), galima laikyti VESP?	19
3.	KLAUSIMAI DĖL VALSTYBĖS PAGALBOS TAISYKLIŲ TAIKYMO VESP, YPAČ VSSP.....	20
3.1.	Valstybės pagalbos taisyklių taikymas VESP.....	20
3.1.1.	Kada SESV valstybės pagalbos taisyklės taikomos VESP organizavimui ir finansavimui?	20
3.1.2.	Kada veikla priskiriama ekonominei pagal konkurencijos taisykles?	20
3.1.3.	Ar laisvųjų profesijų atstovai gali steigti įmones, apibūdintas konkurencijos taisyklėse?	21
3.1.4.	Kada veikla yra neekonominė pagal konkurencijos taisykles?.....	22
3.1.5.	Ar valdžios institucija, savo kompetencijos srityje teikdama informaciją ir konsultacijas piliečiams, vykdo ekonominę veiklą pagal konkurencijos taisykles?..	23
3.1.6.	Ar SESV valstybės pagalbos taisykles galima taikyti ne pelno siekiantiems paslaugų teikėjams?.....	23
3.1.7.	Ar valstybės pagalbos taisyklės taikomos socialinės veiklos centrums, teikiantiems VSSP (pvz., paslaugas pagyvenusiems asmenims ir neįgaliesiems)?.....	24
3.1.8.	Ar tam tikrų kategorijų paslaugų gavėjams savivaldybės platinami kuponai, skirti pasinaudoti VESP, yra valstybės pagalba?	24
3.1.9.	Ar socialinė pagalba, teikiama tam tikriems gavėjams, tokiems kaip nedideles pajamas gaunančios šeimos (pvz., atsižvelgiant į jų faktines išlaidas, patiriamas siekiant pasinaudoti VESP, ir (arba) kitus su jų asmenine padėtimi susijusius	

objektyvius kriterijus), ir mokama tiesiogiai paslaugų teikėjui – mokėjimų tarpininkui, yra valstybės pagalba?	24
3.1.10. Tam tikros VESP dažnai teikiamos vietos lygmeniu. Ar jos iš tikrųjų daro poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai?	25
3.1.11. Ar tarpusavio prekybai iš tikrųjų daromas poveikis, jeigu konkrečią VESP regione teikia vienas veiklos vykdytojas?.....	26
3.1.12. Ar yra vietoje teikiamų VESP pavyzdžių, kai poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai iš tikrųjų nedaromas?	26
3.1.13. Kokių veiksmų imamasi, kai veikla yra ekonominė ir ja daromas poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai?	27
3.1.14. Ar konkurencijos taisyklių taikymas reiškia, kad valstybės narės turi pakeisti VESP organizavimo ir teikimo tvarką?	28
3.1.15. Kokių veiksmų imamasi, kai valdžios institucija suteikia kompensaciją už visuotinės svarbos paslaugą, laikomą ekonomine veikla?	28
3.1.16. Kaip valdžios institucija gali finansuoti VESP?	28
3.1.17. Ar pagal valstybės pagalbos taisykles valdžios institucijos privalo taikyti konkrečią VESP organizavimo tvarką?	28
3.1.18. Ar dotacijos, skiriamos vienai valdžios institucijai perduodant įgaliojimus kitai valdžios institucijai, kai vykdomas decentralizavimas, priskirtinos valstybės pagalbai?	29
3.1.19. Ar finansuojant pagal viešųjų pirkimų taisykles vidaus principu (<i>in-house</i>) VESP teikiančią subjektą valstybės pagalbos taisyklės nėra taikomos?.....	29
3.2. Sprendimas <i>Altmark</i> ir VESP dokumentų rinkinys.....	29
3.2.1. Ką Teisingumo Teismas nurodo sprendime <i>Altmark</i> ?.....	29
3.2.2. Ar valstybė narė, taikydama gerai valdomos vidutinės įmonės sąnaudų kriterijų, gali remtis iš anksto nustatytais orientacinėmis sąnaudomis?	31
3.2.3. Kokie yra <i>Altmark</i> kriterijų taikymo arba netaikymo padariniai?.....	32
3.2.4. Kokie yra padariniai, jeigu kompensacija už VESP iš tikrųjų yra valstybės pagalba?	32
3.2.5. Kokie atitinkami Sprendimo ir Bendrųjų nuostatų tikslai? Ar yra šių dviejų dokumentų skirtumų?.....	32
3.2.6. Kokiais atvejais taikomas Sprendimas?	33
3.2.7. Pasitaiko atvejų, kai kompensaciją už viešąją paslaugą gaunanti įmonė priklauso įmonių grupei arba yra specialiosios paskirties įmonė, įsteigta VESP teikti. Ar šiomis aplinkybėmis 100 mln. EUR metinės apyvartos riba taikoma vienam juridiniam asmeniui, ar įmonių grupei?.....	33

3.2.8.	Ar 30 mln. EUR metinės kompensacijos ir pagalbos gavėjo 100 mln. EUR apyvartos ribos, nurodytos Sprendimo 2 straipsnio a punkte, yra taikomos kartu? Ką tai reiškia?	33
3.2.9.	Kokios yra Sprendime ir Bendrosiose nuostatose nurodytos suderinamumo sąlygos?	34
3.2.10.	Ar Sprendimas taikomas oro uostams, kuriuose aptarnaujama daugiau negu 1 mln. keleivių, jeigu kompensacija už viešąją paslaugą yra mažesnė negu 30 mln. EUR, o oro uostą valdančios įmonės metinė apyvarta neviršija 100 mln. EUR?	34
3.2.11.	Kaip Sprendimas susijęs su Reglamentu (EB) Nr. 1370/2007?	35
3.2.12.	Kuo Bendrosios nuostatos skiriasi nuo transporto sektoriuje taikomų konkrečių suderinamumo taisyklių?	35
3.2.13.	Kuo sprendimo Altmark sąlygos skiriasi nuo Sprendime ir Bendrosiose nuostatose nustatytų sąlygų?	35
3.2.14.	Nuo kada Sprendimas ir Bendrosios nuostatos yra taikomi? Ar jie galioja atgaline data?	36
3.2.15.	Ar VESP dokumentų rinkinyje nustatoma įmonių teisė gauti pagalbą kompensacijos už viešąją paslaugą forma?	37
3.3.	Pranešimas apie pagalbą, viršijančią Sprendime nustatytas ribas.	37
3.3.1.	Ar būtina Komisijai pranešti apie pagalbą, viršijančią Sprendimo 2 straipsnio a punkte nustatytas ribas?	37
3.3.2.	Ar privaloma siųsti informacinį pranešimą Komisijai, jeigu apie pagalbą kompensacijos už viešąją paslaugą forma pagal Sprendimą gali būti leidžiama nepranešti?	37
3.3.3.	Jeigu valstybė atsisako tenkinti regiono ar kitų vietos valdžios institucijų prašymą pranešti apie pagalbą kompensacijos už viešąją paslaugą forma, ar valdžios institucijos gali imtis veiksmų pačios? Ar Komisija galėtų imtis priemonių prieš šią valstybę narę?	38
3.4.	Užduoties paskyrimo akto sąvoka pagal Sprendimą ir Bendrąsias nuostatas.	38
3.4.1.	Koks yra užduoties paskyrimo akto tikslas pagal Sprendimą ir Bendrąsias nuostatas?	38
3.4.2.	Kokių rūšių užduoties paskyrimo aktai laikomi tinkamais pagal Sprendimą?	38
3.4.3.	Ar užduoties paskyrimo aktas būtinas net tuomet, kai teikiama VSSP?	40
3.4.4.	Ar užduoties paskyrimo sąvoka pagal SESV 106 straipsnio 2 dalį ir VESP dokumentų rinkinį atitinka „įgalioto subjekto“ sąvoką pagal Paslaugų direktyvą (2 straipsnio 2 dalies j punktą)?	40
3.4.5.	Ar oficialus regioninės valdžios institucijos nutarimas, kuriame apibūdinama visuotinės svarbos socialinė paslauga, susijusi su profesiniu mokymu, ir pavedama ją teikti vienai ar kelioms mokymo įstaigoms, yra užduoties paskyrimo aktas pagal Sprendimą ir įgaliojimas pagal Paslaugų direktyvą?	41

3.4.6.	Jeigu VESP bendrai finansuoja kelios valdžios institucijos, ar kiekviena susijusi valdžios institucija turi patvirtinti savo užduoties paskyrimo aktą, o gal skirdama kompensaciją ji gali remtis valdžios institucijos, vadovaujančios teikiant VESP ar ją organizuojančios, užduoties paskyrimo aktu?.....	41
3.4.7.	Ar valdžios institucija, kelias VESP norinti pavesti teikti vienam arba keliems paslaugų teikėjams, privalo kiekvienai VESP patvirtinti kelis aktus?.....	42
3.4.8.	Ar užduoties paskyrimo akte turėtų būti apibūdinta įgyvendintina užduotis arba įgyvendintina konkreti veikla?.....	42
3.4.9.	Kaip parengti užduoties paskyrimo aktą, susijusį su paslaugomis, pavyzdžiui, VSSP, kurios turi būti vertinamos pagal bendrą metodą ir kartu pritaikytos prie įvairių paslaugų gavėjų konkrečių poreikių? Ar užduoties paskyrimo akte turi būti apibūdinta kiekviena paslauga, kuri turėtų būti teikiama?.....	42
3.4.10.	Jeigu veiklą, panašią į paslaugas, teikiamas pagal su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus, rinkoje vykdo kiti veiklos vykdytojai, ar valdžios institucijos gali nustatyti su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus, kurie skirtųsi nuo su rinkoje vykdoma veikla susijusių įsipareigojimų?	43
3.4.11.	Kaip parengti užduoties paskyrimo aktą, susijusį su paslaugomis, kurios jas teikiant turi būti pritaikomos prie besikeičiančios padėties – kintančio priežiūros intensyvumo ir paslaugų gavėjų profilio bei skaičiaus?	44
3.4.12.	Ar reikalavimu parengti užduoties paskyrimo aktą varžomi tokių paslaugų teikėjų, kuriuos įvairios valstybės narės pripažįsta ir vertina pagal savo konstitucinę ir (arba) teisinę sistemą, savarankiškumas ir iniciatyvos laisvė?.....	45
3.4.13.	Ar reikalavimu parengti užduoties paskyrimo aktą varžomas VESP teikėjo, nacionaliniu lygmeniu tinkamai įgalioto teikti paslaugas, vietos biurų savarankiškumas nustatyti prioritetus?	45
3.5.	Kompensacija.....	45
3.5.1.	Sprendime reikalaujama, kad užduoties paskyrimo akte būtų nustatyti sąnaudų kriterijai. Kaip tai įmanoma padaryti prieš pradėdant teikti paslaugą?.....	45
3.5.2.	Net patirties turintiems subjektams, teikiantiems VESP, numatyti sąnaudas gali būti sunku, ir ex-post deficito rizika gali būti didelė: nenumatyta keičiasi priežiūros intensyvumas, paslaugų gavėjų profilis arba skaičius, pajamų dydis (paslaugų gavėjai nemoka mokesčių, kinta paslaugų gavėjų skaičius, kitos valdžios institucijos atsisako mokėti). Kaip valdžios institucijos gali rasti išeitį iš šios padėties?	46
3.5.3.	Kaip nustatyti sąnaudų kompensacijos kriterijus (Sprendimo 4 straipsnio d punktas), jeigu konkrečią VESP finansuoja dvi ar kelios valdžios institucijos?	46
3.5.4.	Kaip aptariama kompensacija turi būti apskaičiuojama, jeigu valdžios institucija nori finansuoti tik dalį paslaugų teikėjo, kuriam pavesta teikti VESP, metinių sąnaudų?	47
3.5.5.	Ar konkrečią kompensacijos sumą būtina skirti konkrečioms sąnaudoms?	47
3.5.6.	Jeigu dalį VESP finansuoja valdžios institucija, o dalį – paslaugų gavėjai, ar valdžios institucija gali padengti visas sąnaudas, jeigu VESP yra nuostolinga?	47

3.5.7.	Ar apskaičiuojant kompensaciją galima kartu atsižvelgti ir į valdžios institucijos subsidijas, ir į išmokas, kurias valdžios institucija subjektui moka, kad jis įgyvendintų su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus?	47
3.5.8.	Kaip apskaičiuoti kompensacijos už viešąją paslaugą sumą, jeigu VESP teikėjams suteiktos specialiosios ar išskirtinės teisės, susijusios su kelių viešosios paslaugos užduočių įgyvendinimu?	48
3.5.9.	Ar valdžios institucija užduoties paskyrimo akte gali nurodyti, kad ji padengs kiekvienu nustatytu laikotarpiu patirtus veiklos nuostolius, ir nenustatyti kitų kompensacijos apskaičiavimo kriterijų?	48
3.5.10.	Jeigu kelios valdžios institucijos, įskaitant vietos valdžios instituciją, ir privatūs subjektai sudaro vieną juridinį asmenį, kad kartu teiktų VESP, kaip apskaičiuojant kompensaciją turi būti atsižvelgiama į subjektų, kurie nėra valdžios institucijos, dalyvavimą?	48
3.5.11.	Ar VESP teikiančiai įmonei, kuri kartu vykdo kitą komercinę veiklą, būtina tvarkyti atskirą apskaitą?	49
3.5.12.	Ar subjektui, kuriam pavesta teikti VESP ir kuris taip pat vykdo neekonominę veiklą, būtina tvarkyti atskirą apskaitą?	49
3.5.13.	Kokias sąnaudas galima kompensuoti, kai įmonė tą pačią infrastruktūrą naudoja ir VESP teikti, ir VESP nelaikomai ekonominei veiklai vykdyti?	49
3.5.14.	Ar mokesčių lengvatos, suteikiamos dėl subjekto socialinio statuso, turi būti priskiriamos prie pajamų pagal Sprendimo 5 straipsnio 3 dalį?	50
3.5.15.	Ar mokėjimai, vykdomi pagal nuostolių kompensavimo susitarimą grupėje, kurios akcinio kapitalo dalis priklauso valstybei, turėtų būti priskiriami prie pajamų pagal Sprendimo 5 straipsnio 3 dalį?	50
3.5.16.	Kokia yra termino „pagrįstas pelnas“ reikšmė apskaičiuojant suderinamą kompensaciją?	50
3.5.17.	Sprendime ir Bendrosiose nuostatose nurodoma, kad pagrįstam pelnui apskaičiuoti taikoma nuosavo kapitalo gražos norma. Ar galima taikyti kitokius pagrįsto pelno apskaičiavimo metodus?	51
3.5.18.	Ar kompensacijos kriterijus nustatant konkrečiam subjektui, turėtų būti atliktas lyginimas su kitais subjektais? Ar turėtų būti įvertintas veiksmingumas? Kaip galima palyginti religinių paslaugų, dvasinės pagalbos ir skirto papildomo laiko vertę?	51
3.5.19.	Ar Sprendime ir Bendrosiose nuostatose reikalaujama atrinkti įmonę, siūlančią pigiausiai teikti VESP?	52
3.5.20.	Sprendime ir Bendrosiose nuostatose leidžiama skirti kompensaciją už viešąją paslaugą, bet draudžiama mokėti kompensacijos permokas; ką reiškia terminas „kompensacijos permoka“?	52
3.6.	Kompensacijos permokos patikra	52
3.6.1.	Kokį poveikį mechanizmo, kuriuo siekiama išvengti bet kokios kompensacijos permokos, įgyvendinimas turėtų valdžios institucijos prievolei tikrinti kompensacijos permoką?	52

3.6.2.	Jeigu VESP bendrai finansuoja dvi ar kelios valdžios institucijos (pvz., valstybės centrinė ir (arba) regiono, ir (arba) departamento, ir (arba) vietos valdžios institucija), kaip turi būti tikrinama galima kompensacijos permoka?	52
3.6.3.	Jeigu kompensacijos permoka suteikiama dėl to, kad VESP bendrai finansuoja kelios valdžios institucijos, kaip įvairioms dalyvaujančioms valdžios institucijoms kompensacijos permoka turi būti gražinama?	53
3.7.	Per maža kompensacija	53
3.7.1.	Ar pagal valstybės pagalbos taisykles VSSP ir (arba) VESP teikėjui draudžiama mokėti per mažą kompensaciją, t. y. mažesnę kompensacijos sumą negu sąnaudos, susijusios su VESP teikimu? Ar dėl paslaugų teikėjui skirtos per mažos kompensacijos nesuteikiamas ekonominis pranašumas jo konkurentui, kuris neturi prisiimti su per maža kompensacija susijusios finansinės naštos?.....	53
3.7.2.	Jeigu įmonei, kuriai pavesta teikti VESP, mokama per maža kompensacija, ar pagal Bendrąsias nuostatas ji gali perkelti kitai VESP, kurią jai pavesta teikti, skirtą kompensacijos permoką, kurią tuo pačiu laikotarpiu ji galbūt gavo?.....	53
3.7.3.	Ar per mažą kompensaciją gaunanti įmonė, kuriai pavesta teikti VESP, gali prieš baigiantis finansiniams metams gauti numatytą kompensaciją, jeigu pasibaigus tiems metams ji gaus užduočiai vykdyti būtiną kompensaciją?	54
3.7.4.	Ar iš kompensacijos, skirtos įrangos, būtinos VESP užduočiai įgyvendinti, priežiūros sąnaudoms padengti, gali būti dengiamos su pačia VESP susijusios veiklos sąnaudos, kai šioms sąnaudoms skiriama per maža kompensacija?.....	54
3.7.5.	Jeigu visiems komercinės veiklos vykdytojams pavesta teikti tokią pat VESP, ar pagal valstybės pagalbos taisykles jie turėtų gauti vienodą kompensacijos, skirtos šiai VESP teikti, sumą?.....	54
3.8.	<i>De minimis</i> reglamentas ir Bendrasis bendrosios išimties reglamentas	55
3.8.1.	Paslaugų teikėjas norėtų steigti pagalbos jauniems bedarbiams centrą, kuriam reikalinga 150 000 EUR finansinė parama. Ar šiai valdžios institucijos teikiamai subsidijai taikomos valstybės pagalbos taisyklės?.....	55
3.8.2.	Ar valdžios institucija gali finansuoti bandomąją iniciatyvą siekdama nustatyti VESP užduočių turinį?.....	55
3.8.3.	Jeigu VESP finansuojama pagal <i>de minimis</i> reglamentą, ar didžiausia 200 000 EUR riba taikoma VESP, ar įmonei, kuriai pavesta teikti VESP, atsižvelgiant į kitų rūšių veiklą, už kurią įmonė gauna valstybinius išteklius?	55
3.8.4.	Jeigu subjektas, kuriam pavesta teikti kelias VESP, tvarko atskirą kiekvienos VESP apskaitą, ar galima kiekvienai VESP atskirai taikyti <i>de minimis</i> taisyklę?.....	55
3.8.5.	Jeigu subjektas, kuriam pavesta teikti VESP, taip pat vykdo neekonominę veiklą, ar taikant <i>de minimis</i> reglamentą būtina išskaičiuoti visuotinems neekonominės svarbos paslaugoms skiriamą kompensacijos sumą?	56
3.8.6.	Su VSSP susijusių investicijų biudžetas gali būti sudaromas laikotarpiui, kuris gali siekti nuo vieno iki kelerių metų. Ar šiuo atveju galima taikyti <i>de minimis</i> reglamentą?	56

3.8.7.	Ar su bedarbių socialine bei profesine integracija ir profesiniu mokymu susijusioms VESP taikomas 2005 m. lapkričio 28 d. Sprendimas arba Bendrasis bendrosios išimties reglamentas (EB) Nr. 800/2008?	56
3.9.	VESP dokumentų rinkinys ir taisyklės, susijusios su Europos socialiniu fondu (ESF) ir Europos regioninės plėtros fondu (ERPF).....	57
3.9.1.	Ar ESF ir ERPF lėšomis finansuojant VESP suteikiama valstybės pagalba? Ar teisę skirti šį finansavimą turi valstybės narės, ar Komisija?.....	57
3.9.2.	Ar ESF ir ERPF lėšomis VESP turi būti finansuojamos pagal VESP dokumentų rinkinį? Ar teisę skirti šį finansavimą turi valstybės narės, ar Komisija?.....	57
3.9.3.	Ar galima suderinti valstybės pagalbos ir iš ESF skiriamų Sąjungos asignavimų patikrą?.....	57
3.9.4.	Pagal ESF lėšų valdymo taisyklės tinkamos finansuoti išlaidos ir reikalavimus atitinkančios pajamos yra tik tos, kurios susijusios vien su bendrai finansuojamu projektu; į jas neįeina pagrįstas pelnas. Jeigu VSSP finansuojama ESF lėšomis, ar gali būti įtrauktas pagrįstas pelnas, kaip nurodoma Sprendime?	57
3.9.5.	Kaip projektų, bendrai finansuojamų iš ESF, patikros mechanizmas susijęs su kompensacijos permokos patikra, kurią vykdyti įpareigojama pagal VESP dokumentų rinkinį?	58
3.10.	VESP dokumentų rinkinys ir elektroninių ryšių taisyklės	58
3.10.1.	Jeigu valstybė narė suteikia pranašumą įmonei, elektroninių ryšių srityje įpareigotai vykdyti su viešąja paslauga susijusius išpareigojimus, kuriems netaikoma Direktyva 2002/22/EB, ar aptariamą kompensaciją vis dar galima vertinti atsižvelgiant į valstybės pagalbos taisyklės?	58
4.	KLAUSIMAI DĖL VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ TAISYKLIŲ TAIKYMO VSSP.....	58
4.1.	VSSP teikia pati valdžios institucija	58
4.1.1.	Kaip valdžios institucija gali priimti sprendimą pati teikti visuotinės svarbos socialinę paslaugą (VSSP)? Kitaip tariant, kokia veiksmų laisvė valdžios institucijai suteikiama nuspręsti, ar paslaugą turi teikti tiesiogiai ji pati, ar paslauga turi būti pavesta teikti trečiajai šaliai? Ar priimti šį sprendimą gali tik valdžios institucija?..	58
4.1.2.	Sąjungos taisyklės, susijusios su paslaugų teikėjo atranka, paprastai taikomos tik tuomet, jeigu valdžios institucijos paslaugą teikia pačios arba paveda ją teikti vidaus paslaugų teikėjui (tai vadinama vidaus veikla (<i>in-house</i>)). Kaip yra taikoma vidaus veiklos išimtis ir kokie jos apribojimai?	59
4.2.	VSSP už atlygį pavedama teikti trečiajai šaliai.....	60
4.2.1.	Koks teisinis pagrindas taikomas, jeigu valdžios institucija nusprendžia užsakyti teikti VSSP už atlygį?	60
4.2.2.	Ką reiškia tarptautinio masto svarbos sąvoka?	61
4.2.3.	Kokios prievolės vykdomos taikant skaidrumo ir nediskriminavimo principus?.....	63

4.2.4.	Kaip parengti tinkamas specifikacijas siekiant sudaryti paslaugų sutartį, (i) kad būtų visuotinai patenkinti įvairūs paslaugų gavėjų poreikiai ir (ii) sudarytos sąlygos paslaugą pritaikyti atsižvelgiant į kintantį paslaugos teikimo intensyvumą, paslaugų gavėjų skaičių ir pan.?	63
4.2.5.	Kokie kiti kokybės reikalavimai gali būti įtraukti sudarant VSSP viešojo pirkimo ar koncesijos sutartį?	64
4.2.6.	Ar sutartį galima keisti ją įgyvendinant?	65
4.2.7.	Kaip išvengti, kad nebūtų nustatyti per dideli įpareigojimai smulkiesiems paslaugų teikėjams, kurie dažnai geriausiai supranta VSSP ypatumus konkrečios vietos mastu?	65
4.2.8.	Kaip vykdant viešųjų pirkimų procedūras, pagal kurias atrinktų paslaugų teikėjų skaičius ribojamas, kartu užtikrinti pakankamą pasirinkimo laisvę VSSP gavėjams?	66
4.2.9.	Ar galima kaip paslaugų teikėjo atrankos kriterijų įtraukti jo susipažinimą su vieta atsižvelgiant į tai, kad šis aspektas dažnai yra pagrindinis siekiant sėkmingai teikti VSSP?	66
4.2.10.	Ar galima nustatyti apribojimą, kad konkurse dalyvauja tik pelno nesiekiantys paslaugų teikėjai?	67
4.2.11.	Ar valdžios institucijos atrankos etapu dar gali derėtis su paslaugų teikėjais? Tai ypač svarbu VSSP atveju, kadangi valdžios institucijos savo poreikių dar negali tiksliai nustatyti proceso pradžioje. Valdžios institucijoms kartais būtina tartis su galimais paslaugų teikėjais.	68
4.2.12.	Kaip viešųjų pirkimų taisyklės taikomos komunų bendradarbiavimui? Šis bendradarbiavimas gali būti įvairus, pavyzdžiui, komuna perka paslaugą iš kitos komunos arba dvi komunos kartu skelbia viešąjį pirkimą ar steigia įstaigą VSSP teikti ir pan.	68
4.2.13.	Kaip viešųjų pirkimų taisyklės taikomos viešojo ir privačiojo sektorių partnerystei (VPSP)?	70
4.2.14.	Kaip sudarant viešojo pirkimo arba koncesijos sutartis, kuriomis siekiama pavesti teikti visuotinės svarbos socialines paslaugas, galima nustatyti įpareigojimą laikytis tam tikrų įmonės valdymo taisyklių (pavyzdžiui, susijusių su įmonės kontrole, kurią lygiomis teisėmis vykdo darbdavių ir profesinių sąjungų atstovai, arba paslaugų gavėjų atstovų įtraukimu į valdybą)?	70
4.2.15.	Kaip galima suderinti viešųjų pirkimų taisykles ir valdžios institucijų poreikį skatinti naujoviškus sprendimus, tenkinant sudėtingus VSSP gavėjų poreikius?	71
4.2.16.	Kokie įpareigojimai skelbti apie VSSP koncesijas yra taikomi? Ar galima skelbti Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje?	72
4.2.17.	Ar, be viešųjų pirkimų ir koncesijų, yra kitų būdų užsakyti VSSP, kurie būtų suderinami su skaidrumo ir nediskriminavimo principais ir kuriuos taikant būtų galima pasirinkti iš daugelio paslaugų teikėjų?	72

5.	BENDRAS VALSTYBĖS PAGALBOS, VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ IR PASLAUGŲ KONCESIJŲ TAISYKLIŲ TAIKYMAS VISUOTINĖS EKONOMINĖS SVARBOS PASLAUGOMS	73
5.1.	Ar pagal Sąjungos teisę turi būti taikomos konkretus VESP teikimo būdas?.....	73
5.2.	Ar valdžios institucija, finansuodama VESP teikėją pagal valstybės pagalbos taisykles, taip pat turi taikyti Sąjungos taisykles, susijusias su viešojo paslaugų pirkimo arba paslaugų koncesijų sutarčių sudarymu?	73
5.3.	Ar VESP teikiantis koncesininkas gali gauti valstybės pagalbą kompensacijos už viešąją paslaugą forma, kad padengtų faktines viešosios paslaugos užduoties, kurią jam pavesta įgyvendinti, sąnaudas?	74
5.4.	Ar taikant išimtį, vadinamą vidaus veiklos išimtimi (<i>in-house</i>), pagal kurią netaikomos viešųjų pirkimų taisyklės, taip pat yra netaikomos valstybės pagalbos taisyklės?	75
5.5.	Pagal kokius objektyvius kriterijus galima nustatyti, kad sumokėjus tam tikro dydžio kompensaciją panaikinama su paslaugos teikimu susijusi rizika?.....	75
6.	BENDRIEJI KLAUSIMAI DĖL SUTARTIES VIDAUS RINKOS TAISYKLIŲ (IŠISTEIGIMO LAISVĖ IR LAISVĖ TEIKTI PASLAUGAS) TAIKYMO VESP, YPAČ VSSP.....	76
6.1.	Kada Sutarties vidaus rinkos taisyklės (SESV 49 ir 56 straipsniai) taikomos VSSP?	76
6.2.	Kada veikla priskiriama ekonominei pagal Sutarties vidaus rinkos taisykles (SESV 49 ir 56 straipsniai) ir Paslaugų direktyvos taisykles?.....	76
6.3.	Kada veikla priskiriama neekonominei pagal Sutarties vidaus rinkos taisykles (SESV 49 ir 56 straipsniai) ir Paslaugų direktyvos taisykles?.....	77
6.4.	Ar socialinėms paslaugoms, kurioms netaikoma Paslaugų direktyva, Sutarties vidaus rinkos taisyklės vis dėlto yra taikomos?.....	78
6.5.	Ar socialinės politikos tikslais gali būti pateisinamas priemonių, skirtų socialinių paslaugų sektoriui reglamentuoti, taikymas?	78
6.6.	Ar valstybės narės gali nuspręsti tam tikras socialines paslaugas patikėti teikti tik ne pelno siekiantiems paslaugų teikėjams?.....	79
7.	KLAUSIMAI DĖL PASLAUGŲ DIREKTYVOS TAIKYMO VESP, YPAČ VSSP	79
7.1.	Kokioms visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms yra taikoma Paslaugų direktyva?	79
7.2.	Kokioms socialinėms paslaugoms Paslaugų direktyva netaikoma ir kada minėtos direktyvos nuostatos šioms socialinėms paslaugoms taikomos?	80
7.3.	Ar perkeldamos Paslaugų direktyvą valstybės narės gali palikti galioti socialinėms paslaugoms taikomą leidimų išdavimo tvarką?	80

- 7.4. Ar tuomet, kai ta pati leidimų išdavimo tvarka taikoma ir paslaugoms, kurioms direktyva netaikoma, ir paslaugoms, kurioms ji taikoma, šiai tvarkai galioja direktyvos nuostatos? Jeigu taip, ar valstybė narė turi nustatyti atskirą leidimų išdavimo tvarką paslaugoms, kurioms direktyva netaikoma, ir paslaugoms, kurioms ji taikoma? 81
- 7.5. Ar Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punktas taikomas su vaikų lopšeliais ir darželiais susijusioms socialinėms paslaugoms, teikiamoms valstybės įgaliotų paslaugų teikėjų, regioninių arba vietos valdžios institucijų arba bet kokio šiuo tikslu įgalioto subjekto? 81
- 7.6. Ką reiškia valstybės sąvoka pagal Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punktą, kuriame visų pirma nurodoma, kad socialines paslaugas turi teikti valstybė arba valstybės įgaliotas paslaugų teikėjas? 82
- 7.7. Ką reiškia Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punkte pateikiama valstybės įgalioto subjekto sąvoka? 82
- 7.8. Ar įgalioto subjekto sąvoka pagal Paslaugų direktyvą (2 straipsnio 2 dalies j punktą) atitinka užduoties paskyrimo sąvoką pagal SESV 106 straipsnio 2 dalį ir VESP dokumentų rinkinį? 82
- 7.9. Ar oficialus regioninės valdžios institucijos nutarimas, kuriame apibūdinama visuotinės svarbos socialinė paslauga, susijusi su profesiniu mokymu, ir pavedama ją teikti vienai ar kelioms mokymo įstaigoms, suteikiant paslaugų koncesiją bei skiriant kompensaciją už viešąją paslaugą, laikomas užduoties paskyrimo aktu pagal Paslaugų direktyvą? 82
- 7.10. Ką reiškia valstybės pripažintos labdaros organizacijos sąvoka, nurodyta Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punkte? 83

1. ĮVADAS

Buvo pateikta tam tikrų klausimų dėl **valstybės pagalbos taisyklių taikymo visuotinės svarbos paslaugoms**. Visų pirma klausimų pateikta dėl tikslų sąlygų, kuriomis su viešąja paslauga susijusių išpareigojimų kompensavimas yra valstybės pagalba. Antra, klausimų pateikta dėl sąlygų, kuriomis valstybės pagalba gali būti laikoma suderinama su Sutartimi dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV), praktinio šių sąlygų taikymo ir paaiškinimų, susijusių su prievole pranešti apie šią pagalbą Komisijai.

Savo sprendime, priimtame byloje *Altmark Trans GmbH ir Regierungspräsidium Magdeburg prieš Nahverkehrsgesellschaft Altmark GmbH (Altmark)*⁴, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas (Teisingumo Teismas) nustatė, kad remiantis SESV 107 straipsniu kompensacija už viešąją paslaugą nėra valstybės pagalba, jeigu tenkinami keturi suvestiniai kriterijai⁵.

Jeigu šie keturi kriterijai tenkinami, kompensacija už viešąją paslaugą nėra valstybės pagalba ir SESV 107 bei 108 straipsniai netaikomi. Jeigu valstybės narės šių kriterijų nepaiso ir įgyvendinami bendrieji SESV 107 straipsnio 1 dalies taikymo kriterijai, kompensacija už viešąją paslaugą yra valstybės pagalba.

Tokiu atveju pagal SESV 106 straipsnį, o sausumos transporto srityje – pagal SESV 93 straipsnį Komisija gali paskelbti, kad kompensacijos už visuotinės ekonominės svarbos paslaugas (VESP) yra suderinamos su vidaus rinka. 2005 m. lapkričio 28 d. Komisijos sprendime dėl EB sutarties 86 straipsnio 2 dalies (naujojo SESV 106 straipsnio 2 dalies) taikymo valstybės pagalbai, kompensacijos už viešąją paslaugą forma skiriamai tam tikroms įmonėms, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas⁶ (toliau – Sprendimas), ir sausumos transportui taikomame Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1370/2007⁷ (toliau – Reglamentas Nr. 1370) nurodomos sąlygos, kuriomis tam tikros kompensavimo schemos yra suderinamos su 106 straipsnio 2 dalimi ir atitinkamai 93 straipsniu ir apie jas neprivaloma iš anksto pranešti pagal SESV 108 straipsnio 3 dalį. Apie kitas kompensacijas už viešąsias paslaugas turėtų būti pranešama Komisijai, kuri jų suderinamumą vertina remdamasi Bendrijos bendrosiomis nuostatomis dėl valstybės pagalbos kompensacijos už viešąją paslaugą forma⁸ (toliau – Bendrosios nuostatos), o sausumos transporto srityje – taip pat Reglamentu (EB) Nr. 1370/2007.

Sprendime *Altmark*, Sprendime ir Bendrosiose nuostatose pateikiama daug paaiškinimų, jais labai supaprastinamos taikomos taisyklės. Tačiau valdžios

⁴ 2003 m. liepos 24 d. EBTT sprendimas *Altmark*, C-280/00, 2003 m. Rink. p. I-7747.

⁵ Daugiau informacijos žr. 3.1 dalyje pateikiamame atsakyme.

⁶ 2005 m. lapkričio 28 d. Komisijos sprendimas dėl EB sutarties 86 straipsnio 2 dalies taikymo valstybės pagalbai, kompensacijos už viešąją paslaugą forma skiriamai tam tikroms įmonėms, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, OL L 312, 2005 11 29, p. 67.

⁷ 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1370/2007 dėl keleivinio geležinkelių ir kelių transporto viešųjų paslaugų ir panaikinantį Tarybos reglamentus (EEB) Nr. 1191/69 ir (EEB) Nr. 1107/70, OL L 315, 2007 12 3, p. 1.

⁸ Bendrijos bendrosios nuostatos dėl valstybės pagalbos kompensacijos už viešąją paslaugą forma, OL C 297, 2005 11 29, p. 4.

institucijos ir suinteresuotosios šalys pateikė kelis klausimus dėl konkretaus teisinės schemos taikymo konkrečioms atvejams.

Toliau pateikiamuose klausimuose ir atsakymuose daugiausia minimos visuotinės ekonominės svarbos socialinės paslaugos ir transportas, bet apskritai šios paslaugos yra susijusios su VESP.

Taip pat buvo pateikta klausimų dėl **Europos Sąjungos viešųjų pirkimų taisyklių taikymo visuotinės svarbos socialinėms paslaugoms (VSSP).**

Šie klausimai visų pirma susiję su sąlygomis, kuriomis viešųjų pirkimų taisyklės taikomos VSSP, šių taisyklių taikymo sritimi ir tuo, kaip taikant šias taisykles galima atsižvelgti į VSSP ypatumus.

Dėl pirmojo aspekto pažymėtina, kad Europos Sąjungos viešųjų pirkimų taisyklėse valdžios institucijos neįpareigojamos užsakyti teikti VSSP. Jos gali priimti sprendimą paslaugą teikti pačios – tiesiogiai arba vidaus veiklos principu (*in-house*). Jos taip pat gali priimti sprendimą paslaugą teikti bendradarbiaudamos su kitomis valdžios institucijomis teismų praktikoje nurodytomis sąlygomis.

Viešųjų pirkimų ir (arba) koncesijų taisyklės taikomos tik tuomet, jeigu valdžios institucija paslaugą nusprendžia pavesti už atlygį teikti trečiajai šaliai.

Jeigu šiomis aplinkybėmis valdžios institucija nutaria sudaryti viešojo paslaugų pirkimo sutartį, šiam pirkimui Direktyva 2004/18/EB taikoma tik tuomet, jeigu pasiekiamos atitinkamos joje nurodytos taikomos ribos⁹. Tačiau socialinių ir sveikatos paslaugų pirkimams taikomos ne visos Direktyvos 2004/18/EB nuostatos¹⁰, o tik labai nedidelė jų dalis¹¹, taip pat jam netaikomi pagrindiniai Sąjungos teisės principai, pavyzdžiui, prievolė laikytis vienodo požiūrio į ūkinės veiklos vykdytojus ir jų nediskriminuoti.

Paslaugų pirkimų sutartims¹², kurių vertė mažesnė negu viešojo pirkimo direktyvose nurodytos taikomos ribos, ir paslaugų koncesijoms (neatsižvelgiant į jų sumą) viešųjų pirkimų direktyvos netaikomos, joms taikomi tik pagrindiniai SESV principai (nediskriminavimo, skaidrumo ir pan.), jei minėtos sutartys svarbios tarptautiniu mastu. Jeigu šios sutartys tarptautiniu mastu nėra svarbios, joms taip pat netaikomos SESV nuostatos.

Toliau pateikiamuose klausimuose ir atsakymuose išsamiau paaiškinamos viešųjų pirkimų taisyklių taikymo VSSP sąlygos ir tvarka; aptariamos visos temos, dėl kurių dažniausiai pateikiami klausimai, pavyzdžiui, paslaugų teikimas vidaus veiklos

⁹ Direktyvos 2004/18/EB 7 straipsnis.

¹⁰ Socialinės ir sveikatos paslaugos įtrauktos į Direktyvos 2004/18/EB II priedo B dalyje išvardytas paslaugas. Tokių paslaugų pirkimui taikoma tik nedidelė direktyvos nuostatų dalis (informacija apie II priedo A dalyje ir II priedo B dalyje išvardytų paslaugų išskyrimą pateikiama Direktyvos 2004/18/EB 20 ir 21 straipsniuose). II priedo B dalyje taip pat aiškiai nurodomos socialinės ir sveikatos paslaugos. Informaciją apie joje pateikiamus kodus galima rasti Vidaus rinkos generalinio direktorato interneto svetainėje www.simap.europa.eu.

¹¹ Kaip nurodoma Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnyje, skaitomame kartu su Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsniu ir 35 straipsnio 4 dalimi, techninės specifikacijos visų pirma turi būti nustatomos viešojo pirkimo procedūros pradžioje ir turi būti skelbiami konkurso rezultatai.

¹² Neatsižvelgiant į paslaugų pobūdį.

principu (*in-house*) arba tarpusavyje bendradarbiaujant valdžios institucijoms, vykdant viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę ir įgyvendinant paslaugų koncesijas, taip pat pagrindinių SESV principų taikymas.

Juose taip pat siekiama išsamiau paaiškinti dideles valdžios institucijų galimybes atsižvelgti į VSSP ypatumus sudarant viešojo pirkimo sutartis, ypač į visus kokybės reikalavimus, kurie joms atrodo tinkami sudėtiniais paslaugų gavėjų poreikiams patenkinti. Mes tikimės, kad šiuose paaiškinimuose bus atsakyta į įvairių suinteresuotųjų dalyvių šia tema pateiktus klausimus ir kad paaiškinimai leis labiau remti ir skatinti valdžios institucijas joms vykdant aktyvią veiklą, kad piliečiams būtų suteiktos aukštos kokybės socialinės paslaugos.

Tokiomis pat nuostatomis vadovautasi rengiant atsakymus į gautus klausimus dėl vidaus rinkos taisyklių taikymo VESP, ypač VSSP. Šios taisyklės – tai SESV įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas taisyklės (SESV 49 bei 56 straipsniai) ir Paslaugų direktyvos taisyklės.

Visuotinės svarbos socialinėms paslaugoms SESV vidaus rinkos taisyklės taikomos tuomet, jeigu šios paslaugos laikomos ekonomine veikla pagal Teisingumo Teismo praktiką, susijusią su šių straipsnių aiškinimu. Tam tikroms VSSP taip pat gali būti taikoma Paslaugų direktyva.

Šia tema pateikiamuose atsakymuose visų pirma siekiama paaiškinti valstybių narių galimybes reglamentuoti šias paslaugas arba jų reglamentavimą tęsti, kad taikant šias taisykles būtų užtikrinta teisė gauti paslaugas ir paslaugų kokybę, taigi ir atsižvelgta į VESP, ypač į VSSP, ypatumus. Priemonių, skirtų visų pirma socialinių paslaugų sektoriui reglamentuoti, taikymas iš tikrųjų gali būti pateisinamas socialinės politikos tikslais. Šiame dokumente taip pat nurodoma, kad Paslaugų direktyvoje yra visos nuostatos, kuriomis pripažįstami socialinių paslaugų, kurioms ši direktyva taikoma, ypatumai ir į juos atsižvelgiama.

2. VESP SĄVOKA

2.1. Kas yra visuotinės svarbos paslauga (VSP)?

SESV Protokolas Nr. 26 skirtas VSP. Tačiau jame šios sąvokos apibrėžtis nepateikiama. Sąjungos praktikoje VSP sąvoka apibūdinamos paslaugos (ekonominės arba neekonominės), kurias valstybės narės laiko visuotinės svarbos paslaugomis ir dėl šios priežasties joms taiko su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus. Ši sąvoka apima visuotinės ekonominės svarbos paslaugas (VESP), kurioms taikoma SESV, ir visuotinės svarbos neekonominės paslaugas, kurioms SESV taisyklės netaikomos.

2.2. Kas yra visuotinės ekonominės svarbos paslauga (VESP)? Ar valdžios institucijos privalo šią sąvoką įtraukti į savo šalies teisės sistemą?

VESP sąvoka taikoma SESV 14 straipsnyje, 106 straipsnio 2 dalyje ir prie SESV pridėtame Protokole Nr. 26, bet ji neapibūdinama SESV arba antrinės teisės aktuose. Sąjungos praktikoje ja paprastai apibūdinamos ekonominės paslaugos, kurias

valstybių narių nacionalinės, regioninės ar vietos valdžios institucijos pagal nacionalinėje teisėje nustatytą valdžios institucijų įgaliojimų paskirstymą užduoties paskyrimo aktu („užduoties paskyrimo akto“ sąvoką žr. atsakymuose į 3.4.1–3.4.13 klausimus) paveda teikti pagal konkrečius su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus, remdamosi visuotinės svarbos kriterijumi ir siekdamas užtikrinti, kad šios paslaugos būtų teikiamos nebūtinai rinkoje dominuojančiomis sąlygomis.

Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas nustatė, kad VESP yra paslaugos, išsiskiriančios ypatingomis savybėmis, palyginti su kitos ekonominės veiklos visuotine svarba¹³.

Ši sąvoka valstybėse narėse gali apimti įvairius reiškinius ir apibūdinimus, ir Sąjungos teisėje nenustatoma jokia prievolė užduotį ar paslaugą oficialiai apibūdinti kaip visuotinės ekonominės svarbos paslaugą. Nors VESP, t. y. su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų, turinys aiškiai nustatytas, aptariamą paslaugą nebūtina vadinti VESP. Tokia pati nuostata taikoma ekonominio pobūdžio visuotinės svarbos socialinėms paslaugoms (VSSP).

2.3. Kas yra visuotinės svarbos socialinė paslauga (VSSP)?

VSSP sąvoka neapibūdinama nei SESV, nei Sąjungos antrinės teisės aktuose. Komunikate „Lisabonos strategijos įgyvendinimas. Visuotinės svarbos socialinės paslaugos Europos Sąjungoje“¹⁴, be sveikatos priežiūros paslaugų, išskiriamos dvi pagrindinės VSSP grupės:

– teisės aktais nustatytos ir papildomos socialinės apsaugos sistemos, kurių organizacinė forma yra įvairi (savidraudos arba profesinės draudimo bendrovės) ir pagal kurias galima apsidrausti nuo pagrindinių nelaimingų įvykių rizikos, pvz., įvykių, susijusių su sveikata, senatve, nelaimingais atsitikimais darbe, nedarbu, pensija, negalia;

– kitos svarbiausios tiesiogiai asmeniui teikiamos paslaugos. Šios prevencinių ir socialinės sanglaudos vaidmenį atliekančios paslaugos – tai pagalba asmeniui, siekiant palengvinti asmenų integravimąsi į visuomenę ir užtikrinti, kad būtų gerbiamos pagrindinės jų teisės. Visų pirma šios paslaugos – tai pagalba asmenims, susijusi su jų asmeninių problemų sprendimu arba krizių valdymu (pvz., įsiskolinimas, nedarbas, narkomanija, skyrybos). Antra, šios paslaugos – tai veikla, kuria siekiama užtikrinti, kad atitinkami asmenys galėtų visiškai integruotis į visuomenę (reabilitacija, kalbos kursai imigrantams), ypač į darbo rinką (profesinis mokymas, profesinė integracija). Šiomis paslaugomis papildomas ir sustiprinamas šeimos vaidmuo, ypač rūpinantis jauniausiais ir vyriausiais visuomenės nariais. Trečia, šios paslaugos – tai veikla, kuria siekiama užtikrinti asmenų, turinčių ilgalaikių sveikatos arba su negalia susijusių problemų, integraciją. Ketvirta, šios paslaugos taip pat apima socialiai remtinų arba pažeidžiamų asmenų aprūpinimą socialiniu būstu. Be abejo, kai kurios paslaugos gali apimti visus keturis aspektus.

¹³ 1991 m. gruodžio 10 d. EBTT sprendimo *Merci convenzionali porto di Genova*, C-179/90, 1991 m. Rink. p. I-5889, 27 punktą; 1997 m. liepos 17 d. EBTT sprendimo *GT-Link A/S*, C-242/95, 53 punktą ir 1998 m. birželio 18 d. EBTT sprendimo *Corsica Ferries France SA*, C-266/96, 1998 m. Rink. p. I-XXX, 45 punktą.

¹⁴ 2006 m. balandžio 26 d. COM(2006) 177 galutinis.

Be to, Komunikate „Bendrus interesus tenkinančios paslaugos, įskaitant bendrus interesus tenkinančias socialines paslaugas. Naujas Europos išsipareigojimas“¹⁵ pabrėžiami tikslai ir organizaciniai principai, pagal kuriuos apibūdinamos VSSP.

Kaip aiškinama šiuose dviejuose komunikatuose, VSSP gali būti ekonominio arba neekonominio pobūdžio, atsižvelgiant į susijusią veiklą. Iš tikrųjų neužtenka susijusią veiklą vien priskirti socialinei¹⁶, kad ji nebūtų priskiriama ekonominei veiklai pagal Teisingumo Teismo praktiką. Ekonominio pobūdžio VSSP yra VESP (žr. atsakymą į 2.2 klausimą).

2.4. Ar valstybėms narėms suteikiama veiksmų laisvė apibūdinti VESP?

Valstybių narių nacionalinėms, regioninėms ar vietos valdžios institucijoms pagal nacionalinėje teisėje nustatytą valdžios institucijų įgaliojimų paskirstymą suteikiama didelė veiksmų laisvė apibūdinti paslaugas, kurias jos laiko visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis¹⁷ (dėl VESP sąvokos žr. atsakymą į 2.2 klausimą). Vieninteliai apribojimai yra nustatyti Sąjungos teisėje (žr. atsakymą į 2.6 klausimą) ir susiję su akivaizdžia vertinimo klaida (žr. atsakymą į 2.7 klausimą).

2.5. Ar Komisija gali pateikti kriterijų sąrašą, kurį valdžios institucijos galėtų taikyti siekdamas nustatyti paslaugos visuotinės svarbos pobūdį?

VESP mastas ir struktūra valstybėse narėse labai įvairūs, jie priklauso nuo kiekvienos valstybės narės valdžios institucijų praeityje vykdytų veiksmų ir patirties. Taigi VESP labai įvairios, ir dėl skirtingos geografinės, socialinės bei kultūrinės padėties paslaugų gavėjų poreikiai ir prioritetai gali skirtis. Todėl už sprendimų dėl visuotinės svarbos paslaugų pobūdžio ir masto priėmimą iš esmės yra atsakingos nacionalinės, regioninės ar vietos valdžios institucijos.

Atsižvelgdama į subsidiarumo ir proporcingumo principus, ES veikia tik tose srityse, kurios priskirtos jos kompetencijai pagal SESV, ir veikia tiek, kiek būtina. Ji veikia atsižvelgdama į įvairių valstybių narių padėtį ir nacionalinių, regioninių bei vietos valdžios institucijų vaidmenį užtikrinant piliečių gerovę ir skatinant socialinę sanglaudą, taip pat užtikrinant demokratinį pasirinkimą, įskaitant, be viso kito, paslaugų kokybės lygmens pasirinkimą.

Todėl Komisija neturi teikti kriterijų sąrašo, skirto konkrečios paslaugos visuotinės svarbos pobūdžiui nustatyti. Šį pobūdį turi nustatyti valstybių narių valdžios institucijos.

¹⁵ 2007 m. lapkričio 20 d. COM(2007) 725 galutinis.

¹⁶ 2002 m. sausio 22 d. EBTT sprendimo *Pavlov* 118 punktą, EBTT sprendimo *INAIL*, C-218/00, 2002 m. Rink. p. I-691, 37 punktą ir 2003 m. gegužės 22 d. EBTT sprendimas *Freskot*, C-355/00, 2000 m. Rink. p. I-5263.

¹⁷ Žr. Pirmosios instancijos teismo sprendimus: 2005 m. birželio 15 d. Sprendimo *Fred Olsen*, T-17/02, 2005 m. Rink. p. II-2031, 216 punktą, 2008 m. vasario 12 d. Sprendimo *BUPA e.a. prieš Komisiją*, T-289/03, 2008 m. Rink. p. II-81, 166–169 punktus ir 2008 m. spalio 22 d. Sprendimo *TV2*, T-309/04, 2008 m. Rink. p. II-2935, 113 ir paskesnius punktus.

2.6. Ar Sąjungos teisės aktais apribojama valstybių narių veiksmų laisvė apibūdinti VESP?

Sektoriuose, kurie suderinti Sąjungos lygmeniu¹⁸ ir kuriuose atsižvelgiama į visuotinės svarbos tikslus¹⁹, valstybės narės negali naudotis veiksmų laisve pažeisdamos šio derinimo taisyklės.

Sąjungos lygmeniu suderinti sektoriai

- Kai Sąjungos derinimo taisyklėse nurodomos tik tam tikros konkrečios paslaugos, valstybės narės turi didelę veiksmų laisvę papildomas paslaugas apibūdinti kaip VESP. Pavyzdžiui, elektroninių ryšių sektoriuje valstybės narės privalo nustatyti direktyvoje nurodomus su universaliosiomis paslaugomis susijusius įpareigojimus, bet elektroninių ryšių paslaugas apibūdinant kaip VESP joms suteikiama laisvė imtis daugiau veiksmų, negu nurodyta atitinkamos direktyvos nuostatose.

2.7. Ar yra apribojimų pavyzdžių, susijusių su valstybių narių padaryta akivaizdžia vertinimo klaida apibūdinant VESP?

Valstybių narių laisvę apibūdinti VESP kontroliuoja Komisija ir Sąjungos teismai, tikrindami, ar nepadaryta akivaizdi klaida²⁰.

Šiomis aplinkybėmis Komisija veiksmų imasi tik siekdama išvengti klaidų, kuriomis gali būti pažeistos SESV taisyklės.

Teisingumo Teismo praktikoje ir Komisijos sprendimų priėmimo praktikoje paaiškinami keli apribojimų pavyzdžiai, susiję su akivaizdžia klaida.

Pavyzdžiai

- Uostų veikla, t. y. prekių ar bet kokio inventoriaus pakrovimas, iškrovimas, perkrovimas, saugojimas ir apskritai judėjimas šalies uostuose, nebūtinai yra

¹⁸ Pavyzdžiui, Sąjungos lygmeniu suderinti telekomunikacijų, pašto ir energijos sektoriai; žr. 2002 m. kovo 2 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų direktyva), OL L 108, 2002 4 24, p. 51 (iš dalies pakeistą Direktyva 2009/136/EB, OL L 337, 2009 12 18, p. 11), 1997 m. gruodžio 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 97/67/EB dėl Bendrijos pašto paslaugų vidaus rinkos plėtros bendrųjų taisyklių ir paslaugų kokybės gerinimo, OL L 15, 1998 1 21, p. 14 (iš dalies pakeistą Direktyva 2002/39/EB, OL L 176, 2002 7 5, p. 21, ir Direktyva 2008/06/EB, OL L 52, 2008 2 27, p. 3), 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, OL L 211, 2009 8 14, p. 55.

¹⁹ 2000 m. gegužės 18 d. EBTT sprendimo *Komisija prieš Belgiją*, C-206/98, 2000 m. Rink. p. I-3509, 45 punktas.

²⁰ 2005 m. birželio 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Fred Olsen*, T-17/02, Rink. p. II-2031, 216 punktas, 2008 m. vasario 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo, T-289/03, 165 ir paskesni punktai. Be to, veiksmų laisvę valstybės narės negali naudotis pažeisdamos taikomas derinimo taisyklės – žr. atsakymą į 2.6 klausimą.

²¹ 1991 m. gruodžio 10 d. EBTT sprendimo *Merci convenzionali porto di Genova*, C-179/90, 1991 m. Rink. p. I-5889, 27 punktas, 1997 m. liepos 17 d. EBTT sprendimo *GT-Link A/S*, C-242/95, 53 punktas

visuotinės ekonominės svarbos veikla, išsiskirianti ypatingomis savybėmis, palyginti su kitos ekonominės veiklos visuotine ekonomine svarba²¹.

- Veikla, susijusi su reklama, elektronine prekyba, padidinto tarifo telefono numerių naudojimu žaidimuose prizui laimėti, rėmimu ar prekyba. Jos įtraukimas į viešąsias garso ir vaizdo paslaugas yra akivaizdi vertinimo klaida²².

2.8. Ar tam tikras finansines paslaugas galima laikyti VESP?

Tiesa, tam tikras finansines paslaugas, pavyzdžiui, universaliąsias bankininkystės paslaugas, galima laikyti VESP. Komisija keletą kartų jau pritarė tokioms valstybių narių apibrėžtims²³.

2.9. Ar darbo vietų kūrimą ir išlaikymą įmonėje, siekiant plėsti jos mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros veiklą (pavyzdžiui, biofarmacijos srityje), galima laikyti VESP?

Darbo vietų kūrimo ar išlaikymo konkrečioje įmonėje negalima laikyti VESP. VESP – tai visuomenei skirtos paslaugos, o šiuo atveju paslaugos visuomenei neteikiamos ir priemonės negalima pagrįsti pagal SESV 106 straipsnio 2 dalį.

Tačiau valstybė gali pareikšti norą dalyvauti finansuojant tokią veiklą, bet tuomet ji atitinkamai įmonei (pavyzdžiui, biofarmacijos) teikia valstybės pagalbą. Šis dalyvavimas gali būti visiškai suderinamas su Sąjungos teise, pavyzdžiui, pagal Bendrijos mokslinių tyrimų, taikomosios veiklos ir naujovių diegimo sistemą²⁴ arba pagal Bendrąją bendrosios išimties reglamentą²⁵, kai pagalba skiriama užimtumui, mokymui arba MVĮ, atsižvelgiant į valstybės dalyvavimo tikslą (parama moksliniams tyrimams, užimtumo arba mokymo plėtrai, MVĮ plėtrai ir pan.).

Numatomos teikti pagalbos taisyklės, susijusios su išankstiniu pranešimu, reikalavimus atitinkančiomis sąnaudomis, atitiktis sąlygomis ir pan., turi būti

ir 2003 m. lapkričio 27 d. EBTT sprendimo *Enirisorse*, C-34/01–C-38/01, 2003 m. Rink. p. I-14243, 33–34 punktai.

²² Komisijos komunikatas dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo visuomeninio transliavimo paslaugoms, OL C 257, 2009 10 27, p. 1.

²³ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 514/2001 – Jungtinė Karalystė – Išmokų mokėjimo sistemos modernizavimas ir pašto tarnybų suteikiama teisė naudotis universaliomis bankininkystės paslaugomis, OL C 186, 2003 m., p. 17, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2001/n514-01.pdf; Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 244/2003 – Jungtinė Karalystė – *Credit Union*. Teisės naudotis pagrindinėmis finansinėmis paslaugomis suteikimas, OL C 323, 2005 m., p. http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2003/n244-03.pdf; Komisijos sprendimas dėl pagalbos C 49/2006 – Italija – *Poste Italiane*. Pašto taupymo laktų platinimas, OL L 189, 2009 m., <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:189:0003:0037:LT:PDF>; Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 642/2005 – Švedija – *Posten AB*, OL C 291, 2007 m., http://ec.europa.eu/competition/state_aid/register/ii/doc/N-642-2005-WLWL-en-22.11.2006.pdf; Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 650/2001 – Airija – *An Post*, OL C 43, 2007 m., http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2001/n650-01.pdf.

²⁴ Žr. Bendrijos valstybės pagalbos moksliniams tyrimams, taikomajai veiklai ir naujovių diegimui sistemą, OL C 323, 2006 12 30, p. 1.

²⁵ 2008 m. rugpjūčio 6 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 800/2008, skelbiantis tam tikrų rūšių pagalbą suderinama su bendrąja rinka taikant SESV 87 ir 88 straipsnius (nauji 107 ir 108 straipsniai), OL L 214, 2008 8 9, p. 3.

vertinamos remiantis taikomu teisės aktu, pagal kurį prireikus užtikrinamas suderinamumas su SESV pagal jos 107 straipsnio 3 dalį.

3. KLAUSIMAI DĖL VALSTYBĖS PAGALBOS TAISYKLIŲ TAIKymo VESP, YPAČ VSSP

3.1. Valstybės pagalbos taisyklių taikymas VESP

3.1.1. Kada SESV valstybės pagalbos taisyklės taikomos VESP organizavimui ir finansavimui?

Konkurencijos taisyklės taikomos tik įmonėms. Įmonės sąvoka apima visus ekonominę veiklą vykdančius subjektus, neatsižvelgiant į subjekto teisinį statusą ar jo finansavimo būdą²⁶.

3.1.2. Kada veikla priskiriama ekonominei pagal konkurencijos taisykles?

Bet kokia veikla, kurią vykdančią konkrečią rinką tiekiamos prekės ir (arba) šioje rinkoje teikiamos paslaugos, yra ekonominė veikla pagal konkurencijos taisykles²⁷. Šiomis aplinkybėmis vien to, kad atitinkama veikla priskiriama socialinei arba kad ją vykdo ne pelno organizacija (ne pelno organizacijos apžvelgiamos atsakyme į 3.1.6 klausimą), neužtenka²⁸ siekiant jai netaikyti ekonominės veiklos apibrėžties.

Komisijos priimtuose sprendimuose ir Teisingumo Teismo sprendimuose ekonomine laikomos veiklos rūšių pavyzdžiai

- Investicinė veikla, vykdoma valstybinių darbo biržų²⁹.
- Neprivalomos draudimo sistemos, veikiančios pagal kapitalizacijos principą, net jeigu joms vadovauja ne pelno organizacijos³⁰; pagal kapitalizacijos principą draudimo išmokos priklauso tik nuo išmokų gavėjų mokamų įmokų dydžio ir nuo investicinės veiklos finansinių rezultatų.
- Greitosios medicinos pagalbos ir ligonių vežimo paslaugos³¹.
- Muitinės formalumų, ypač prekių importo, eksporto ir tranzito, tvarkymo paslaugos ir kitos papildomos paslaugos, pavyzdžiui, su pinigų, prekybos ir

²⁶ 2000 m. rugsėjo 12 d. EBTT sprendimas *Pavlov e.a.*, sujungtos bylos C-180/98–C-184/98, 2000 m. Rink. p. I-6451.

²⁷ 1987 m. birželio 16 d. EBTT sprendimo *Komisija prieš Italiją*, 118/85, 1987 m. Rink. p. 2599, 7 punktas; 1998 m. birželio 18 d. EBTT sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-35/96, 1998 m. Rink. p. I-3851, 36 punktas, ir sprendimas *Pavlov*.

²⁸ 2002 m. sausio 22 d. EBTT sprendimo *Pavlov* 118 punktas; EBTT sprendimo *INAIL*, C-218/00, 2002 m. Rink. p. I-691, 37 punktas; ir 2003 m. gegužės 22 d. EBTT sprendimas *Freskot*, C-355/00, 2000 m. Rink. p. I-5263.

²⁹ 1991 m. balandžio 23 d. EBTT sprendimo *Höffner ir Elser*, C-41/90, 1991 m. Rink. p. I-1979, 21 punktas.

³⁰ 1995 m. lapkričio 16 d. EBTT sprendimo *FFSA*, C-244/94, 1995 m. Rink. p. I-4013, 17–22 punktai; 1999 m. rugsėjo 21 d. sprendimo *Albany*, C-67/96, 1999 m. Rink. p. I-5751, 80–87 punktai.

³¹ 2001 m. spalio 25 d. EBTT sprendimo *Glöckner*, C-475/99, 2001 m. Rink. p. I-8089, 20 punktas.

mokesčių sritimis susijusios paslaugos, teikiamos muitinės tarpininkų, prisiimančių su tuo susijusią finansinę riziką³².

- Juridinių asmenų, kuriuos įsteigė darbdaviai arba profesinės sąjungos ir įteisino valstybė, teikiamos pagalbos paslaugos darbuotojams ir darbdaviams, susijusios su pajamų mokesčio deklaracijos rengimu, ir kitos susijusios konsultacijos³³.
- Transporto infrastruktūros valdymas³⁴.
- Medicinos paslaugos, teikiamos ligoninėse arba už jų ribų³⁵.
- Lėšų skyrimas savivaldybėms ir savanoriškoms aprūpinimo būstu įstaigoms, siekiant pigiau išnuomoti būstą; lėšų skyrimas nekilnojamojo turto paskoloms, prieinamo būsto schemų, kurių tikslas – aprūpinti pigesniais būstais, taikymas, nuomos subsidijavimo schemų ir pagyvenusių asmenų, neįgaliųjų bei socialiai remtinų šeimų subsidijavimo sistemų taikymas³⁶.
- Pagalbinės infrastruktūros, pavyzdžiui, kelių, parduotuvių, žaidimų ir poilsio vietų, parkų, aikštelių, atvirų erdvių, maldos namų, gamyklų, mokyklų, biurų ir kitų statinių arba aikštelių, įrengimas prie socialinių būstų ir kitų panašių darbų atlikimas bei panašių paslaugų teikimas, būtini siekiant užtikrinti tinkamą socialinio būsto aplinką³⁷.

Ekonominės veiklos sąvoka pagal SESV vidaus rinkos taisyklės apžvelgiama atsakyme į 6.2 klausimą.

3.1.3. Ar laisvųjų profesijų atstovai gali steigti įmones, apibūdintas konkurencijos taisyklėse?

Taip, laisvųjų profesijų atstovai gali steigti įmones. Teisingumo Teismas nustatė, kad medicinos specialistai, kaip savarankiški ūkinės veiklos vykdytojai, gali teikti paslaugas rinkoje, būtent specializuotą medicinos paslaugų rinkoje, taigi ir steigti

³² 1998 m. birželio 18 d. EBTT sprendimo *Komisija prieš Italiją*, C-35/96, 1998 m. Rink. p. I-3851, 37 punktas.

³³ 2006 m. kovo 30 d. EBTT sprendimo *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, C-451/03, 2006 m. Rink. p. I-2941, 63 punktas.

³⁴ 2002 m. spalio 24 d. EBTT sprendimas *Paryžiaus oro uostai prieš Komisiją*, C-82/01 P, 2002 m. Rink. p. I-9297.

³⁵ 2001 m. liepos 12 d. EBTT sprendimo *Smits*, C-157/99, 2001 m. Rink. p. I-5473, 53 punktas; 1984 m. sausio 31 d. EBTT sprendimo *Luisi ir Carbone*, sujungtos bylos 286/82 ir 26/83, 1984 m. Rink. p. 377, 16 punktas; 1999 m. spalio 4 d. EBTT sprendimo *Society for the Protection of unborn children (IVG)*, C-159/90, 1999 m. Rink. p. I-4685, 18 punktas; 2001 m. liepos 12 d. EBTT sprendimo *Abdon Vanbraekel*, C-368/98, 2001 m. Rink. p. I-5363, 43 punktas; 2007 m. liepos 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Asklepios Kliniken*, T-167/04, 2007 m. Rink., 49–55 punktai.

³⁶ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 89/2004 – Airija – Garantija „Housing Finance Agency (HFA)“; HFA finansuojamos prieglaudos namų schemos, OL C 131, 2005 5 28, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2004/n089-04.pdf.

³⁷ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 395/05 – „Loan guarantees for social infrastructure schemes funded by the Housing Finance Agency (HFA)“, OL C 77, 2007 4 5, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2005/n395-05.pdf.

įmonės. Šios išvados negalima pakeisti atsižvelgiant į faktą, kad jie teikia sudėtingas technines paslaugas, ir į aplinkybę, kad jų darbas yra reglamentuojamas³⁸.

3.1.4. *Kada veikla yra neekonominė pagal konkurencijos taisykles?*

Nustatyta dviejų rūšių neekonominė veikla.

- Veikla, susijusi su valdžios institucijų funkcijų vykdymu

Veikla, susijusi su pačios valstybės arba valdžios institucijų, veikiančių pagal joms suteiktus viešuosius įgaliojimus, vykdomomis valdžios institucijų funkcijomis, nėra ekonominė veikla pagal konkurencijos taisykles. Šiomis aplinkybėmis nelabai svarbu, ar valstybė veikia tiesiogiai per valstybės administracijai priklausančią įstaigą, ar per atskirą subjektą, kuriam ji pavedė specialiąsias arba išskirtines teises³⁹.

Neekonominė laikomos veiklos, susijusios su valdžios institucijų funkcijų vykdymu, pavyzdžiai

- Su kariuomene arba policija susijusi veikla.
- Oro navigacijos saugos užtikrinimas ir gerinimas⁴⁰, sauga⁴¹, skrydžių valdymas, jūrų eismo valdymas ir jūrų saugumas⁴².
- Taršos kontrolė – tai visuotinės svarbos užduotis, priskiriama pagrindinėms valstybės užduotims jūrų teritorijų aplinkos apsaugos srityje⁴³.
- Pataisos priemonių organizavimas, finansavimas ir vykdymas siekiant užtikrinti baudžiamosios sistemos įgyvendinimą⁴⁴.
- Geležinkelio infrastruktūros objektų statybos finansavimas ir priežiūra⁴⁵.
- Uždarius anglių kasyklas teikiamų lėšų skyrimas vietų pritaikymo bei priežiūros darbams vykdyti ir anglių kasybos padariniams šalinti⁴⁶.

³⁸ 2000 m. rugsėjo 12 d. EBTT sprendimas *Pavlov e.a.*, sujungtos bylos C-180/98–C-184/98, 2000 m. Rink. p. I-6451.

³⁹ 1987 m. birželio 16 d. EBTT sprendimo *Komisija prieš Italijos Respubliką*, 118/85, 1987 m. Rink. p. 2599, 7 ir 8 punktai.

⁴⁰ 1994 m. sausio 19 d. EBTT sprendimo *SAT prieš Eurocontrol*, C-364/92, 1994 m. Rink. p. I-43, 27 punktas; 2009 m. kovo 26 d. EBTT sprendimo *Selex Sistemi Integrati prieš Komisiją*, C-113/07 P, 2009 m. Rink. p. I-2207, 71 punktas.

⁴¹ 2003 m. kovo 19 d. Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 309/2002 – Aviacijos saugumas – Išlaidų kompensavimas po 2001 m. rugsėjo 11 d. išpuolių, OL C 148, 2003 6 25; ir 2002 m. spalio 16 d. Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 438/2002 – Subsidijos uostų valdytojams, skirtos valdžios institucijų užduotims vykdyti, OL C 284, 2002 11 21, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/transport-2002/n438-02-fr.pdf.

⁴² 2002 m. spalio 16 d. Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 438/02 – Subsidijos uostų valdytojams, skirtos valdžios institucijų užduotims vykdyti, OL C 284, 2002 11 21, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/transport-2002/n438-02-fr.pdf.

⁴³ 1997 m. kovo 18 d. EBTT sprendimo *Calì ir Figli*, C-343/95, 1997 m. Rink. p. I-1547, 22 punktas.

⁴⁴ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N140/2006 – Lietuva – „Allotment of subsidies to correction houses“, OL C 244, 2006 10 11, http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/register/ii/doc/N-140-2006-WLWL-en-19.07.2006.pdf.

⁴⁵ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 478/2004 – Airija – „State guarantee for capital borrowings by Coràs Iompair Eirann (CIÉ)“, OL C 207, 2006 8 31, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/transport-2004/n478-04.pdf.

- Tam tikra grynai socialinio pobūdžio veikla

Teismų praktikoje nurodyti visi kriterijai, pagal kuriuos tam tikra grynai socialinė veikla gali būti laikoma neekonomine.

Grynai socialinio pobūdžio neekonominės veiklos pavyzdžiai

- Pagal solidarumo principą veikiančių privalomojo draudimo sistemų, kuriomis siekiama išskirtinai socialinio tikslo ir pagal kurias draudimo paslaugos teikiamos neatsižvelgiant į įmokas, valdymas⁴⁷.
- Paprastai iš valstybės biudžeto finansuojamos valstybinio mokslo paslaugos, kuriomis vykdoma valstybės užduotis teikti paslaugas gyventojams socialinėje, kultūrinėje ir švietimo srityse⁴⁸.

3.1.5. *Ar valdžios institucija, savo kompetencijos srityje teikdama informaciją ir konsultacijas piliečiams, vykdo ekonominę veiklą pagal konkurencijos taisykles?*

Valdžios institucijų (nacionalinių, regioninių arba vietos) vykdomas bendrosios informacijos teikimas apie tai, kaip kompetentingi subjektai taiko taisykles, už kurių įgyvendinimą jie yra atsakingi, neatsiejamai susijęs su valdžios institucijų įgaliojimų vykdymu. Ši veikla nelaikoma ekonomine pagal konkurencijos taisykles.

3.1.6. *Ar SESV valstybės pagalbos taisyklės galima taikyti ne pelno siekiantiems paslaugų teikėjams?*

Taip, šias taisykles jiems galima taikyti. Vien tai, kad subjektas nesiekia pelno, nereiškia, kad jo vykdoma veikla nėra ekonominio pobūdžio⁴⁹. VSSP teikiančio subjekto teisinis statusas neturi įtakos atitinkamos veiklos pobūdžiui. Tinkamas kriterijus – ar atitinkamas subjektas vykdo ekonominę veiklą.

Pavyzdžiui, ekonominę veiklą vykdančios ne pelno arba labdaros organizacijos yra „įmonės“, bet tik kalbant apie ekonominę veiklos dalį. Konkurencijos taisyklės netaikomos jų neekonominei veiklai.

⁴⁶ Komisijos sprendimas dėl pagalbos CZ 45/2004 ir CZ 110/2004 – Čekija – 2003–2007 m. valstybės pagalba Čekijos anglių pramonei, OL C 87, 2006 4 1, http://ec.europa.eu/dgs/energy_transport/state_aid/doc/decisions/2004/2004_0045_cz_cz.pdf.

⁴⁷ 1993 m. vasario 17 d. EBTT sprendimas *Poucet ir Pistre*, C-159/91, 1993 m. Rink. p. I-637; 2002 m. sausio 22 d. EBTT sprendimo *INAIL*, C-218/00, 2002 Rink. p. I-691, 43–48 punktai; 2004 m. kovo 16 d. EBTT sprendimo *AOK Bundesverband*, sujungtos bylos C-264/01, C-306/01, C-354/01 ir C-355/01, 2004 m. Rink. p. I-2493, 51–55 punktai, ir 2003 m. gegužės 22 d. sprendimas.

⁴⁸ 1988 m. rugsėjo 27 d. EBTT sprendimo *Humbel*, 263/86, 1988 m. Rink. p. 5365, 18 punktas; 2007 m. rugsėjo 11 d. EBTT sprendimo *Komisija prieš Vokietiją*, C-318/05, dar nepaskelbto, 74–75 punktai; Komisijos sprendimas dėl pagalbos N118/00 – Subsidijos profesionaliems sporto klubams, OL C 333, 2001 11 28, p. 6, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2000/n118-00.pdf; Komisijos sprendimas dėl pagalbos NN54/2006 – Pršerovo logistikos koledžas, OL C 291, 2006 11 30, p. 18, http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/register/ii/doc/NN-54-2006-WLWL-EN-08.11.2006.pdf; ELPA priežiūros institucijos sprendimas dėl bylos 39/07/COL dėl savivaldybės vaikų dienos priežiūros įstaigų Norvegijoje valstybinio finansavimo (angl. *on public financing of municipal day-care institutions in Norway*): <http://www.eftasurv.int/media/esa-docs/physical/11305/data.pdf>.

⁴⁹ 1980 m. spalio 29 d. EBTT sprendimas *Van Landewyck*, sujungtos bylos 209/78, 215/78 ir 218/79, 1980 m. Rink. p. 3125, ir 1995 m. lapkričio 16 d. EBTT sprendimo *FFSA e.a.*, C-244/94, 1995 m. Rink. p. I-4013, 21 punktas.

Pavyzdys

Greitosios medicinos pagalbos ir ligonių vežimo paslaugos, kurias teikia ne pelno organizacijos, gali būti ekonominė veikla. Dėl su viešąja paslauga susijusių išipareigojimų šių organizacijų teikiamos paslaugos gali būti ne tokios konkurencingos kaip panašios paslaugos, teikiamos kitų su šiais išipareigojimais nesusijusių ūkinės veiklos vykdytojų, bet ši aplinkybė negali kliudyti aptariamą veiklą laikyti ekonomine veikla⁵⁰.

3.1.7. Ar valstybės pagalbos taisyklės taikomos socialinės veiklos centrams, teikiantiems VSSP (pvz., paslaugas pagyvenusiems asmenims ir neįgaliesiems)?

Klausimas, ar visuomeniniams socialinės veiklos centrams yra taikomos konkurencijos teisės, konkrečiau valstybės pagalbos, taisyklės, negali būti vertinamas bendrai, bet priklauso nuo jų vykdomos veiklos.

Iš tikrųjų, jeigu šio tipo centras teikia, pavyzdžiui, maitinimo namuose arba priežiūros namuose paslaugą, nors tokią veiklą gali vykdyti kiti viešieji arba privatūs paslaugų teikėjai, jis teikia paslaugas rinkoje, taigi vykdo ekonominę veiklą pagal konkurencijos taisyklės (žr. atsakymą į 3.1.2 klausimą).

Tačiau tai nereiškia, kad visos tokio centro veiklos rūšys turi būti vertinamos kaip ekonominė veikla; iš tikrųjų galima spėti, kad jis taip pat vykdo vien socialinės apsaugos veiklą, pavyzdžiui, skirsto valstybės pašalpas jų gavėjams, ir ši veikla nėra ekonominė.

3.1.8. Ar tam tikrų kategorijų paslaugų gavėjams savivaldybės platinami kuponai, skirti pasinaudoti VESP, yra valstybės pagalba?

Valstybės narės, įskaitant vietos valdžios institucijas, tokią paramą įvairiems šių paslaugų gavėjams gali teikti SESV 107 straipsnio 2 dalies a punkte nurodytomis sąlygomis. Šioje nuostatoje visų pirma reikalaujama, kad pagalba būtų socialinio pobūdžio ir būtų teikiama nediskriminuojant atitinkamų paslaugų dėl jų kilmės.

3.1.9. Ar socialinė pagalba, teikiama tam tikriems gavėjams, tokiems kaip nedideles pajamas gaunančios šeimos (pvz., atsižvelgiant į jų faktines išlaidas, patiriamas siekiant pasinaudoti VESP, ir (arba) kitus su jų asmenine padėtimi susijusius objektyvius kriterijus), ir mokama tiesiogiai paslaugų teikėjui – mokėjimų tarpininkui, yra valstybės pagalba?

Socialinė įstaiga, pavyzdžiui, atsižvelgdama į riziką, kad pagalba nebus panaudota socialinėms reikmėms, jeigu bus išmokėta tiesiogiai pagalbos gavėjui, gali priimti sprendimą ją visą ar jos dalį išmokėti atitinkamos paslaugos teikėjui (pavyzdžiui, būstą, kuriame gyvena vaikai, nuomojančiai socialinei įstaigai, mokyklos valgyklai, kurioje maitinami vaikai, ir pan.).

Tokia išmoka nėra paslaugų teikėjui teikiama valstybės pagalba, jeigu per mokėjimų tarpininką mokama išmoka ir jos apskaičiavimo kriterijai yra aiškiai nustatyti ir

⁵⁰ 2001 m. spalio 25 d. EBTT sprendimo *Glöckner*, C-475/99, 21 punktas.

glaudžiai susiję su fiziniu asmeniu – galutiniu pagalbos gavėju. Tai reiškia, kad pervedus šią išmoką paslaugų teikėjas negauna kitos naudos. Todėl, pavyzdžiui, bendra nuomos suma, kurios prašo paslaugų teikėjas, turi būti nustatyta atskirai ir iš anksto, kad pagalbos gavėjui likęs mokėti nuomos mokeskis būtų iš tikrųjų sumažintas ta suma, kurią šis paslaugų teikėjas jau gavo iš socialinės įstaigos.

3.1.10. Tam tikros VESP dažnai teikiamos vietos lygmeniu. Ar jos iš tikrųjų daro poveikį valstybių narių tarpusavio prekybai?

Pagal valstybės pagalbos taisykles poveikis tarpusavio prekybai nepriklauso nuo to, ar paslauga teikiama vietos, ar regiono lygmenimis, arba nuo atitinkamos veiklos masto. Tai, kad pagalbos suma arba ją gaunanti įstaiga yra palyginti mažos, savaime nereiškia, kad valstybių narių tarpusavio prekybai negali būti daromas poveikis⁵¹. Iš tikrųjų net gavęs nedidelę pagalbos sumą atitinkamas paslaugų teikėjas gali teikti daugiau paslaugų, ir kitoms Europos įmonėms sunkiau tokias pat paslaugas teikti vietos rinkoje.

Tačiau Komisija, remdamasi savo patirtimi, nustatė ribas, iki kurių, jos nuomone, pagalba neturi poveikio tarpusavio prekybai ar konkurencijai. Todėl, pavyzdžiui, „pagalba, neviršijanti 200 000 EUR ribos per bet kurį trejų metų laikotarpį, nedaro poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai ir (arba) neiškraipo konkurencijos arba nekelia tokios grėsmės, ir todėl jai netaikoma Sutarties 87 straipsnio 1 dalis. Transporto sektoriaus įmonėms ši riba turėtų būti 100 000 EUR.“⁵²

Bendras poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai pavyzdys

Padidinus akcizus Nyderlanduose ir dėl to šalyje padidėjus degalų kainai, netoli nuo Vokietijos sienų esančioms Nyderlandų degalinėms buvo skirtos subsidijos, kuriomis padarytas poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai, nes jomis siekta sumažinti Nyderlanduose mokėtinų akcizų ir Vokietijoje renkamų lengvųjų naftos produktų akcizų skirtumą⁵³.

Poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai, daromo teikiant VESP, pavyzdys

Valstybės subsidijomis, skirtomis reguliarioms transporto paslaugoms tarp miestiniais autobusais teikti Vokietijos *Landkreis Stendal* rajone ir išmokėtomis įmonei, teikusiai tik vietos arba regioninio transporto paslaugas ir neteikusiai transporto paslaugų už kilmės valstybės ribų, galėjo būti daromas poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai⁵⁴.

⁵¹ 1998 m. balandžio 30 d. PIT sprendimo *Vlaams Gewest prieš Komisiją*, T-214/95, 1998 m. Rink. p. II-717, 48–50 punktai; 2003 m. liepos 24 d. EBTT sprendimo *Altmark trans ir Regierungspräsidium Magdeburg*, C-280/00, 2003 m. Rink. p. I-7747, 81–82 punktai ir 2005 m. kovo 3 d. EBTT sprendimo *Heiser*, C-172/03, 2005 m. Rink. p. I-1627, 32–33 punktai.

⁵² 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai 8 konstatuojamoji dalis.

⁵³ 1999 m. liepos 20 d. Komisijos sprendimas 1999/705/EB (OL L 280, 1999 10 30, p. 87), patvirtintas 2002 m. birželio 13 d. EBTT sprendimu *Nyderlandai prieš Komisiją*, C-382/99, 2002 m. Rink. p. I-5163.

⁵⁴ 2003 m. liepos 24 d. EBTT sprendimo *Altmark trans ir Regierungspräsidium Magdeburg*, C-280/00, 2003 m. Rink. p. I-7747, 77 punktas.

3.1.11. *Ar tarpusavio prekybai iš tikrųjų daromas poveikis, jeigu konkrečią VESP regione teikia vienas veiklos vykdytojas?*

Dėl to, kad konkrečią VESP (pavyzdžiui, specializuotą sveikatos priežiūrą arba greitosios pagalbos paslaugas) regione ir (arba) vietos bendruomenėje teikia vienintelis veiklos vykdytojas, nes šiame regione ir (arba) šioje vietos bendruomenėje kitų veiklos vykdytojų nėra, negalima atmesti galimybės, kad kitų valstybių narių veiklos vykdytojai yra suinteresuoti teikti VESP. Todėl negalima atmesti galimybės, kad valstybių narių tarpusavio prekybai gali būti daromas poveikis.

3.1.12. *Ar yra vietoje teikiamų VESP pavyzdžių, kai poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai iš tikrųjų nedaromas?*

Kai kuriuose su valstybės pagalba susijusiuose Komisijos sprendimuose valstybės priemonės, kuriomis finansuojamos vietos paslaugos (neatsižvelgiant į tai, ar jos yra VESP, ekonominio pobūdžio VSSP ar grynai komercinės paslaugos), laikomos nedarančiomis poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai.

Priemonių, laikomų nedarančiomis poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai, pavyzdžiai

- Dorsteno baseino byloje⁵⁵ nustatyta, kad metinė subsidija Dorsteno viešojo baseino, kuriuo naudotūsi tik vietos gyventojai, statybai ir eksploatavimui negalėtų turėti poveikio valstybių narių tarpusavio prekybai.
- Airijos ligoninių byloje⁵⁶ nustatyta, kad taikant kapitalo dotacijų, kurių tikslas – gaminti įrenginius palyginti mažoms vietos viešosioms ligoninėms, teikiančioms paslaugas vietos ligoninių paslaugų rinkoje, kurioje yra aiškus paslaugų trūkumas, sistemą nebūtų galima pritraukti kitų valstybių narių investicijų arba klientų, todėl poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai negalėtų būti daromas.
- Tenerifėje esančių paslaugų teikimo aikštelių byloje⁵⁷ nustatyta, kad skyrus subsidijas vietos krovinių vežimo keliais asociacijoms įrengti savivaldybių aikšteles, kuriose asociacijų nariams teikiamos paslaugos, poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai negalėtų būti daromas, nes šiomis aikštelėmis naudojama tik vietos mastu.
- Sardinijos vietos muziejų byloje⁵⁸ nustatyta, kad šių mažus biudžetus turinčių nedidelės reikšmės muziejų projektams skiriant finansavimą poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai nedaromas, kadangi kitų valstybių narių gyventojai neatvyksta iš užsienio vien norėdami aplankyti šiuos muziejus, išskyrus keletą tarptautiniu mastu svarbių ir pripažintų muziejų.
- Baskų krašto teatro spektaklių byloje⁵⁹ nustatyta, kad finansuojant šiuos spektaklius poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai nedaromas, nes spektaklius nedideliu mastu rodo labai mažos arba mažos vietos įmonės, galimi jų žiūrovai gyvena tik konkrečiame geografiniame ir kalbiniame regione ir į spektaklius negali būti pritraukiami užsienio turistai.

3.1.13. Kokių veiksmų imamasi, kai veikla yra ekonominė ir ja daromas poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai?

Kai veikla yra ekonominė ir ja daromas poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai, taikomos konkurencijos taisyklės.

⁵⁵ 2000 m. gruodžio 21 d. Komisijos sprendimas IP/001509 dėl pagalbos N 258/2000 – Vokietija – Dorsteno pramoginis baseinas, OL C 172, 2001 6 16, p. 16, http://ec.europa.eu/community_law/state_aid/comp-2000/n258-00.pdf.

⁵⁶ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 543/2001 – Airija – Ligoninių mokesčių mažinimas, OL C 154, 2002 6 28, p. 4, http://ec.europa.eu/community_law/state_aid/comp-2001/n543-01.pdf.

⁵⁷ Komisijos sprendimas dėl pagalbos NN 29/02 – Ispanija – Pagalba Tenerifės vietoms, kuriose teikiamos paslaugos, įrengti, OL C 110, 2003 5 8, p. 13, http://ec.europa.eu/community_law/state_aid/transport-2002/nn029-02.pdf.

⁵⁸ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 630/2003 – Italija – Sardinijos regiono vietiniai muziejai, OL C 275, 2005 12 8, p. 3, http://ec.europa.eu/community_law/state_aid/comp-2003/n630-03.pdf.

⁵⁹ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 257/2007 – Ispanija – Subsidijos Baskų krašto teatro spektakliams, OL C 173, 2007 7 26, p. 2, http://ec.europa.eu/community_law/state_aid/comp-2007/n257-07.pdf.

3.1.14. Ar konkurencijos taisyklių taikymas reiškia, kad valstybės narės turi pakeisti VESP organizavimo ir teikimo tvarką?

Taikydamos konkurencijos taisykles valdžios institucijos neprivalo užtikrinti, kad rinkoje būtų daug paslaugų teikėjų. Be to, taikydamos šias taisykles valdžios institucijos neprivalo panaikinti paslaugų teikėjams jau suteiktų specialiųjų ar išskirtinių teisių, būtinų ir proporcingų atitinkamoms VESP teikti. Valdžios institucijos šias teises gali suteikti tokiam laikotarpiui, kurį jomis nebūtų viršyta tai, kas būtina siekiant suteikti galimybes visuotinės svarbos užduotį įgyvendinti priimtinomis ekonominėmis sąlygomis⁶⁰. Valdžios institucijos taip pat neprivalo privatizuoti VESP teikėjų.

3.1.15. Kokių veiksmų imamasi, kai valdžios institucija suteikia kompensaciją už visuotinės svarbos paslaugą, laikomą ekonomine veikla?

Kompensacija už viešąją paslaugą, valdžios institucijos suteikta paslaugų teikėjui, gali būti valstybės pagalba, jeigu tenkinami ne visi Teisingumo Teismo sprendime *Altmark* nustatyti kriterijai (žr. atsakymus į 3.2.1 klausimą), taip pat jeigu yra kitų valstybės pagalbos kriterijų⁶¹. Tačiau tai, kad kompensacija už viešąją paslaugą yra valstybės pagalba, savaime nereiškia, kad ji draudžiama, nes ši kompensacija gali būti suderinama su SESV (žr. atsakymus į 3.2.4 ir 3.2.5 klausimus).

3.1.16. Kaip valdžios institucija gali finansuoti VESP?

Valstybėms narėms suteikta didelė veiksmų laisvė organizuoti ir finansuoti VESP. Valdžios institucijos paslaugų teikėjams gali teikti subsidijas arba mokesčių lengvatas, bet jos taip pat gali teikti išskirtines arba specialiąsias teises, kad VESP teikimas būtų užtikrintas tokį laikotarpį, kurį šiomis teisėmis nebūtų viršyta tai, kas būtina siekiant suteikti galimybes VESP užduotį įgyvendinti priimtinomis ekonominėmis sąlygomis⁶².

3.1.17. Ar pagal valstybės pagalbos taisykles valdžios institucijos privalo taikyti konkrečią VESP organizavimo tvarką?

Valdžios institucijos turi didelę veiksmų laisvę pasirinkti tvarką, pagal kurią jos patiki teikti VESP. Pagal valstybės pagalbos taisykles valdžios institucijos VESP organizuoti ir finansuoti gali taip, kaip nori, ir tokiu laikotarpiu, kurį šiam tikslui jų teikiamomis kompensacijomis neviršijama tai, kas būtina siekiant suteikti galimybes VESP užduotį įgyvendinti priimtinomis ekonominėmis sąlygomis (žr. atsakymą į 3.2.9 klausimą), taikant SESV 106 straipsnio 2 dalį.

⁶⁰ 1993 m. gegužės 19 d. EBTT sprendimo *Corbeau*, C-320/91, 1993 m. Rink. p. I-2533, 14–16 punktai ir 1999 m. rugsėjo 21 d. EBTT sprendimo *Albany*, C-67/96, 1999 m. Rink. p. I-5751, 107 punktas.

⁶¹ T. y.: 1) išteklių perdavimas ir priskirtinumas valstybei, 2) poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai ir konkurencijos iškraipymas, 3) ekonominis pranašumas ir 4) aptariamoms priemonėms atrankinis pobūdis.

⁶² 1993 m. gegužės 19 d. EBTT sprendimo *Corbeau*, C-320/91, 1993 m. Rink. p. I-2533, 14–16 punktai ir 1999 m. rugsėjo 21 d. EBTT sprendimo *Albany*, C-67/96, 1999 m. Rink. p. I-5751, 107 punktas.

3.1.18. Ar dotacijos, skiriamos vienai valdžios institucijai perduodant įgaliojimus kitai valdžios institucijai, kai vykdomas decentralizavimas, priskirtinos valstybės pagalbai?

Taikant valstybės pagalbos sąvoką valstybės pagalba neišskiriama pagal lygmenį (centrinis, regiono, vietos ir pan.), kuriuo ji teikiama. Vis dėlto sąvoka taikoma tik tuomet, jeigu lėšos pervedamos vienai ar kelioms įmonėms arba sektoriams, nepažeidžiant SESV 107 straipsnio 1 dalies sąlygų.

Tačiau lėšas pervedant valstybės struktūrose (valstybė perveda regionui, departamentas – komunoms ir pan.) valstybės ištekliai, kuriais suteikiamas pranašumas įmonei, nėra skiriami, siekiant laikytis teisingo valdžios institucijų įgaliojimų perdavimo nuostatų, kai nevykdoma jokia ekonominio pobūdžio veikla.

3.1.19. Ar finansuojant pagal viešųjų pirkimų taisyklės vidaus principu (in-house) VESP teikiančių subjektų valstybės pagalbos taisyklės nėra taikomos?

Sąvoka *in-house* yra viešųjų pirkimų teisės sąvoka, o valstybės pagalbos taisyklės priskiriamos konkurencijos teisei. Konkurencijos taisyklių, visų pirma valstybės pagalbos taisyklių, taikymas priklauso ne nuo visuotinės ekonominės svarbos paslaugas teikiančio subjekto teisinio statuso ar pobūdžio, bet nuo šio subjekto vykdomos veiklos ekonominio pobūdžio. Pagal nusistovėjusią teismų praktiką bet kokia veikla, kurią vykdančių konkretią rinką tiekiamos prekės ir (arba) šioje rinkoje teikiamos paslaugos, yra ekonominė veikla pagal konkurencijos taisyklės (ekonominės veiklos pavyzdžiai pagal konkurencijos taisyklės pateikiami atsakyme į 3.1.2 klausimą). Todėl jeigu valstybei finansuojant ekonominę veiklą, subjekto vykdomą *in-house* principu pagal viešųjų pirkimų taisyklės, įgyvendinamos SESV 107 straipsnio 1 dalies sąlygos⁶³ ir ne visos sprendimo *Altmark* sąlygos (žr. atsakymą į 3.2.1 klausimą), valstybės pagalbos taisyklės yra taikomos.

Šiuo klausimu reikia priminti, kad lėšas pervedant valstybės struktūrose (valstybė perveda regionui, departamentas – komunoms ir pan.) valstybės ištekliai, taigi ir valstybės pagalba, įmonei nesuteikiami, siekiant laikytis teisingo valdžios institucijų įgaliojimų perdavimo nuostatų, kai nevykdoma jokia ekonominio pobūdžio veikla.

3.2. Sprendimas *Altmark* ir VESP dokumentų rinkinys

3.2.1. Ką Teisingumo Teismas nurodo sprendime *Altmark*?

Savo sprendime *Altmark* Teisingumo Teismas nustatė, kad kompensacija už viešąją paslaugą **nėra valstybės pagalba** pagal SESV 107 straipsnį, jeigu tenkinami keturi suvestiniai kriterijai.

- Pirma, pagalbą gaunanti įmonė turi būti iš tikrųjų įpareigota vykdyti su viešąja paslauga susijusius išipareigojimus ir šie išipareigojimai turi būti aiškiai nustatyti.
- Antra, kriterijai, pagal kuriuos apskaičiuojama kompensacija, turi būti objektyviai ir skaidriai nustatyti iš anksto.

⁶³ T. y.: 1) ekonominis pranašumas, 2) poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai ir konkurencijos iškraipymas ir 3) aptariamoms priemonėms atrankinis pobūdis.

- Trečia, kompensacija negali viršyti sumos, būtinos siekiant padengti visas ar dalį sąnaudų, patiriamų vykdant su viešąja paslauga susijusius išpareigojimus, atsižvelgiant į susijusias pajamas ir pagrįstą pelną.
- Galiausiai jeigu įmonė, kuriai turi būti pavesta vykdyti su viešąja paslauga susijusius išpareigojimus, konkrečiu atveju pasirenkama nerengiant viešojo pirkimo procedūros, leidžiančios atrinkti kandidatą, galintį šias paslaugas bendruomenei teikti už mažiausią kainą, reikiamos kompensacijos dydis turi būti nustatomas remiantis sąnaudų, kurių būtų patyrusi gerai valdoma ir tinkamų priemonių turinti vidutinė įmonė, analize.

Atvejų, kuriais, Komisijos nuomone, *Altmark* kriterijai tenkinami, todėl kompensacija nėra valstybės pagalba, pavyzdžiai

- Schemos, kuria skatinamos investicijos siekiant užtikrinti elektros tiekimo saugumą Airijoje, finansavimas nebuvo laikomas valstybės pagalba:
 - (a) naujų rezervinių elektros gamybos pajėgumų užtikrinimas siekiant patenkinti elektros paklausą bet kuriuo metų laiku, įskaitant piko laikotarpius, laikomas VESP;
 - (b) be to, surengtas viešas, skaidrus ir nediskriminacinis konkursas užtikrinant, kad būtų įgyvendintos visos trys kitos sąlygos, nustatytos sprendime *Altmark*⁶⁴.
- Subsidijos, kuriomis finansuojama spartaus ryšio telekomunikacijų infrastruktūra Prancūzijoje, taip pat nebuvo laikomos pagalba, nes:
 - (a) suteikiant galimybę visiems gyventojams naudotis spartaus ryšio (ir itin spartaus ryšio) infrastruktūra teikiama VESP;
 - (b) apibūdinant konkrečius kriterijus, koncesijos sutartyje iš anksto nustatytas kompensacijos dydis;
 - (c) nebuvo jokios rizikos išmokėti kompensacijos permoką, nes kompensacijos apskaičiavimo kriterijai buvo tiksliai nustatyti veiklos vykdytojų verslo planuose, pagrįstuose konkrečiais pačios valdžios institucijos pateiktais duomenimis. Bet kokios rizikos išmokėti kompensacijos permoką taip pat nebuvo dėl to, kad valdžios institucija paslaugą teiksiantiems veiklos vykdytojams nustatė reikalavimą šiai paslaugai teikti įsteigti specialiosios paskirties bendrovę, kuria užtikrinamas aptariamo paslaugų teikėjo neutralumas; taip pat šios rizikos nebuvo dėl to, kad nustatytos padėties pagerėjimo sąlygos, jeigu pelnas viršytų tam tikrą dydį;
 - (d) išsamiai išnagrinėti projekto poreikiai ir kandidatų pasiūlymai. Be to, pasirinkta procedūra, pagal kurią buvo galima atrinkti kompetentingiausia

⁶⁴

Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 475/2003 – Airija – Su viešąja paslauga susiję išpareigojimai dėl naujų elektros gamybos pajėgumų, siekiant tiekimo saugumo, OL C 34, 2004 2 7, p. 8, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2003/n475-03.pdf.

kandidatą, siūlantį teikti paslaugą už bendruomenei mažiausią kainą⁶⁵.

Dorsal byloje Komisija pareiškė nuomonę, kad ketvirtasis *Altmark* kriterijus įgyvendintas, nes atliekant išsamią lyginamąją konkrečių projekto poreikių ir kandidatų pasiūlymų analizę ir vykdant patį konkursą buvo nustatyta, kad kompensacija vertinama remiantis gerai valdomos ir tinkamų priemonių turinčios įmonės sąnaudomis⁶⁶.

- Komisija padarė išvadą, kad komisiniai, valstybės kontroliuojamos finansų įstaigos *Casa Depositi e Prestiti* sumokėti *Poste Italiane*, nelaikomi valstybės pagalba:
 - (a) pašto taupomųjų knygelių platinimas laikomas VESP;
 - (b) pirkimo sutartyje nustatytas mokestis atitinka tinkamai apskaičiuotą sąnaudų, kurių patirtų gerai valdoma ir tinkamų priemonių turinti vidutinė įmonė, veikianti tame pačiame sektoriuje, atsižvelgiant į pajamas ir pagrįstą pelną, gaunamą vykdant šiuos išsipareigojimus, dydį. Todėl ketvirtasis *Altmark* kriterijus įgyvendintas⁶⁷.

3.2.2. Ar valstybė narė, taikydama gerai valdomos vidutinės įmonės sąnaudų kriterijų, gali remtis iš anksto nustatytais orientacinėmis sąnaudomis?

Taikydamos ketvirtojo *Altmark* kriterijaus antrą dalį valstybės narės iš anksto nustatytais orientacinėmis sąnaudomis gali remtis tuomet, kai gali jas pagrįsti. Pirmiausia, jei šių sąnaudų kilmė yra patikima, šios sąnaudos pagrįstos patikimais duomenimis ir atitinka rinkos kainas, jas galima laikyti atitinkančiomis „gerai valdomos ir tinkamų priemonių turinčios vidutinės įmonės sąnaudas“ pagal ketvirtąjį *Altmark* kriterijų.

Komisijos praktikos, susijusios su orientacinėmis sąnaudomis, pavyzdžiai

- Atlygis, sumokėtas įmonei *Poste Italiane* už „libretti postali“ platinimą, buvo mažesnis negu panašių rinkos finansinių produktų orientacinė kaina; šiuo pagrindu sumokėta kompensacija laikyta atitinkančia gerai valdomos ir tinkamų priemonių turinčios vidutinės įmonės kriterijų ir nebuvo pagalba; be to,

⁶⁵ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 381/2004 – Prancūzija – Didelio greičio ryšiai Atlanto Pirėnuose, OL C 162, 2005 7 2, p. 5 http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2004/n381-04.pdf, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2004/n381-04.pdf, ir Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 331/2008 – Prancūzija – Itin didelio greičio ryšiai Aukštutinės Senos departamente, dar nepaskelbtas, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2008/n331-08.pdf.

⁶⁶ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 382/2004 – Prancūzija – Didelės spartos ryšiai Limuzeno regione (*Dorsal*), OL C 230, 2005 9 20, p. 6, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2004/n382-04.pdf.

⁶⁷ Komisijos sprendimas dėl pagalbos C 49/06 – *Poste Italiane* – *Banco Posta* – Atlygis už pašto indėlių finansinių produktų platinimą, OL C 31, 2007 2 13.

įgyvendinti trys kiti *Altmark* kriterijai⁶⁸.

Tačiau

- Čekijos valdžios institucijų pateiktas iš anksto nustatytas statistines sąnaudas naudojant kompensacijai apskaičiuoti neįrodyta, kad šios sąnaudos atitinka gerai valdomos ir tinkamų priemonių turinčios vidutinės įmonės sąnaudas⁶⁹.

3.2.3. *Kokie yra Altmark kriterijų taikymo arba netaikymo padariniai?*

Jeigu tenkinami visi *Altmark* kriterijai, kompensacija už viešąją paslaugą nėra valstybės pagalba.

Jeigu netenkinamas bent vienas *Altmark* kriterijus, tačiau kiti valstybės pagalbos kriterijai⁷⁰ tenkinami, kompensacija už viešąją paslaugą yra valstybės pagalba.

3.2.4. *Kokie yra padariniai, jeigu kompensacija už VESP iš tikrųjų yra valstybės pagalba?*

Tai, kad kompensacija už viešąją paslaugą yra valstybės pagalba, **neriškia, kad ši kompensacija draudžiama**. Ši kompensacija suderinama su SESV, kai įgyvendinamos Sprendime⁷¹ arba Bendrosiose nuostatose⁷² nurodytos sąlygos⁷³.

3.2.5. *Kokie atitinkami Sprendimo ir Bendrųjų nuostatų tikslai? Ar yra šių dviejų dokumentų skirtumų?*

Abiejuose dokumentuose nurodoma, kokiomis sąlygomis kompensacija už viešąją paslaugą, kuri yra valstybės pagalba, suderinama su SESV.

Pagrindinis skirtumas yra tas, kad apie kompensaciją už viešąją paslaugą, kuriai taikomas Sprendimas, **neturi būti pranešama** Komisijai. Įgyvendinus Sprendimo kriterijus atitinkama valstybė narė gali nedelsdama skirti kompensaciją. Tačiau kai Sprendimo sąlygos neįgyvendinamos (pavyzdžiui, todėl, kad kompensacijos sumos yra didesnės), apie kompensaciją turi būti iš anksto pranešama Komisijai, kad ji galėtų patikrinti, ar atitinkama valstybės pagalba suderinama su SESV.

⁶⁸ Žr. minėto Komisijos sprendimo dėl pagalbos C 49/06 85–93 dalis.

⁶⁹ Komisijos sprendimo dėl valstybės pagalbos C 3/2008 (buvusi NN 102/2005) – Čekija – Kompensacija Pietų Moravijos autobusų bendrovėms už viešąsias paslaugas, OL L 97, 2009 4 16, 82–83 dalys.

⁷⁰ T. y.: 1) valstybės išteklių perdavimas ir priskirtinumas valstybei, 2) poveikis valstybių narių tarpusavio prekybai ir konkurencijos iškraipymas ir 3) aptariamoms priemonėms atrankinis pobūdis.

⁷¹ 2005 m. lapkričio 28 d. Komisijos sprendimas dėl EB sutarties 86 straipsnio 2 dalies taikymo valstybės pagalbai, kompensacijos už viešąją paslaugą forma skiriamai tam tikroms įmonėms, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, OL L 312, 2005 11 29, p. 67.

⁷² Bendrijos bendrosios nuostatos dėl valstybės pagalbos kompensacijos už viešąją paslaugą forma, OL C 397, 2005 11 29, p. 4.

⁷³ Sausumos transporto sektoriuje šis suderinamumas reglamentuojamas Reglamentu (EB) Nr. 1370/2007. Oro ir jūrų transporto srityje ši suderinamumą galima vertinti remiantis 2005 m. Bendrijos gairėmis dėl oro uostų finansavimo ir valstybės pagalbos oro transporto bendrovių veiklai iš regioninių oro uostų pradėti, Komisijos komunikatu 94/C 350/07 dėl Sutarties 92 ir 93 straipsnių taikymo aviacijos sektoriuje (OL C 350, 1994 12 10, p. 5) arba Bendrijos gairėmis dėl valstybės pagalbos jūrų transportui (OL C 13, 2004 1 17).

Bendrujų nuostatų tikslas – nurodyti, kokiomis sąlygomis pagalba kompensacijos už viešąją paslaugą forma, apie kurią pranešama Komisijai, gali būti laikoma suderinama su vidaus rinka pagal SESV 106 straipsnio 2 dalies nuostatas.

3.2.6. Kokiais atvejais taikomas Sprendimas?

Sprendimo taikymo sritis. Sprendimas taikomas:

- mažesnėms negu 30 mln. EUR metinėms kompensacijoms už viešąją paslaugą, skiriamoms įmonėms, kurių metinė apyvarta prieš atskaitant mokesčius, įskaitant visą veiklą, yra mažesnė negu 100 mln. EUR per dvejus finansinius metus iki tų metų, kuriais buvo patikėta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas;
- kompensacijoms už viešąją paslaugą, skiriamoms ligoninėms, vykdančioms veiklą, kurią atitinkama valstybė narė laiko visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis, neatsižvelgiant į jų sumą;
- kompensacijoms už viešąją paslaugą, skiriamoms socialinį būstą teikiančioms įmonėms, vykdančioms veiklą, kurią atitinkama valstybė narė laiko visuotinės ekonominės svarbos paslaugomis, neatsižvelgiant į jų sumą;
- transporto srityje Sprendimas taikomas tik kompensacijoms už viešąją paslaugą, pagal sektorines taisykles teikiamoms susisiekimui su salomis jūrų transportu, kai per metus keliauja ne daugiau kaip 300 000 keleivių; Sprendimas taip pat taikomas kompensacijoms už viešąją paslaugą, teikiamoms oro uostams ir uostams, kai per dvejus finansinius metus iki tų metų, kuriais buvo patikėta teikti VESP, oro uostais per metus vidutiniškai keliauja ne daugiau kaip 1 000 000 keleivių, o uostais – ne daugiau kaip 300 000 keleivių.

3.2.7. Pasitaiko atvejų, kai kompensaciją už viešąją paslaugą gaunanti įmonė priklauso įmonių grupei arba yra specialiosios paskirties įmonė, įsteigta VESP teikti. Ar šiomis aplinkybėmis 100 mln. EUR metinės apyvartos riba taikoma vienam juridiniam asmeniui, ar įmonių grupei?

Sprendimu visų pirma siekiama atleisti nuo prievolės iš anksto pranešti apie mažas kompensacijas, teikiamas įmonėms, kurių apyvarta nedidelė. Panašiais atvejais neigiamas poveikis konkurencijai gali būti laikomas nedideliu. Tačiau šiomis aplinkybėmis pagal bendrąsias gaires, kurių Komisija ir Teisingumo Teismas laikosi valstybės pagalbos srityje, reikėtų atsižvelgti į ekonominę grupės, kuriai gali priklausyti pagalbą gaunanti įmonė, įtaką.

Todėl Sprendimo 2 straipsnyje nurodyta apyvarta apima grupės, kuriai gali priklausyti patrunuojamoji įmonė, apyvartą arba visų sutarties šalių, jeigu VESP teikti įsteigta specialiosios paskirties įmonė, apyvartą.

3.2.8. Ar 30 mln. EUR metinės kompensacijos ir pagalbos gavėjo 100 mln. EUR apyvartos ribos, nurodytos Sprendimo 2 straipsnio a punkte, yra taikomos kartu? Ką tai reiškia?

Taip, Sprendimo 2 straipsnio a punkte nurodytos 30 mln. EUR metinės kompensacijos ir 100 mln. EUR apyvartos, pagalbos gavėjo pasiektos per dvejus finansinius metus iki tų metų, kuriais suteikta pagalba, ribos yra taikomos kartu.

Tai praktiškai reiškia, kad valstybių narių valdžios institucijos gali suteikti pagalbą laikydamosi Sprendimo sąlygų ir apie ją nepranešti Komisijai, jeigu ši pagalba neviršija 30 mln. EUR per metus ir pagalbą gaunančių įmonių apyvarta nėra didesnė negu 100 mln. EUR per dvejus finansinius metus iki tų metų, kuriais suteikta pagalba. Jeigu metinės kompensacijos suma neviršija 30 mln. EUR, bet pagalbą gaunančios įmonės apyvarta didesnė negu 100 mln. EUR ir atvirkščiai, apie pagalbą turi būti pranešama Komisijai, kad ji būtų išnagrinėta remiantis Bendrosiomis nuostatomis.

3.2.9. Kokios yra Sprendime ir Bendrosiose nuostatose nurodytos suderinamumo sąlygos?

Sprendime ir Bendrosiose nuostatose nurodytos sąlygos panašios.

Suderinamumo kriterijai. Sprendime ir Bendrosiose nuostatose iš esmės reikalaujama, kad:

- būtų parengtas užduoties paskyrimo aktas, kuriame visų pirma nurodomi su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų pobūdis ir trukmė, atitinkama įmonė ir atitinkama teritorija, išskirtinių arba specialiųjų teisių, kurios gali būti suteiktos įmonei, pobūdis, kompensacijos apskaičiavimo, kontrolės ir peržiūros kriterijai, taip pat galimų kompensacijos permokų gražinimo tvarka ir priemonės šioms permokams išvengti;
- kompensacija neturi viršyti sumos, kurios reikia sąnaudoms, patirtoms siekiant įgyvendinti su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus, padengti; tam turi būti apskaičiuotos visos sąnaudos ir visų rūšių gautos pajamos;
- kompensacijos permokas tikrintų valstybių narių valdžios institucijos.

3.2.10. Ar Sprendimas taikomas oro uostams, kuriuose aptarnaujama daugiau negu 1 mln. keleivių, jeigu kompensacija už viešąją paslaugą yra mažesnė negu 30 mln. EUR, o oro uostą valdančios įmonės metinė apyvarta neviršija 100 mln. EUR?

Taip, tokiais atvejais taikomos palankiausios ribos⁷⁴.

Šiomis aplinkybėmis svarbu pažymėti, kad valstybės pagalba oro transporto sektoriui reglamentuojama Bendrijos gairėmis dėl oro uostų finansavimo ir valstybės pagalbos oro transporto bendrovių veiklai iš regioninių oro uostų pradėti (toliau – 2005 m. gairės) ir Komisijos komunikatu 94/C 350/07 dėl Sutarties 92 ir 93 straipsnių taikymo aviacijos sektoriuje. Šiose gairėse nurodoma, kad valdžios institucijos tam tikrą oro uostų vykdomą ekonominę veiklą gali laikyti VESP. Išskirtiniais atvejais VESP galėtų būti laikomas viso oro uosto valdymas, jeigu jis apima tik su pagrindinėmis oro uosto veiklos rūšimis susijusią veiklą.

Pavyzdys

Valdžios institucija galėtų pavesti oro uostui, pavyzdžiui, esančiam izoliuotame regione, vykdyti su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus ir nuspręsti mokėti

⁷⁴

Žr. Sprendimo 19 konstatuojamąją dalį.

kompensaciją už šiuos įsipareigojimus. Svarbu pažymėti, kad viso oro uosto valdymas, kaip VESP, neturėtų apimti veiklos, tiesiogiai nesusijusios su pagrindinėmis oro uosto veiklos rūšimis (t. y. komercinės veiklos, įskaitant patalpų ir nekilnojamojo turto objektų, skirtų ne tik biurams ir sandėliams, bet ir oro uosto teritorijoje esantiems viešbučiams bei pramonės įmonėms, taip pat parduotuvėms, restoranams, automobilių stovėjimo aikštelėms, įrengti, statybą, finansavimą, eksploatavimą ir nuomą).

3.2.11. *Kaip Sprendimas susijęs su Reglamentu (EB) Nr. 1370/2007?*

Sprendimas netaikomas sausumos transporto sektoriuje mokamoms kompensacijoms už viešąją paslaugą⁷⁵. Kompensacijos už su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus keleivinio geležinkelių ir kelių transporto srityje reglamentuojamos 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (EB) Nr. 1370/2007. Apie kompensacijas, suteikiamas pagal šio reglamento nuostatas, neprivaloma pranešti iš anksto.

3.2.12. *Kuo Bendrosios nuostatos skiriasi nuo transporto sektoriuje taikomų konkrečių suderinamumo taisyklių?*

Bendrosios nuostatos netaikomos transporto sektoriui⁷⁶. Konkrečios transporto sektoriui taikomos taisyklės yra išdėstytos Reglamente (EB) Nr. 1370/2007, 2008 m. rugsėjo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1008/2008 dėl oro susisiekimo paslaugų teikimo Bendrijoje bendrųjų taisyklių⁷⁷ ir 2004 m. Bendrijos gairėse dėl valstybės pagalbos jūrų transportui⁷⁸.

3.2.13. *Kuo sprendimo *Altmark* sąlygos skiriasi nuo Sprendime ir Bendrosiose nuostatose nustatytų sąlygų?*

Sprendime *Altmark* nustatoma, kada priemonei taikoma „valstybės pagalbos“ sąvoka, o Sprendime ir Bendrosiose nuostatose apibūdinamos sąlygos, kuriomis gali būti leidžiama teikti kompensaciją, kuri yra valstybės pagalba. Pagrindinis ir svarbiausias sprendimo *Altmark* ir VESP dokumentų rinkinio skirtumas susijęs su kompensacijos suma ir (arba) kompensacijos apskaičiavimu.

Kad kompensacija nebūtų valstybės pagalba, pagal ketvirtąjį **sprendimo *Altmark*** kriterijų⁷⁹ jos suma turi būti nustatyta:

- surengus viešą, skaidrą ir nediskriminacinį viešojo pirkimo konkursą, leidžiantį atrinkti kandidatą, galintį bendruomenei šias paslaugas teikti už mažiausią kainą, arba

⁷⁵ Žr. Sprendimo 17 konstatuojamąją dalį.

⁷⁶ Žr. Bendrųjų nuostatų 3 punktą.

⁷⁷ OL L 293, 2008 10 31, p. 3.

⁷⁸ Komisijos komunikatas C(2004) 43 „Bendrijos gairės dėl valstybės pagalbos jūrų transportui“, OL C 13, 2004 1 17, p. 3.

⁷⁹ Kai tenkinami trys kiti sprendimo *Altmark* kriterijai (žr. 3.1 punktą).

- vykdant procedūrą, kurią įgyvendindamos valdžios institucijos kompensacijos sumą turi nustatyti remdamosi gerai valdomos ir tinkamų priemonių turinčios vidutinės įmonės sąnaudų analize.

Pagal **Sprendimą** kompensacijos suma nebūtinai turi būti nustatyta rengiant viešojo pirkimo konkursą arba lyginant gerai valdomos vidutinės įmonės sąnaudas.

Kai valdžios institucija įrodo, kad suteikta kompensacija atitinka grynąsias sąnaudas, įvertintas remiantis tiksliai nustatytais kriterijais, įtrauktais į užduoties paskyrimo aktą, ir kad nėra jokios kompensacijos permokos, aptariama kompensacija laikoma su SESV taisyklėmis suderinama valstybės pagalba⁸⁰.

Pavyzdys

Valdžios institucija nusprendžia veiklos vykdytojui pavesti teikti VESP ir šią paslaugą finansuoti. Galima išskirti tris atvejus:

- aptariamą VESP teikia veiklos vykdytojas, atrinktas surengus konkursą, o nustatyta kaina lygi 90. Pagal *Altmark* sąlygas kompensacija, lygi 90, nėra valstybės pagalba;
- teikdamas šią VESP veiklos vykdytojas patiria grynujų sąnaudų, kurios lygios 90. Jeigu šios sąnaudos, lygios 90, atitinka gerai valdomos ir tinkamų priemonių turinčios vidutinės įmonės sąnaudas, pagal *Altmark* sąlygas kompensacija, lygi 90, nėra valstybės pagalba;
- pagal **Sprendimą** kompensacija, viršijanti 90 (pvz., lygi 100), laikoma suderinama valstybės pagalba, jeigu ši kompensacija atitinka bendras grynąsias sąnaudas, kurias siekdamas teikti VESP faktiškai patyrė veiklos vykdytojas.

3.2.14. Nuo kada Sprendimas ir Bendrosios nuostatos yra taikomi? Ar jie galioja atgaline data?

Sprendimas taikomas nuo 2005 m. gruodžio 19 d. – tai jo įsigaliojimo diena.

Komisija visus VESP atvejus pagal Bendrąsias nuostatas nagrinėja nuo 2005 m. lapkričio 29 d., t. y. Bendrųjų nuostatų paskelbimo Oficialiajame leidinyje ir įsigaliojimo dienos; nuo tada ji taip pat nagrinėja kompensacijas, apie kurias pranešta iki tos dienos, bet kurios iki tos dienos nesuteiktos. Visus kitus atvejus, t. y. kompensacijas, apie kurias nepranešta iki 2005 m. lapkričio 29 d., bet kurios suteiktos iki šio paskelbimo, Komisija nagrinėja pagal nuostatas, galiojusias suteikiant šias kompensacijas⁸¹.

Primintina, kad abiejuose dokumentuose daugiausia minima Teisingumo Teismo praktika ir Komisijos sprendimų priėmimo praktika, susijusios su SESV 106 straipsnio 2 dalies taikymu.

⁸⁰ Kai įgyvendinamos kitos Sprendime nustatytos sąlygos (žr. 3.5 punktą).

⁸¹ Žr. Bendrųjų nuostatų 26 dalį.

3.2.15. Ar VESP dokumentų rinkinyje nustatoma įmonių teisė gauti pagalbą kompensacijos už viešąją paslaugą forma?

Pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį valstybės pagalba yra nesuderinama su SESV, išskyrus pačioje Sutartyje nurodytas nukrypti leidžiančias nuostatas. Tai reiškia, kad taikomas principas, pagal kurį valstybės pagalba draudžiama ir gali būti teikiama tik išimties tvarka SESV 107 straipsnio 2 bei 3 dalyse ir 106 straipsnio 2 dalyje nurodytais atvejais, laikantis šiose dalyse nustatytų sąlygų. Todėl įmonės neturi jokios teisės gauti valstybės pagalbą.

VESP dokumentų rinkinyje nenustatoma įmonių teisė gauti pagalbą kompensacijos už viešąją paslaugą forma, bet jame nustatomos tokios pagalbos suderinamumo sąlygos, kai valstybių narių valdžios institucijos nusprendžia VESP organizuoti ir finansuoti teikdamos valstybės pagalbą.

3.3. Pranešimas apie pagalbą, viršijančią Sprendime nustatytas ribas

3.3.1. Ar būtina Komisijai pranešti apie pagalbą, viršijančią Sprendimo 2 straipsnio a punkte nustatytas ribas?

Sprendimas taikomas mažesnėms negu 30 mln. EUR kompensacijoms už viešąsias paslaugas, skiriamoms įmonėms, kurių metinė apyvarta prieš atskaitant mokesčius, įskaitant visą veiklą, yra mažesnė negu 100 mln. EUR per dvejus finansinius metus iki tų metų, kuriais buvo patikėta teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugą. Ligoninėms ir socialinį būstą teikiančioms įmonėms nenustatytos jokios sumų, apie kurias leidžiama nepranešti, ribos.

Šios ribos jau yra didelės ir turėtų būti taikomos didžiajai daliai vietos socialinių paslaugų.

Jeigu kompensacija viršija šias ribas, reikalaujama apie ją pranešti iš anksto. Ji vertinama pagal Bendrųjų nuostatų sąlygas, atitinkančias pagrindines Sprendimo sąlygas. Pranešimas nereiškia, kad kompensacija savaime yra nesuderinama su Sutartimi, bet kad dėl didelės atitinkamos pagalbos sumos ir didesnės rizikos iškraipyti konkurenciją pagalbą turi įvertinti Komisija siekdama užtikrinti, kad iš tikrųjų būtų įgyvendintos visos suderinamumo sąlygos.

3.3.2. Ar privaloma siųsti informacinį pranešimą Komisijai, jeigu apie pagalbą kompensacijos už viešąją paslaugą forma pagal Sprendimą gali būti leidžiama nepranešti?

Taikydamos Sprendimą nacionalinės valdžios institucijos visiškai neprivalo siųsti Komisijai informacinį pranešimą. Vieninteliai valstybėms narėms pagal Sprendimą nustatyti procedūriniai įpareigojimai yra tie, kad valstybės narės bent dešimt metų Komisijai perduoda visą informaciją, kuri yra būtina nustatyti, ar skirta kompensacija suderinama su Sprendimu,⁸² ir kad jos kas trejus metus teikia periodines Sprendimo įgyvendinimo ataskaitas⁸³.

⁸² Žr. Sprendimo 7 straipsnį.

⁸³ Žr. Sprendimo 8 straipsnį.

3.3.3. *Jeigu valstybė atsisako tenkinti regiono ar kitų vietos valdžios institucijų prašymą pranešti apie pagalbą kompensacijos už viešąją paslaugą forma, ar valdžios institucijos gali imtis veiksmų pačios? Ar Komisija galėtų imtis priemonių prieš šią valstybę narę?*

Pranešimo procedūrą pradeda atitinkama valstybė narė⁸⁴. Šią procedūrą iš esmės vykdo Komisija ir atitinkamos valstybės narės nacionalinės valdžios institucijos. Todėl atsižvelgiant į Sąjungos valstybės pagalbos taisykles sprendimą pranešti apie pagalbos schemą arba atskirą pagalbą turi priimti valstybė narė, o ne vietos ar regiono valdžios institucijos⁸⁵.

Jeigu pagalba, apie kurią turėtų būti pranešta Komisijai pagal esamas taisykles, įgyvendinama apie ją iš anksto nepranešus, ji yra neteisėta valstybės pagalba. Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, aptariamoms pagalbos gavėjo konkurentai galėtų kreiptis į nacionalinį teismą. Šiuo atveju nacionalinis teismas privalėtų nustatyti, kad pagalba neteisėta, ir nurodyti ją grąžinti neatsižvelgdamas į tai, kad pagalba gali būti suderinama su vidaus rinka, – nustatyti šį faktą turi teisę tik Komisija. Kartu Komisija *ex officio* arba gavusi skundą galėtų nagrinėti atitinkamą priemonę. Išnagrinėjus priimamas sprendimas, kuriame nurodoma grąžinti pagalbą, jeigu ji yra nesuderinama.

3.4. Užduoties paskyrimo akto sąvoka pagal Sprendimą ir Bendrąsias nuostatas

3.4.1. *Koks yra užduoties paskyrimo akto tikslas pagal Sprendimą ir Bendrąsias nuostatas?*

Užduoties paskyrimo aktas būtinas siekiant patikslinti, kaip organizuojama su viešąja paslauga susijusi užduotis. Tai oficialus aktas, kuriuo įmonei pavedama teikti VESP, nurodoma atitinkamos įmonės visuotinės svarbos užduotis, VESP teikimo mastas ir bendrosios sąlygos. Aktas, kuriuo pavedama teikti viešąją paslaugą, yra būtinas siekiant nustatyti įmonės ir valstybės prievoles. Nesant šio oficialaus akto nežinoma konkreči įmonės užduotis ir negali būti nustatyta tinkama kompensacija.

3.4.2. *Kokių rūšių užduoties paskyrimo aktai laikomi tinkamais pagal Sprendimą?*

Sprendime tik reikalaujama, kad užduotis būtų paskirta vienu ar keliais oficialiais aktais, kurie pagal nacionalinę teisę yra teisiškai privalomi. Kiekviena valstybė narė konkrečią akto (arba aktų) formą gali nustatyti visų pirma atsižvelgdama į savo politinę ir (arba) administracinę struktūrą.

Iš tikrųjų pagal pagrindines administracinės teisės normas kiekviena vietos, regioninė ar centrinė valdžios institucija, norėdama nustatyti ir finansuoti VESP, turi turėti teisinį pagrindą. Todėl užduoties paskyrimo akto sąvoka pagal teisinį pagrindą, kuri atitinkama valdžios institucija kiekvienu atveju pasirenka savo nuožiūra, gali būti įvairi. Šis aktas nebūtinai turi būti vadinamas užduoties paskyrimo aktu. Taip pat nebūtina, kad valstybės narės nustatytų konkrečią norminę sistemą aktams, vadinamiems užduoties paskyrimo aktais, priimti.

⁸⁴ Žr. SESV 108 straipsnį ir 1999 m. kovo 22 d. Reglamento (EB) Nr. 659/1999, nustatančio išsamias EB Sutarties 93 straipsnio taikymo taisykles (OL L 83, 1999 3 27, p. 1), 2 straipsnį.

⁸⁵ Žr. SESV 108 straipsnį.

Taigi „standartinio“ užduoties paskyrimo akto nėra; jis priklauso ir nuo paslauga teikti pavedančios valdžios institucijos, ir nuo atitinkamos veiklos.

Pažymėtina, kad užduoties paskyrimo aktui nustatytos pagrindinės su valstybės pagalba susijusios sąlygos; dėl jų valstybių narių valdžios institucijos nepraranda galimybės į užduoties paskyrimo aktą įtraukti daugiau informacijos, pavyzdžiui, kokybės reikalavimus.

Valdžios institucijos paslaugų teikėjui išduotam leidimui, kuriuo jam suteikiama teisė teikti tam tikras paslaugas, užduoties paskyrimo akto sąvoka netaikoma. Taip yra todėl, kad veiklos vykdytojas leidimu neįpareigojamas teikti atitinkamų paslaugų, bet jam tik suteikiama teisė vykdyti ekonominę veiklą teikiant tam tikras paslaugas rinkoje. Toks pavyzdys galėtų būti veiklos vykdytojui išduotas leidimas atidaryti vaikų lopšelių arba pagyvenusių asmenų centrą, pagrįstas vien tuo, kad veiklos vykdytojas atitinka visuomenės sveikatos, saugos ar kokybės taisykles.

Užduoties paskyrimo akto pavyzdžiai

- Koncesijos sutartis ir specifikacijos⁸⁶.
- Ministerijų programavimo sutartys⁸⁷.
- Ministerijų nurodymai⁸⁸.
- Įstatymai⁸⁹ ir norminiai aktai⁹⁰.
- Metinės arba daugiamečių veiklos vykdymo sutartys⁹¹.
- Įstatymų galią turintys dekretai⁹², visų tipų reglamentavimo sprendimai ir savivaldybių sprendimai ar aktai.

⁸⁶ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 562/2005 – Italija – Koncesijos sutarčių, sudarytų su bendrove, teikiančia paslaugas Monblano tunelio greitkelio (ATMB), ir bendrove, teikiančia paslaugas *Maurice Lemaire* tunelio greitkelio, galiojimo pratęsimas, OL C 90, 2007 4 25, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/transport-2005/n562-05.pdf.

⁸⁷ Komisijos sprendimas dėl pagalbos NN 51/2006 – Italija – 2000–2005 m. kompensacijos už universaliąsias pašto paslaugas, OL C 291, 2006 11 30, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2006/nn051-06.pdf.

⁸⁸ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 166/2005 – Jungtinė Karalystė – *Post Office Limited* skirta vyriausybės kaimo tinklo finansavimo parama 2006–2008 m., OL C 141, 2006 6 16, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2005/n166-05.pdf.

⁸⁹ 2008 m. vasario 12 d. PIT sprendimo *British United Provident Association Ltd (BUPA)*, T-289/03, 2008 m. Rink. p. II-741, 182 ir 183 punktai.

Komisijos sprendimas dėl pagalbos NN 8/2007 – Ispanija – RTVE darbuotojų mažinimo priemonės, OL C 109, 2007 5 15, http://ec.europa.eu/comm/competition/state_aid/register/ii/doc/NN-8-2007-WLWL-07.03.2007.pdf.

⁹⁰ Komisijos sprendimas dėl pagalbos N 395/05 – Airija – „Loan guarantees for social infrastructure schemes funded by the Housing Finance Agency (HFA)“, OL C 77, 2007 4 5, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2005/n395-05.pdf.

⁹¹ Komisijos sprendimas dėl pagalbos C 24/2005 – Prancūzija – Nacionalinė bandymų laboratorija, OL L 95, 2007 4 5, p. 25.

⁹² Žr. 2006 m. kovo 30 d. EBTT sprendimą *Servizi Ausiliari Dottori Commercialisti*, C-451/03, 2006 m. Rink. p. I-2941.

3.4.3. Ar užduoties paskyrimo aktas būtinas net tuomet, kai teikiama VSSP?

Konkurencijos taisyklės taikomos ekonominio pobūdžio visuotinės svarbos paslaugoms (ekonominės veiklos sąvoka pagal konkurencijos taisyklės apibūdinama atsakyme į 3.1.2 klausimą). Tačiau to, kad atitinkama veikla gali būti priskiriama socialinei, savaime neužtenka, kad ji nebūtų priskiriama ekonominei veiklai pagal šias taisykles (žr. atsakymą į 3.1.2 klausimą). Todėl veiklos vykdytojams, kuriems pavesta teikti VESP, įskaitant ekonominio pobūdžio VSSP, užduoties paskyrimo aktas yra privalomas, kadangi jis yra viena būtinų kompensacijos už viešąją paslaugą suderinamumo su Sutartimi sąlygų.

3.4.4. Ar užduoties paskyrimo sąvoka pagal SESV 106 straipsnio 2 dalį ir VESP dokumentų rinkinį atitinka „įgalioto subjekto“ sąvoką pagal Paslaugų direktyvą (2 straipsnio 2 dalies j punktą)?

Užduoties paskyrimo sąvoka pagal SESV 106 straipsnio 2 dalį bei VESP dokumentų rinkinį ir įgalioto subjekto sąvoka, pateikiama Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punkte, sutampa tuo, kad jomis VESP teikėjui nustatomas įpareigojimas teikti šią paslaugą. Pagrindinis šių dviejų sąvokų aspektas – įpareigojimas teikti paslaugą.

Tačiau šių dviejų sąvokų tikslai skirtingi. Pirmąją sąvoką apibūdinama viena sąlygų, kurios turi būti įgyvendintos, kad kompensacija už viešąją paslaugą galėtų būti laikoma atitinkančia Teisingumo Teismo sprendimo *Altmark* sąlygas arba suderinama su SESV 106 straipsnio 2 dalimi ir kad apie ją būtų leidžiama nepranešti (jeigu kompensacijai taikomas Sprendimas), o antrąją sąvoką siekiama nustatyti Paslaugų direktyvos netaikymo tam tikroms socialinėms paslaugoms ribas.

Taigi taikant VESP dokumentų rinkinį, kuriame nurodomos sąlygos, pagal kurias tam tikra valstybės pagalba yra suderinama su SESV 106 straipsnio 2 dalimi, užduoties paskyrimo aktas yra oficialus aktas, kuriuo įmonei pavedama teikti VESP. Šiuo atveju užduoties paskyrimo akte, be jau nurodyto įpareigojimo teikti paslaugą, turi būti nustatytas su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų pobūdis ir trukmė, subjektai, kuriems pavesta teikti šias paslaugas, kompensacijos apskaičiavimo kriterijai ir apsaugos priemonės kompensacijos permokai išvengti.

Komisija pažymi, kad taikant Paslaugų direktyvą paslaugų teikėjas turi būti įpareigotas teikti valstybės jam pavestą paslaugą, kad jį būtų galima laikyti įgaliotu valstybės pagal 2 straipsnio 2 dalies j punktą. Paslaugų teikėjas, įpareigotas teikti paslaugą, pavyzdžiui, surengus viešojo pirkimo konkursą arba suteikus paslaugų koncesiją, gali būti laikomas valstybės įgaliotu paslaugų teikėju pagal Paslaugų direktyvą. Ši nuostata taip pat taikoma bet kokios kitos rūšies priemonei, kurios imasi valstybė, jeigu tokia priemonė aptariamam paslaugų teikėjui įpareigojamas teikti paslaugą.

Todėl veiklos vykdytojas, kuriam paskirta užduotis pagal VESP dokumentų rinkinį, taip pat laikomas įgaliotu pagal Paslaugų direktyvą. Pagal valstybės pagalbą taisyklės paskyrus užduotį neabejotinai reikalaujama, kad būtų laikomasi papildomų sąlygų, visų pirma susijusių su mechanizmais, įgyvendinamais siekiant užtikrinti, kad gauta pagalba nebūtų didesnė negu paslaugų teikėjo patiriamos sąnaudos (žr. atsakymus į 3.5 ir 3.6 skyrių klausimus).

3.4.5. Ar oficialus regioninės valdžios institucijos nutarimas, kuriame apibūdinama visuotinės svarbos socialinė paslauga, susijusi su profesiniu mokymu, ir pavedama ją teikti vienai ar kelioms mokymo įstaigoms, yra užduoties paskyrimo aktas pagal Sprendimą ir įgaliojimas pagal Paslaugų direktyvą?

Pagal vidaus teisę teisiškai privalomas oficialus regioninės valdžios institucijos nutarimas, kuriame nustatoma a) su viešąja paslauga susijusių įsipareigojimų pobūdis ir trukmė, b) įmonė arba įmonės, kuriai (-ioms) pavesta vykdyti šiuos įsipareigojimus, ir atitinkama teritorija, c) išskirtinių teisių, kurios gali būti suteiktos šiai įmonei arba šioms įmonėms, pobūdis, d) kompensacijos apskaičiavimo, kontrolės ir peržiūros kriterijai, taip pat e) galimų kompensacijos permokų grąžinimo tvarka ir priemonės šioms permokoms išvengti (pagal Sprendimo 4 straipsnį), gali būti užduoties paskyrimo aktas pagal Sprendimą.

Toks nutarimas, kuris yra užduoties paskyrimo aktas pagal Sprendimą, taip pat yra įgaliojimas pagal Paslaugų direktyvą, nes juo aptariama įmonė arba įmonės įpareigojama (-os) teikti šią paslaugą.

Tačiau jeigu aptariamu nutarimu nustatomas įpareigojimas teikti paslaugą, bet į jį neįtraukiamos Sprendimo 4 straipsnyje išvardytos sąlygos, jis yra įgaliojimas pagal Paslaugų direktyvą, bet ne užduoties paskyrimo aktas pagal VESP dokumentų rinkinį.

Paslaugų direktyvos taikymas apžvelgiamas atsakyme į 7.9 klausimą.

3.4.6. Jeigu VESP bendrai finansuoja kelios valdžios institucijos, ar kiekviena susijusi valdžios institucija turi patvirtinti savo užduoties paskyrimo aktą, o gal skirdama kompensaciją ji gali remtis valdžios institucijos, vadovaujančios teikiant VESP ar ją organizuojančios, užduoties paskyrimo aktu?

Pagal valstybės pagalbos taisykles nėra jokio standartinio užduoties paskyrimo akto; šis aktas turi būti suderintas su atitinkamos valstybės narės, kurios vardu atrinktas paslaugų teikėjas šiuo aktu turi būti įpareigotas teikti atitinkamą paslaugą, vidaus teise. Todėl klausimas, ar VESP dokumentų rinkinyje nurodytu užduoties paskyrimo aktu, patvirtintu „vadovaujančiąja“ vadinamos valdžios institucijos, pavyzdžiui, regioninės valdžios institucijos, taip pat remiasi kitos valdžios institucijos (pavyzdžiui, komunos ar kito regiono), neabejotinai plačiu mastu reglamentuojamas nacionalinėje teisėje.

Aktų, kurie galėtų būti užduoties paskyrimo aktai pagal VESP dokumentų rinkinį, kelioms valdžios institucijoms bendrai finansuojant VSSP ir (arba) VESP, pavyzdžiai:

- Regiono parengtas ir paskui savivaldybės tarybos nutarimu patvirtintas aktas; nutarimas patvirtinti šį aktą taip pat gali būti atitinkamos komunos užduoties paskyrimo aktas.
- Su konkrečia VESP, kurią turi teikti vienas ar keli konkretūs paslaugų teikėjai, susijęs užduoties paskyrimo aktas, kurį bendrai parengė ir patvirtino regionas, departamentas ir komuna arba dvi komunos ir du regionai.

Apskritai kai užduoties paskyrimo akte nustatomos Sprendimo 4 straipsnyje apibūdintos sąlygos, pasirinkta teisės akto forma ir atitinkamų valdžios institucijų skaičius neturi įtakos šio dokumento, kaip užduoties paskyrimo akto pagal VESP dokumentų rinkinį, pobūdžiui.

3.4.7. *Ar valdžios institucija, kelias VESP norinti pavesti teikti vienam arba keliems paslaugų teikėjams, privalo kiekvienai VESP patvirtinti kelis aktus?*

Kiekvienai VESP arba kiekvienam paslaugų teikėjui kelių užduoties paskyrimo aktų patvirtinti nebūtina. Tačiau užduoties paskyrimo akte turi būti nurodyti kiekvieno su viešąja paslauga susijusio išsipareigojimo, valdžios institucijos nustatyto kiekvienam veiklos vykdytojui, pobūdis, trukmė ir kita būtina informacija. Jeigu kiekvienos VESP turinys ir apimtis gana tikslūs, kiekvienos konkrečios paslaugos apibūdinti nebūtina.

3.4.8. *Ar užduoties paskyrimo akte turėtų būti apibūdinta įgyvendintina užduotis arba įgyvendintina konkreti veikla?*

Užduoties paskyrimo akte kiekvienos konkrečios veiklos, susijusios su VESP teikimu, apibūdinti nereikia.

Jeigu atitinkamų paslaugų konkrečiau apibūdinti negalima, gali būti leista taikyti plačias viešosios paslaugos užduoties apibrėžtis, aiškiai nustatant užduoties apimtį. Vis dėlto kuo tiksliau užduoties paskyrimo akte apibūdinama paskirta užduotis, tuo labiau apsaugoma, kad pagal valstybės pagalbos taisykles nebūtų pateikta skundų dėl skirtų kompensacijų (pavyzdžiui, konkurentų skundų).

Valdžios institucijoms taip pat suteikta visa veiksmų laisvė (bet jos yra ir labiausiai suinteresuotos) geriau apibūdinti būtinas sąlygas, susijusias su VESP užduočių įgyvendinimu, pavyzdžiui, nurodyti būtinas kokybės sąlygas arba rengti tinkamas konsultacijas su visuomene nustatant užduotis, kurias turi būti pavesta įgyvendinti. Taip ne tik pagerėja VESP kokybė, bet ir padidėja skaidrumas, užtikrinamas piliečiams ir mokesčių mokėtojams.

3.4.9. *Kaip parengti užduoties paskyrimo aktą, susijusį su paslaugomis, pavyzdžiui, VSSP, kurios turi būti vertinamos pagal bendrą metodą ir kartu pritaikytos prie įvairių paslaugų gavėjų konkrečių poreikių? Ar užduoties paskyrimo akte turi būti apibūdinta kiekviena paslauga, kuri turėtų būti teikiama?*

Užduoties paskyrimo akte turi būti nustatytas su viešąja paslauga susijusių išsipareigojimų pobūdis ir trukmė, subjektai, kuriems pavesta teikti šias paslaugas, kompensacijos apskaičiavimo kriterijai (o ne tiksliai skirtinos kompensacijos suma) ir apsaugos priemonės kompensacijos permokai išvengti.

Į užduoties paskyrimo aktą ne visada būtina įtraukti kiekvieną teiktinų paslaugų rūšį. Visų pirma nebūtina nurodyti kiekvieną būtinų sveikatos priežiūros paslaugų rūši, bet, pavyzdžiui, galėtų užtekti apibrėžties „kasdienė medicinos pagalba namuose, teikiama pagyvenusiems asmenims x mieste“. Tačiau remiantis užduoties paskyrimo aktu turi būti galima teisingai paskirstyti su VESP, kurias galėtų teikti paslaugų teikėjas, susijusias ir su jomis nesusijusias veiklos sąnaudas.

Teikiant kai kurių rūšių VESP, pavyzdžiui, pagalbą pagyvenusiems arba pažeidžiamiems asmenims, gali būti reikalaujama įvairių rūšių paslaugas teikti pagal bendrą viešosios paslaugos užduotį. Užduoties paskyrimo akto tikslas nėra apriboti VESP teikimo organizavimą, bet nustatyti aiškia sistemą, pagal kurią šios paslaugos teikiamos, ir nurodyti atitinkamų paslaugų taikymo sritį.

Nustačius informaciją, kuri turi būti įtraukta į užduoties paskyrimo aktą pagal valstybės pagalbos taisykles, jokių būdu neapribojama valdžios institucijų laisvė apibūdinti ir organizuoti VESP. Valstybės narės ir valdžios institucijos turi didelę veiksmų laisvę apibūdinti viešosios paslaugos užduotis, kurias jos nori įgyvendinti, o į šias užduotis įtrauktos konkrečios ir (arba) labai išsamios paslaugos nebūtinai turi būti patikslinamos⁹³.

Valdžios institucijos gali išplėsti būtinas pagrindines užduoties paskyrimo akte pateikiamas sąlygas ir nurodyti kriterijus, kuriuos jos nori taikyti siekdamas pagerinti įmonių, įpareigotų teikti VESP, veiklos rezultatus. Sprendime ir Bendrosiose nuostatose tik reikalaujama apibūdinti VESP užduotį, kurią įgyvendinant bus teikiamos naujos ar patobulintos VESP.

Pavyzdžiai

- Jeigu valdžios institucija nori steigti centrą ar tarnybą, teikiančią pagalbą namuose pagyvenusiems asmenims, užduoties paskyrimo akte užtenka nurodyti, kad VSSP teikėjui pavedama užduotis įsteigti centrą, kuriame bus teikiama būtina pagalba pagyvenusiems asmenims atsižvelgiant į įvairius jų poreikius, jei reikia, visų pirma medicininius, psichologinius ir socialinius, arba, jeigu teikiamos pagalbos namuose paslaugos, užtenka nurodyti paslaugas, pavyzdžiui, medicinos pagalba namuose, valgio tiekimas, namų valymo paslaugos ir pan.
- Jeigu valdžios institucija nori steigti pagalbos jauniems bedarbiams centrą, užtenka nurodyti, kad paslaugų teikėjui pavedama užduotis organizuoti pagalbos jauniems bedarbiams paslaugos teikimą ir kad įgyvendinant šią užduotį vykdomas būtinas bedarbių mokymas, taip pat įtraukiamos kitos paslaugos, tiesiogiai susijusios su veiksminga asmenų, kuriems reikia padėti, reintegracija.

3.4.10. Jeigu veiklą, panašią į paslaugas, teikiamas pagal su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus, rinkoje vykdo kiti veiklos vykdytojai, ar valdžios institucijos gali nustatyti su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus, kurie skirtųsi nuo su rinkoje vykdoma veikla susijusių įsipareigojimų?

Valstybės narės turi didelę veiksmų laisvę apibūdinti VESP (žr. atsakymą į 2.4 klausimą).

Taikydamos Sprendimą ir Bendrąsias nuostatas valdžios institucijos turi kuo tiksliau nustatyti su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus, kuriuos vykdyti paveda

⁹³ Pažymėtina, kad didelę valstybių narių veiksmų laisvę apibūdinti viešosios paslaugos užduotis visuomet kontroliuoja Komisija ir Teisingumo Teismas, tikrindami, ar nėra akivaizdžios klaidos.

kiekvienam VESP teikėjui (šia tema žr. atsakymą į 3.4.8 klausimą), ir sąnaudų, pagal kurias apskaičiuoja kompensaciją, kriterijus (šia tema žr. atsakymus į 3.5 skyriaus klausimus), neatsižvelgdamos į tai, ar rinkoje yra kitų veiklos vykdytojų, kuriems galėtų būti pavesta vykdyti VESP užduotis. Tačiau jeigu kiti veiklos vykdytojai, kuriems nepavesta teikti VESP, rinkoje jau teikia panašias paslaugas, dar svarbiau, kad valstybė narė aiškiai nurodytų konkrečius aptariamoms paslaugoms ypatumus, visų pirma jos teikimo sąlygas ir tikslinę visuomenę, kuriai ši paslauga skiriama.

3.4.11. Kaip parengti užduoties paskyrimo aktą, susijusį su paslaugomis, kurios jas teikiant turi būti pritaikomos prie besikeičiančios padėties – kintančio priežiūros intensyvumo ir paslaugų gavėjų profilio bei skaičiaus?

Valdžios institucijos ir paslaugų teikėjai dažniausiai turi patirties teikti individualiems poreikiams pritaikytas paslaugas, tenkinti konkrečius poreikius, galinčius atsirasti teikiant VESP, ir veikti įvairiomis sąlygomis, kurios gali susidaryti. Remdamiesi savo patirtimi jie gali patikimai įvertinti papildomus poreikius, kurie gali atsirasti, ir šį vertinimą pateikti užduoties paskyrimo akte.

Galimi du variantai:

- valdžios institucija užduoties paskyrimo akte gali nustatyti *ex-post* pataisos mechanizmą, pagal kurį numatoma reguliariai peržiūrėti patikėtą užduotį⁹⁴;
- valdžios institucija gali atnaujinti užduoties paskyrimo aktą, jeigu pastebi, kad konkrečios paslaugos nebuvo numatyta teikti ir ją galėtų teikti tas pats subjektas.

Pavyzdys

Savivaldybė norėtų teikti integruotas paslaugas, apimančias įvairius pagyvenusių asmenų poreikius (medicinos pagalbą namuose, valgio tiekimą, namų valymo paslaugas ir pan.). Kaip užtikrinti, kad savivaldybė paslaugų teikėjui galėtų kompensuoti papildomas paslaugas, kuriomis tenkinami iš pradžių nenumatyti poreikiai?

Jeigu pastebima, kad konkreti paslauga nebuvo numatyta ir ją galėtų teikti ta pati įstaiga, užduoties paskyrimo aktą visada galima atnaujinti. Kaip jau nurodyta, savivaldybė tokias papildomas paslaugas taip pat galėtų įvertinti remdamasi savo ankstesne patirtimi šioje srityje arba nustatyti *ex-post* pataisos mechanizmus šiems poreikiams tenkinti.

⁹⁴ Šiuo klausimu žr. Komisijos sprendimą dėl pagalbos N 541/2004 ir N 542/2004 – Nyderlandai – Rizikos išlyginimo sistema ir išteklių išsaugojimas, OL C 324, 2005 12 21, http://ec.europa.eu/community_law/state_aids/comp-2004/n541-542-04.pdf.

3.4.12. *Ar reikalavimu parengti užduoties paskyrimo aktą varžomi tokių paslaugų teikėjų, kuriuos įvairios valstybės narės pripažįsta ir vertina pagal savo konstitucinę ir (arba) teisinę sistemą, savarankiškumas ir iniciatyvos laisvė?*

Reikalavimu parengti užduoties paskyrimo aktą socialines paslaugas teikiančių subjektų savarankiškumas ir iniciatyvos laisvė niekaip nevaržomi. Šie subjektai gali visiškai laisvai imtis iniciatyvų plėsti ir tobulinti tokias paslaugas arba diegti naujoves tokių paslaugų srityje ir teikti pasiūlymus valdžios institucijoms.

Užduoties paskyrimo akto sąvoka pakankamai lanksti, kad šiuo atveju atitiktų valdžios institucijos sprendimo, kuriuo patvirtinami ir finansuojami šie pasiūlymai, sąvoką. Todėl jeigu pagal Sprendimo nuostatas valdžios institucija patvirtina paslaugų teikėjo pasiūlymą, į šio valdžios institucijos ir įstaigos priimto sprendimo ir (arba) sudaryto susitarimo arba sutarties turinį turi būti įtraukta VESP apibrėžtis, paslaugų teikėjo taikomi kompensacijos apskaičiavimo kriterijai ir jo įgyvendinamos apsaugos priemonės kompensacijos permokai išvengti.

3.4.13. *Ar reikalavimu parengti užduoties paskyrimo aktą varžomas VESP teikėjo, nacionaliniu lygmeniu tinkamai įgalioto teikti paslaugas, vietos biurų savarankiškumas nustatyti prioritetus?*

Jeigu paslaugų teikėjui nacionaliniu lygmeniu pavedama teikti VESP pagal užduoties paskyrimo aktą, kuriame nustatomi su viešąja paslauga susijusių išipareigojimų pobūdis ir trukmė, kompensacijos apskaičiavimo kriterijai ir apsaugos priemonės kompensacijos permokai išvengti, šio paslaugų teikėjo vietos biurai gali nustatyti savo prioritetus šiame užduoties paskyrimo akte nurodytomis sąlygomis.

3.5. Kompensacija

3.5.1. *Sprendime reikalaujama, kad užduoties paskyrimo akte būtų nustatyti sąnaudų kriterijai. Kaip tai įmanoma padaryti prieš pradėdant teikti paslaugą?*

Įmonei pradėjus teikti VESP dažnai negalima žinoti visų su sąnaudomis susijusių duomenų. Todėl Sprendime nereikalaujama pateikti, pavyzdžiui, iš anksto išsamiai apskaičiuotą valstybės lėšomis kompensuotiną dienos, patiekalo ir priežiūros kainą, kai to padaryti neįmanoma. Be abejo, valdžios institucijos gali nustatyti šiuos kriterijus, jeigu to nori.

Sprendime tik reikalaujama, kad į užduoties paskyrimo aktą būtų įtrauktas būsimo kompensacijos apskaičiavimo pagrindas, pavyzdžiui, kad kompensacija būtų nustatyta pagal dienos, patiekalo, priežiūros kainą, pagrįstą galimų paslaugų gavėjų skaičiaus vertinimu ir pan.

Svarbu, kad pagrindas, kuriuo remdamasi finansuojančioji organizacija (valstybė, vietos valdžios institucija) teiks finansavimą paslaugų teikėjui, būtų aiškus. Šis skaidrumas taip pat naudingas mokesčių mokėtojams.

Pavyzdžiai

- Jeigu valdžios institucija nori steigti pagyvenusių asmenų centrą, sąnaudų

kompensacijos kriterijai galėtų būti:

- pagyvenusių asmenų, priimtų į centrą per vienus metus, skaičius;
 - per tą laikotarpį centre praleistų dienų skaičius.
- Jeigu valdžios institucija nori steigti pagalbos jauniems bedarbiams centrą, sąnaudų kompensacijos kriterijai galėtų būti:
 - jaunų bedarbių, lankančių mokymo kursus vienus metus, skaičius;
 - vienus metus naudojama medžiaga ir mokytojams mokami darbo užmokesčiai.

3.5.2. *Net patirties turintiems subjektams, teikiantiems VESP, numatyti sąnaudas gali būti sunku, ir ex-post deficito rizika gali būti didelė: nenumatytai keičiasi priežiūros intensyvumas, paslaugų gavėjų profilis arba skaičius, pajamų dydis (paslaugų gavėjai nemoka mokesčių, kinta paslaugų gavėjų skaičius, kitos valdžios institucijos atsisako mokėti). Kaip valdžios institucijos gali rasti išeitį iš šios padėties?*

Įmonė, kuriai pavesta teikti VESP, ypač kai ji pradeda vykdyti veiklą arba yra maža, negali prisiimti išpareigojimų, susijusių su nekintamu biudžetu arba vieneto kaina. Be abejo, jeigu paslaugų gavėjų skaičius didės, taip pat didės sąnaudos; jeigu kai kurie paslaugų gavėjai negalės mokėti iš anksto nustatyto mokesčio, pajamos bus mažesnės ir pan.

Tačiau dėl to nekinta metodas, kuriuo remiantis sąnaudos nustatomos (mokami darbo užmokesčiai, nuompinigiai ir pan.) arba gali būti nustatomos (pagal priežiūros paslaugas ir pan.). Tai visų pirma reiškia, kad paslaugų teikėjas patirs didesnes sąnaudas ir kad valdžios institucija turės mokėti didesnes kompensacijas.

Į visas šias aplinkybes gali būti atsižvelgiama taikant Sprendimą ir Bendrąsias nuostatas. Kai užduoties paskyrimo akte nenumatoma vertinti pokyčių arba nenumatytų aplinkybių, galinčių atsirasti teikiant VESP, šios aplinkybės gali būti nurodytos apibūdinant pagal faktines išlaidas numatomų sąnaudų *ex-post* pataisos mechanizmus.

Galimi du variantai, jeigu bendra metinės kompensacijos suma yra mažesnė už Sprendime nustatytą ribą:

- valdžios institucija užduoties paskyrimo akte gali nustatyti *ex-post* pataisos mechanizmą, pagal kurį numatoma reguliariai peržiūrėti sąnaudų kriterijus;
- valdžios institucija gali atnaujinti užduoties paskyrimo aktą, jeigu pastebi, kad sąnaudų kriterijus turi būti iš dalies pakeistas.

3.5.3. *Kaip nustatyti sąnaudų kompensacijos kriterijus (Sprendimo 4 straipsnio d punktas), jeigu konkrečią VESP finansuoja dvi ar kelios valdžios institucijos?*

Jeigu dvi ar kelios valdžios institucijos (pavyzdžiui, miesto ir regiono) nori iš dalies finansuoti, pavyzdžiui, pažeidžiamų asmenų centrą, kiekviena valdžios institucija

kompensacijos kriterijus gali nustatyti pagal atitinkamą paslaugą, aptarusi klausimą su paslaugų teikėju.

Valdžios institucijos savo konkrečią kompensacijos dalį nustato taip, kaip nori, kad bendra visų gautų įvairių rūšių kompensacijų suma neviršytų VESP teikėjo patiriamų grynujų faktinių sąnaudų.

3.5.4. *Kaip aptariama kompensacija turi būti apskaičiuojama, jeigu valdžios institucija nori finansuoti tik dalį paslaugų teikėjo, kuriam pavesta teikti VESP, metinių sąnaudų?*

Kompensacijos suma apskaičiuojama pagal sąnaudas, susijusias su VESP teikimu. Sąnaudos, į kurias turi būti atsižvelgiama, yra VESP teikti patiriamos sąnaudos. Svarbu, kad kompensacijos suma neviršytų sumos, kurios reikia sąnaudoms, susidariusioms vykdant su viešąja paslauga susijusius išpareigojimus, padengti, atsižvelgiant į gautas pajamas ir pagrįstą nuosavo kapitalo pelną, būtiną šiems išpareigojimams vykdyti⁹⁵. Todėl kai valdžios institucija nori finansuoti, pavyzdžiui, 60 % visų su paslaugos teikimu susijusių sąnaudų, siekiant apskaičiuoti kompensaciją reikia atsižvelgti į visas šias sąnaudas.

3.5.5. *Ar konkrečią kompensacijos sumą būtina skirti konkrečioms sąnaudoms?*

Valstybės pagalbos taisyklėse neminimas VESP sąnaudų pobūdis (pvz., darbo užmokesčiai, patalpų priežiūra, konkrečios išorės sąnaudos arba pirkimas ir pan.), bet nurodomas jų tikslas, t. y. tai, ar šios sąnaudos susijusios su VESP teikimu. Valdžios institucija konkrečios kompensacijos sumos neprivalo skirti konkrečioms paslaugoms, teikiamoms pagal bendrą viešosios paslaugos užduotį.

3.5.6. *Jeigu dalį VESP finansuoja valdžios institucija, o dalį – paslaugų gavėjai, ar valdžios institucija gali padengti visas sąnaudas, jeigu VESP yra nuostolinga?*

Jeigu VESP bendrai finansuoja valdžios institucija ir paslaugų gavėjai ir VESP yra nuostolinga, pavyzdžiui, dėl mažesnių paslaugų gavėjų įnašų, ši nuostolį valdžios institucija gali kompensuoti, jeigu dėl to nesuteikiama kompensacijos permoka ir tai leidžiama pagal kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos nustatytus kompensacijos apskaičiavimo kriterijus. Jeigu nesuteikiama kompensacijos permoka, valdžios institucijos skiriamo VESP finansavimo procentas laisvai nustatomas nacionalinės teisės aktuose; jis nėra svarbus valstybės pagalbos taisyklių požiūriu.

3.5.7. *Ar apskaičiuojant kompensaciją galima kartu atsižvelgti ir į valdžios institucijos subsidijas, ir į išmokas, kurias valdžios institucija subjektui moka, kad jis įgyvendintų su viešąja paslauga susijusius išpareigojimus?*

Pagal Sprendimo 5 straipsnį kompensacijos suma apima visą valstybės arba iš valstybės išteklių bet kokia forma suteiktą pagalbą. Šiuo požiūriu tikslus finansinis arba materialinis valdžios institucijų suteiktos pagalbos pobūdis (kompensacijos, išmokos ir pan.) nėra svarbus.

⁹⁵ Žr. 2005 m. lapkričio 28 d. Sprendimo 5 straipsnį.

3.5.8. *Kaip apskaičiuoti kompensacijos už viešąją paslaugą sumą, jeigu VESP teikėjams suteiktos specialiosios ar išskirtinės teisės, susijusios su kelių viešosios paslaugos užduočių įgyvendinimu?*

Sprendimo 5 straipsnio 3 dalyje nurodoma, kad pelnas, gautas naudojantis specialiosiomis ar išskirtinėmis teisėmis, ir bet kokia kita pagalba, valstybės suteikta VESP teikiančiai įmonei, turi būti įtraukti į pajamas, į kurias reikia atsižvelgti, ir jais atitinkamai turi būti sumažinta kompensacija. Taip pat gali būti įtrauktas kitas pelnas, gautas vykdant kitą veiklą, jeigu valstybė taip nusprendžia.

Todėl pagal valstybės pagalbos teisę, jeigu VESP yra nuostolinga, bet teikiant kitą VESP gaunamas pelnas, nes yra suteikta specialioji ar išskirtinė teisė, kuria naudojantis gautas pelnas viršija Sprendime nurodytos būtinos kompensacijos dydį, išmokama grynoji kompensacija turi būti mažinama tokio pelno suma.

3.5.9. *Ar valdžios institucija užduoties paskyrimo akte gali nurodyti, kad ji padengs kiekvienu nustatytu laikotarpiu patirtus veiklos nuostolius, ir nenustatyti kitų kompensacijos apskaičiavimo kriterijų?*

Valstybės narės, siekdamos užtikrinti suderinamumą su Sprendimu ir Bendrosiomis nuostatomis, užduoties paskyrimo akte turi nustatyti kriterijus, pagal kuriuos nustatoma kompensacija, kad ES institucijos šiuos kriterijus galėtų tikrinti.

Vis dėlto valstybėms narėms yra suteikiama veiksmų laisvė nustatyti pasirinktus kriterijus, kad joms būtų lengviau planuoti finansus, jeigu pagal pasirinktą metodą kompensaciją galima apskaičiuoti skaidriai ir suteikiant galimybę patikrinti. Siekiant užtikrinti suderinamumą su valstybės pagalbos taisyklėmis svarbu, kad valstybės narės VESP teikiantiems veiklos vykdytojams galiausiai nesumokėtų kompensacijos permokos. Valstybės narės nevaržomos priima sprendimą dėl VESP finansavimo būdo ir dydžio, laikydamosi ES taisyklių. Taigi iš esmės jos taip pat gali nustatyti kompensacijos kriterijus nurodydamos padengti veiklos nuostolius, jeigu pagal apskaičiavimo kriterijus galima nustatyti, kad nesuteikta kompensacijos permoka.

3.5.10. *Jeigu kelios valdžios institucijos, įskaitant vietos valdžios instituciją, ir privatūs subjektai sudaro vieną juridinį asmenį, kad kartu teiktų VESP, kaip apskaičiuojant kompensaciją turi būti atsižvelgiama į subjektų, kurie nėra valdžios institucijos, dalyvavimą?*

Jeigu subjektai, kurie nėra valdžios institucijos, veiklos vykdytojui teikia finansinę ar kitos rūšies paramą, reikėtų nustatyti, ar ši parama turi būti laikoma valstybės pagalba pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Privatinių teisės subjekto suteikta parama iš tikrųjų gali būti laikoma valstybės pagalba, jeigu ji suteikta iš „valstybinių išteklių“. Visų pirma taip yra tuomet, jeigu aptariamas privatinės teisės subjektas yra valstybės įmonė pagal Skaidrumo direktyvą⁹⁶, be to, sprendimas suteikti pagalbą priskirtinas valdžios institucijai⁹⁷. Jeigu aptariama parama laikoma valstybės pagalba, ji turi būti pridedama prie kitos valstybės pagalbos, ir turi būti tikrinama, kad bendra valstybės pagalbos suma neviršytų sumos, kurios reikia vykdant su

⁹⁶ 2006 m. lapkričio 16 d. Komisijos direktyva 2006/111/EB dėl finansinių santykių tarp valstybių narių ir valstybės įmonių skaidrumo ir dėl finansinio skaidrumo tam tikrose įmonėse, OL L 318, 2006 11 17, p. 17.

⁹⁷ 2001 m. kovo 13 d. EBTT sprendimo *Preussen Elektra AG*, C-379/98, Rink. p. I-2009, 58 punktą.

viešąją paslauga susijusius įsipareigojimus susidariusioms sąnaudoms padengti, atsižvelgiant į gautas pajamas ir, prireikus, pagrįstą pelną, gautą vykdant šiuos įsipareigojimus.

Be to, jeigu suteikta parama yra valstybės pagalba pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, ji turi atitikti Sprendimo arba Bendrųjų nuostatų sąlygas, visų pirma užduoties paskyrimo akto nuostatas. Aptariamasis subjektas gali finansuoti VESP pagal šią užduoties paskyrimo aktą (remdamasis valdžios institucijų nustatytais su viešąja paslauga susijusiais įsipareigojimais).

Jeigu su viešąja paslauga susijusiems įsipareigojimams vykdyti suteikta parama nelaikoma valstybės pagalba pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, ji neįtraukiama apskaičiuojant valstybės pagalbos sumą; vis dėlto ji pridedama prie pajamų, gautų vykdant su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus, todėl ja sumažinamos su VESP susijusios grynosios sąnaudos ir galimos VESP kompensacijos pagrindas. Tačiau teikiant šią paramą neturi būti laikomasi Sprendimo ar Bendrųjų nuostatų sąlygų.

3.5.11. *Ar VESP teikiančiai įmonei, kuri kartu vykdo kitą komercinę veiklą, būtina tvarkyti atskirą apskaitą?*

Taip, VESP teikiančioms įmonėms, kurios kartu vykdo kitą komercinę veiklą, nustatytas konkretus reikalavimas ir įpareigojimas tvarkyti atskirą kiekvienos atskiros veiklos apskaitą. Šioms įmonėms tai yra geriausias būdas įrodyti, kad skirta kompensacija neviršija tikslų grynujų teikiamos VESP sąnaudų, todėl nesuteikta jokia kompensacijos permoka. Kartu atskira veiklos, vykdomos teikiant VESP ir jų neteikiant, apskaita padeda Komisijai įvertinti, ar Sprendime ir Bendrosiose nuostatose nustatyti kriterijai tinkamai įgyvendinti⁹⁸.

3.5.12. *Ar subjektui, kuriam pavesta teikti VESP ir kuris taip pat vykdo neekonominę veiklą, būtina tvarkyti atskirą apskaitą?*

Šiomis aplinkybėmis teisinė prievolė tvarkyti atskirą apskaitą nenustatyta. Tačiau pagal vidaus apskaitą turėtų būti galima nustatyti sąnaudas, susijusias su VESP teikimu; jeigu to padaryti neįmanoma, negalima nustatyti kompensacijos sumos. Be to, jeigu pateikiamas skundas, įmonė, kuriai pavesta teikti VESP, turėtų įrodyti, kad nesuteikta kompensacijos permoka.

3.5.13. *Kokias sąnaudas galima kompensuoti, kai įmonė tą pačią infrastruktūrą naudoja ir VESP teikti, ir VESP nelaikomai ekonominei veiklai vykdyti?*

Įmonė sąnaudas turi priskirti dviejų rūšių veiklai. VESP priskiriamos sąnaudos gali apimti visas kintamas sąnaudas, patiriamas teikiant VESP, proporcingą fiksuotų sąnaudų, bendrai patiriamų vykdant su VESP susijusią ir nesusijusią veiklą, dalį ir pagrįstą pelną.

⁹⁸

Žr. Sprendimo 5 straipsnio 5 dalį ir Bendrųjų nuostatų 19 dalį.

3.5.14. Ar mokesčių lengvatos, suteikiamos dėl subjekto socialinio statuso, turi būti priskiriamos prie pajamų pagal Sprendimo 5 straipsnio 3 dalį?

Kompensacija gali būti padengiamas sąnaudų, faktiškai patiriamų VESP teikti, ir su VESP susijusių pajamų skirtumas. Suteikiant mokesčių lengvatą gali būti padedama gauti pajamų arba sumažinamos sąnaudos. Kad ir koks būtų šios lengvatos pobūdis, į ją turi būti atsižvelgiama nustatant kompensacijos sumą, būtiną VESP teikti.

Kai suteikus mokesčių lengvatą sumažinamos sąnaudos, tai reiškia, kad negali būti skirta jokia kompensacija, prilygstanti šio sumažinimo sumai. Kai suteikus mokesčių lengvatą paslaugų teikėjas dėl to gauna pajamų, tai reiškia, kad pajamos turės būti išskaičiuotos iš skirtinos kompensacijos.

3.5.15. Ar mokėjimai, vykdomi pagal nuostolių kompensavimo susitarimą grupėje, kurios akcinio kapitalo dalis priklauso valstybei, turėtų būti priskiriami prie pajamų pagal Sprendimo 5 straipsnio 3 dalį?

Keliose valstybėse narėse įmonės, kurių akcinio kapitalo dalis priklauso valstybei, sudaro nuostolių kompensavimo susitarimus, pagal kuriuos pelningai dirbanti patronuojamoji įmonė savo pelną turi perduoti kontroliuojančiajai bendrovei, kuri šį pelną naudoja nuostolingai dirbančios patronuojamosios įmonės, teikiančios VESP, nuostoliams padengti.

Šie su VESP susijusiems nuostoliams padengti gauti mokėjimai turi būti priskiriami prie pajamų pagal Sprendimo 5 straipsnio 3 dalį, todėl jais sumažinamos kompensuoti tinkamos grynosios sąnaudos.

3.5.16. Kokia yra termino „pagrįstas pelnas“ reikšmė apskaičiuojant suderinamą kompensaciją?

Pagal Sprendimo 5 straipsnio 4 dalį pagrįstą pelną reikėtų suprasti kaip nuosavo kapitalo gražos normą, kartu atsižvelgiant į riziką arba jos nebuvimą, tenkančią įmonei dėl valstybės narės įsikišimo⁹⁹.

Ši norma paprastai neviršija atitinkamam sektoriui būdingos pastarųjų metų vidurkio normos¹⁰⁰.

⁹⁹ Reglamente (EB) Nr. 1370/2007 nustatoma, kad sausumos transporto sektoriuje pagrįstu pelnu laikoma tam verslo sektoriui atitinkamoje valstybėje narėje įprasta kapitalo gražos norma, atsižvelgiant į viešąją paslaugą teikiančio veiklos vykdytojo dėl valdžios institucijos įsikišimo patiriamą riziką ar rizikos nebuvimą.

¹⁰⁰ Kaip nurodoma Sprendimo 5 straipsnio 4 dalyje, „šiam sprendime „pagrįstas pelnas“ reiškia nuosavo kapitalo gražos rodiklį, kartu atsižvelgiant į galimą riziką arba jos nebuvimą, tenkančią įmonei dėl valstybės narės įsikišimo, ypač jei valstybė suteikia išskirtines arba ypatingas teises. Šis rodiklis paprastai neturėtų viršyti tam sektoriui būdingos pastarųjų metų vidurkio normos. Tuose sektoriuose, kuriuose nėra įmonių, palyginamų su įmonėmis, kurioms patikėta teikti bendros ekonominės svarbos paslaugas, palyginimo tikslu galima remtis įmone, veikiančia kitoje valstybėje narėje, arba jei būtina, vykdančia veiklą kituose sektoriuose, su sąlyga, kad atsižvelgiama į kiekvieno sektoriaus ypatybes. Nustatydamos, koks yra pagrįstas pelnas, valstybės narės gali įvesti skatinamuosius kriterijus, susijusius, pavyzdžiui, su teikiamų paslaugų kokybe ir našumo padidėjimu“.

3.5.17. *Sprendime ir Bendrosiose nuostatose nurodoma, kad pagrįstam pelnui apskaičiuoti taikoma nuosavo kapitalo grąžos norma. Ar galima taikyti kitokius pagrįsto pelno apskaičiavimo metodus?*

Pagrindinė aptariamų nuostatų, pateikiamų Sprendime ir Bendrosiose nuostatose, reikšmė yra ta, kad kompensacija taip pat gali apimti tinkamą nuosavo kapitalo, naudojamo atitinkamai VESP teikti, grąžą. Ši grąža neturėtų viršyti vidutinės rinkos normos, atsižvelgiant į VESP teikėjo patiriamą riziką.

Iš tikrųjų, be nuosavo kapitalo grąžos, praktiškai taikomi įvairūs kitokie pagrįsto pelno apskaičiavimo metodai.

Šie metodai skiriasi ir pelno apibrėžtimi, ir jo apskaičiavimo pagrindu.

- Siekiant palyginti sektoriaus ir kelių sektorių pelną plačiai taikoma apibrėžtis yra „pelno prieš mokesčius, palūkanų mokėjimą ir amortizaciją“ (EBITA) apibrėžtis. Pagal EBITA galima patikimai įvertinti įmonės veiklos pelną; šį rodiklį galima lengvai palyginti su kitų įmonių rodikliu.
- EBITA koeficientas gali būti išreikštas įvairiai (pvz., pardavimo, turto, panaudoto kapitalo ar nuosavų lėšų procentu). Pardavimo grąžos rodiklis dažnai taikomas siekiant palyginti sektoriaus vidaus rodiklius. Norint atlikti lyginamuosius kelių sektorių vertinimus, dažniau taikomi turto grąžos arba panaudoto kapitalo grąžos rodikliai.

Nors ir Sprendime, ir Bendrosiose nuostatose pagrįstas pelnas apibūdinamas atsižvelgiant į nuosavo kapitalo grąžą, gali būti, kad konkrečiu atveju šių duomenų nėra arba jie netinkami, o kiti duomenys, pavyzdžiui, pardavimo grąžos, yra ir jie tinkamesni.

Tokiais atvejais visada galima taikyti kitus rodiklius, pavyzdžiui, nurodytus šiame punkte, kad pagrįstam pelnui apskaičiuoti būtų naudojami patikimi duomenys. Tačiau tokiais atvejais būtina apie tai pranešti ir paaiškinti, kodėl nuosavo kapitalo grąža netinka ir kodėl, remiantis konkrečiais atvejo ypatumais, pateisinamas alternatyvus apskaičiavimo metodas.

3.5.18. *Ar kompensacijos kriterijus nustatant konkrečiam subjektui, turėtų būti atliktas lyginimas su kitais subjektais? Ar turėtų būti įvertintas veiksmingumas? Kaip galima palyginti religinių paslaugų, dvasinės pagalbos ir skirto papildomo laiko vertę?*

Valdžios institucija turi nustatyti atitinkamos užduoties mastą ir tai, ar dėl užduočių, kurių vertės negalima nustatyti, (pavyzdžiui, susijusių su pagyvenusiais asmenimis ar neįgaliaisiais ir pan.) patiriama daugiau sąnaudų, pavyzdžiui, dėl paslaugų teikiančių asmenų skiriamo laiko. Į šias sąnaudas neabejotinai gali būti atsižvelgiama ir jos gali būti kompensuojamos. Sprendime nereikalaujama atlikti jokio veiksmingumo vertinimo, taip pat jame suteikiama teisė atitinkamoms valdžios institucijoms įvertinti prašomos paslaugos kokybę.

Pavyzdžiui, kai du subjektai teikia užduoties paskyrimo akte nustatytos skirtingos kokybės VESP, kiekvienas paslaugų teikėjas gauna kompensaciją, atitinkančią skirtingas sąnaudas, jo patirtas siekiant reikalaujamos kokybės.

3.5.19. Ar Sprendime ir Bendrosiose nuostatose reikalaujama atrinkti įmonę, siūlančią pigiausiai teikti VESP?

Ne, Sprendime ar Bendrosiose nuostatose to nereikalaujama. Valstybės narės privalo nustatyti pageidaujamas VESP, visų pirma šių paslaugų kokybę. Jeigu kokybė yra aukštesnė, paslaugos teikimo sąnaudos gali būti didesnės ir kompensacija gali apimti visas įmonės faktiškai patirtas sąnaudas.

3.5.20. Sprendime ir Bendrosiose nuostatose leidžiama skirti kompensaciją už viešąją paslaugą, bet draudžiama mokėti kompensacijos permokas; ką reiškia terminas „kompensacijos permoka“?

Sprendime ir Bendrosiose nuostatose leidžiama kompensuoti 100 % įmonės, kuriai pavesta teikti VESP, patirtų faktinių grynujų sąnaudų, įskaitant pagrįstą pelną, jeigu valdžios institucijos to nori. Terminas „kompensacijos permoka“ reiškia kompensaciją, viršijančią įmonės faktiškai patirtas sąnaudas. Kompensacijos permokos sąvoka nesusijusi su atitinkamos įmonės veiklos veiksmingumu.

3.6. Kompensacijos permokos patikra

3.6.1. Kokį poveikį mechanizmo, kuriuo siekiama išvengti bet kokios kompensacijos permokos, įgyvendinimas turėtų valdžios institucijos prievolei tikrinti kompensacijos permoką?

Kadangi svarbu užtikrinti, kad kompensacija neviršytų sumos, kurios reikia įmonės sąnaudoms, patirtoms vykdant su viešąja paslauga susijusius išpareigojimus, padengti, atsižvelgiant į gautas pajamas ir pagrįstą pelną, mechanizmas, kuriuo siekiama išvengti tokios kompensacijos permokos, galėtų būti naudingas. Tačiau taikant tokį mechanizmą nebūtų galima nukrypti nuo valstybių narių prievolės užtikrinti, kad įmonei nebūtų faktiškai suteikta kompensacijos permoka pagal Sprendimo 6 straipsnį ir Bendrųjų nuostatų 20 dalį.

3.6.2. Jeigu VESP bendrai finansuoja dvi ar kelios valdžios institucijos (pvz., valstybės centrinė ir (arba) regiono, ir (arba) departamento, ir (arba) vietos valdžios institucija), kaip turi būti tikrinama galima kompensacijos permoka?

Kai VESP bendrai finansuoja dvi ar kelios valdžios institucijos, kompensacijos suma, į kurią turi būti atsižvelgiama siekiant įvertinti, ar nesuteikta kompensacijos permoka, yra bendra visų įvairaus pobūdžio kompensacijų, gautų iš visų atitinkamų valdžios institucijų, suma.

Galima kompensacijos permoka tikrinama remiantis tais pačiais principais kaip ir tuomet, jeigu VESP būtų finansavusi viena valdžios institucija. Tai, ar nesuteikta kompensacijos permoka, gali būti vertinama ir (arba) tikrinama tik *ex-post* principu, remiantis VESP teikti patirtomis faktinėmis sąnaudomis. Išsami šių sąnaudų pagrindžiamųjų dokumentų suvestinė yra vienintelis galimas būdas nustatyti ir įrodyti, ar gali būti suteikta kompensacijos permoka arba per maža kompensacija. Sprendimo 6 straipsnyje šiuo pagrindu yra nustatytos taisyklės, pagal kurias valstybė narė vykdo patikrą, ir nurodytas kompensacijos permokos dydis, kuris gali būti išlaikytas pereinamuoju vienu metų laikotarpiu – 10 % metinės kompensacijos bendrais atvejais ir net 20 % aprūpinant socialiniu būstu, jeigu už aptariamą socialinį

būstą atsakingos įmonės teikia tik VESP. Ši patikra vykdoma neatsižvelgiant į tai, kad VESP bendrai finansuoja kelios valdžios institucijos.

3.6.3. *Jeigu kompensacijos permoka suteikiama dėl to, kad VESP bendrai finansuoja kelios valdžios institucijos, kaip įvairioms dalyvaujančioms valdžios institucijoms kompensacijos permoka turi būti gražinama?*

Jeigu finansavimą teikia įvairios valdžios institucijos, paskirstyti galimas gražinamas kompensacijos permokas turi ne Sąjunga, bet atitinkama valstybė narė; pagal valstybės pagalbos taisykles gražinama tik ši kompensacijos permoka ir su ja susijęs neteisėtas pelnas.

3.7. Per maža kompensacija

3.7.1. *Ar pagal valstybės pagalbos taisykles VSSP ir (arba) VESP teikėjui draudžiama mokėti per mažą kompensaciją, t. y. mažesnę kompensacijos sumą negu sąnaudos, susijusios su VESP teikimu? Ar dėl paslaugų teikėjui skirtos per mažos kompensacijos nesuteikiamas ekonominis pranašumas jo konkurentui, kuris neturi prisimti su per maža kompensacija susijusios finansinės naštos?*

Pagal valstybės pagalbos taisykles VESP ir (arba) VSSP teikėjai neturi gauti kompensacijų permokų, t. y. kompensacijų, viršijančių jų užduotims įgyvendinti būtinas sumas. Pagal šias taisykles nedraudžiama VESP teikėjams mokėti per mažas kompensacijas arba kompensacijų nemokėti. Valstybės narės turi nuspręsti, kaip finansuoti VESP, kurias jos paveda teikti laikydamosi Sąjungos taisyklių, ir priimti sprendimą dėl VESP finansavimo dydžio.

3.7.2. *Jeigu įmonei, kuriai pavesta teikti VESP, mokama per mažą kompensacija, ar pagal Bendrąsias nuostatas ji gali perkelti kitai VESP, kurią jai pavesta teikti, skirtą kompensacijos permoką, kurią tuo pačiu laikotarpiu ji galbūt gavo?*

Remdamosi principu, kad pagal valstybės pagalbos taisykles kompensacijos permoka viršijama VESP finansavimo riba, valstybės narės VESP, kurias jos paveda teikti, gali finansuoti skirdamos kompensaciją, taip pat visų kitų rūšių finansavimą, kuriuo nesuteikiama kompensacijos permoka.

Jeigu VESP teikti konkrečiu laikotarpiu įmonei suteikiama per mažą kompensacija, kompensacijos permoka, sumokėta tuo pačiu laikotarpiu už kitą tos pačios įmonės teikiamą VESP, gali būti perkelta pagal Bendrųjų nuostatų 3 straipsnį¹⁰¹. Bendrosiose nuostatose nustatoma, kad minėtas lėšų perkėlimas turi būti nurodytas atitinkamos įmonės apskaitoje ir turi būti vykdomas vadovaujantis Bendrosiose nuostatose išdėstytomis taisyklėmis ir principais, ypač laikantis išankstinio informavimo nuostatų, taip pat vykdam tinkamą patikrą. Be to, įmonė negali panaudoti kompensacijos permokos kaip pagalbos, suderinamos su SESV; apie tokią pagalbą turėtų būti pranešama ir ją turėtų leisti Komisija arba turėtų būti leidžiama apie ją nepranešti pagal taikomose taisyklėse nustatytas sąlygas.

¹⁰¹ Žr. Bendrųjų nuostatų 22 ir 23 dalis.

3.7.3. *Ar per mažą kompensaciją gaunanti įmonė, kuriai pavesta teikti VESP, gali prieš baigiantis finansiniams metams gauti numatytą kompensaciją, jeigu pasibaigus tiems metams ji gaus užduočiai vykdyti būtiną kompensaciją?*

Pagal valstybės pagalbos taisyklės draudžiama tik skirti kompensacijos permoką. Kai skiriama per mažą kompensacija, valstybės narės turi priimti sprendimą dėl galimo kompensacijos sumos ištaisymo taisyklių, jeigu dėl šio ištaisymo nesuteikiama kompensacijos permoka. Galimybės suderinti užduoties paskyrimo aktą ir kompensacijos apskaičiavimo kriterijai apžvelgiami atsakymuose į 3.4.11 ir 3.5.2 klausimus.

3.7.4. *Ar iš kompensacijos, skirtos įrangos, būtinoms VESP užduočiai įgyvendinti, priežiūros sąnaudoms padengti, gali būti dengiamos su pačia VESP susijusios veiklos sąnaudos, kai šioms sąnaudoms skiriama per mažą kompensacija?*

Kai kompensacija numatyta tiksliais veiklos sąnaudoms, taip pat priežiūros ar nuvertėjimo sąnaudoms, susijusioms su investicijomis į VESP, padengti, pagal valstybės pagalbos taisyklės visos šios sąnaudos turi būti faktiškai įrašytos į įmonės pelno ir nuostolio ataskaitas, turi būti įrodyta, kad atsižvelgiant į bendrą kompensacijos sumą nesuteikta kompensacijos permoka ir kad kompensacija suteikta laikantis Komisijos atskiro sprendimo, priimto jai leidus suteikti šią kompensaciją, arba užduoties paskyrimo akto, patvirtinto aptariamą VESP pavedusios teikti valdžios institucijos, tais atvejais, kai pagal Sprendimą atleidžiama nuo reikalavimo pranešti.

Tai nekliudo valstybėms narėms nustatyti griežtesnes taisykles. Pavyzdžiui, valstybė narė galėtų nustatyti, kad kompensacijos permokos, suteiktos su VESP susijusios konkrečios priežiūros sąnaudoms padengti, pertekliaus dalis būtų grąžinama, ir įmonė, kuriai pavesta teikti VESP, jos nepasiliktų kitoms tokios pat VESP veiklos sąnaudoms padengti.

3.7.5. *Jeigu visiems komercinės veiklos vykdytojams pavesta teikti tokią pat VESP, ar pagal valstybės pagalbos taisykles jie turėtų gauti vienodą kompensacijos, skirtos šiai VESP teikti, sumą?*

Valstybėms narėms suteikta didelė veiksmų laisvė organizuoti paslaugos, kurią jos laiko VESP, teikimą ir šią paslaugą finansuoti. Pagal valstybės pagalbos taisyklės valstybės narės gali finansuoti 100 % VESP teikėjų grynujų sąnaudų, patirtų VESP teikti, bet jos to neprivalo daryti. Jeigu nori, valstybės narės gali nuspręsti skirti vienodo tarifo kompensaciją, kuri yra tokia pati visiems paslaugų teikėjams, jeigu skiriant tokią kompensaciją nesuteikiama kompensacijos permoka atitinkamiems veiklos vykdytojams. Valstybės narės VESP teikėjams taip pat gali mokėti per mažą kompensaciją arba jos visiškai nemokėti. Jeigu VESP teikėjams skirta kompensacija už viešąją paslaugą apskaičiuojama pagal jų esamas sąnaudas bei susijusias pajamas ir neviršija VESP teikti reikiamos sumos, tokia kompensacija gali būti laikoma suderinama pagal valstybės pagalbos taisykles.

3.8. De minimis reglamentas ir Bendrasis bendrosios išimties reglamentas

3.8.1. Paslaugų teikėjas norėtų steigti pagalbos jauniems bedarbiams centrą, kuriam reikalinga 150 000 EUR finansinė parama. Ar šiai valdžios institucijos teikiama subsidijai taikomos valstybės pagalbos taisyklės?

Šios rūšies finansavimas gali būti skirtas neatsižvelgiant į tai, ar įgyvendinti Sprendime nurodyti kriterijai, jeigu bendra per trejus metus skiriamų valstybinių išteklių suma yra mažesnė negu 200 000 EUR. Iš tikrųjų jeigu laikomasi *de minimis* reglamento¹⁰² sąlygų, tokia parama nėra valstybės pagalba pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį ir apie ją neturėtų būti pranešama Komisijai.

Todėl valdžios institucija gali skirti tokią subsidiją, kurios suma nedidelė, – kitų apribojimų, susijusių su valstybės pagalbos taisyklių taikymu, nėra, net jeigu finansuotina veikla laikoma ekonomine.

Visais kitais atvejais priemonė suderinama, jeigu tenkinami Sprendimo kriterijai.

3.8.2. Ar valdžios institucija gali finansuoti bandomąją iniciatyvą siekdama nustatyti VESP užduočių turinį?

Taip, valdžios institucijos gali pradėti bandomąją iniciatyvą siekdamos nustatyti VESP užduotį, kurią nori įgyvendinti. Norėdamos finansuoti šias bandomąsias iniciatyvas valdžios institucijos gali pasinaudoti galimybėmis, nustatytomis *de minimis* reglamente, kuriame nurodoma, kad SESV 107 straipsnio 1 dalis netaikoma per trejus metus suteiktai pagalbai, kurios suma mažesnė negu 200 000 EUR.

3.8.3. Jeigu VESP finansuojama pagal de minimis reglamentą, ar didžiausia 200 000 EUR riba taikoma VESP, ar įmonei, kuriai pavesta teikti VESP, atsižvelgiant į kitų rūšių veiklą, už kurią įmonė gauna valstybinius išteklius?

Pagal *de minimis* reglamento¹⁰³ 2 straipsnio 2 dalį bendra *de minimis* pagalbos, suteiktos tai pačiai įmonei per trejus fiskalinius metus, suma negali viršyti 200 000 EUR. Ši riba taikoma įmonei, o ne kiekvienai veiklai, už kurią įmonė gauna valstybinius išteklius. Svarbu, kad ta pati įmonė negautų didesnės negu 200 000 EUR sumos per trejus fiskalinius metus.

3.8.4. Jeigu subjektas, kuriam pavesta teikti kelias VESP, tvarko atskirą kiekvienos VESP apskaitą, ar galima kiekvienai VESP atskirai taikyti de minimis taisyklę?

Kad *de minimis* taisyklė būtų taikoma, bendra tai pačiai įmonei skirtų valstybinių išteklių suma, neatsižvelgiant į jų tikslą, negali viršyti 200 000 EUR. Todėl pavedus įmonei įgyvendinti kelias visuotinės ekonominės svarbos užduotis bendra suma, kurią ji gali gauti pagal *de minimis* taisyklę, yra 200 000 EUR per trejus metus. Tai, kad apskaitoje šių užduočių biudžetas išskiriamas, yra nesvarbu taikant *de minimis* taisyklę.

¹⁰² 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai, OL L 379, 2006 12 28, p. 5.

¹⁰³ 2006 m. gruodžio 15 d. Komisijos reglamentas (EB) Nr. 1998/2006 dėl Sutarties 87 ir 88 straipsnių taikymo *de minimis* pagalbai, OL L 379, 2006 12 28, p. 5.

3.8.5. Jeigu subjektas, kuriam pavesta teikti VESP, taip pat vykdo neekonominę veiklą, ar taikant de minimis reglamentą būtina išskaičiuoti visuotinems neekonominės svarbos paslaugoms skiriamą kompensacijos sumą?

Visuotinių neekonominės svarbos paslaugų finansavimui netaikomos valstybės pagalbos taisyklės, kurios taikomos tik ekonominei veiklai. Todėl visuotinės neekonominės svarbos užduočių finansavimas nelaikomas finansavimu pagal *de minimis* reglamentą ir į jį neturi būti atsižvelgiama, jei bendra suma apskaičiuojama taikant šį reglamentą.

3.8.6. Su VSSP susijusių investicijų biudžetas gali būti sudaromas laikotarpiui, kuris gali siekti nuo vieno iki kelerių metų. Ar šiuo atveju galima taikyti de minimis reglamentą?

Kaip nurodoma *de minimis* reglamente, su VSSP susijusios investicijos pagal šį reglamentą gali būti finansuojamos iš valstybinių išteklių, tačiau tuomet, jeigu šie ištekliai per trejus metus niekada neviršija 200 000 EUR, neatsižvelgiant į tai, kokie yra atitinkami treji metai.

Jeigu valstybiniai ištekliai viršija 200 000 EUR per trejus metus, jiems gali būti taikomas Sprendimas arba Bendrosios nuostatos, tačiau tuomet, jeigu laikomasi juose nustatytų suderinamumo sąlygų (šios sąlygos apžvelgiamos atsakyme į 3.2.9 klausimą).

3.8.7. Ar su bedarbių socialine bei profesine integracija ir profesiniu mokymu susijusioms VESP taikomas 2005 m. lapkričio 28 d. Sprendimas arba Bendrasis bendrosios išimties reglamentas (EB) Nr. 800/2008¹⁰⁴?

Su socialine bei profesine integracija ar profesiniu mokymu susijusiai VESP, kurią nustatė įmonei ją teikti pavedusi valstybė, Sprendimas gali būti taikomas, jeigu įgyvendinamos jame nustatytos sąlygos. Todėl apie įmonei, kuriai pavesta vykdyti su profesine integracija ar profesiniu mokymu susijusių viešosios paslaugos užduotį, skiriamą kompensaciją gali būti leidžiama nepranešti, jeigu aptariamai įmonei iš tikrųjų buvo pavesta vykdyti šią viešosios paslaugos užduotį – tai reiškia, buvo sudarytas užduoties paskyrimo aktas, kuriame aiškiai nustatyta ši užduotis ir šios kompensacijos apskaičiavimo kriterijai siekiant išvengti galimų kompensacijos permokų (sąlygos konkrečiau apibūdinamos Sprendimo 2 ir 4–6 straipsniuose ir atsakymuose į 3.4, 3.5 bei 3.6 skyrių klausimus).

Tačiau įmonėms, samdančioms palankių sąlygų neturinčius darbuotojus pagal Reglamento (EB) Nr. 800/2008 2 straipsnio 18 punktą, skiriamai pagalbai šiame reglamente nustatytas reikalavimas pranešti gali būti netaikomas, jeigu jos įgyvendina šio reglamento I skyriuje ir 40 straipsnyje nurodytas sąlygas.

Įmonėms, kurios investuoja į darbuotojų mokymą pagal Reglamento (EB) Nr. 800/2008 38 straipsnį, skiriamai pagalbai šiame reglamente nustatytas reikalavimas pranešti gali būti netaikomas, jeigu jos įgyvendina šio reglamento I skyriuje ir 39 straipsnyje nurodytas sąlygas.

¹⁰⁴ OL L 214, 2008 8 9, p. 3.

3.9. VESP dokumentų rinkinys ir taisyklės, susijusios su Europos socialiniu fondu (ESF) ir Europos regioninės plėtros fondu (ERPF)

3.9.1. *Ar ESF ir ERPF lėšomis finansuojant VESP suteikiama valstybės pagalba? Ar teisę skirti šį finansavimą turi valstybės narės, ar Komisija?*

Taikant valstybės pagalbos taisykles finansavimas, valstybių narių skiriamas panaudojant ESF ir ERPF lėšas, yra valstybiniai ištekliai. Todėl finansavimui, valstybių narių skiriamam panaudojant šias lėšas, valstybės pagalbos taisyklės taikomos taip pat kaip ir tuomet, kai finansavimas skiriamas tiesiogiai iš paties valstybių narių biudžeto.

3.9.2. *Ar ESF ir ERPF lėšomis VESP turi būti finansuojamos pagal VESP dokumentų rinkinį? Ar teisę skirti šį finansavimą turi valstybės narės, ar Komisija?*

Į valstybės subsidijas, valstybių narių skiriamas panaudojant ESF ir ERPF lėšas, kaip ir bet kokią kitą valstybės finansavimą, kurio tikslas – sudaryti sąlygas imonei teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugas, yra atsižvelgiama apskaičiuojant šioms paslaugoms teikti skiriamą kompensaciją ir jos turi būti teikiamos pagal VESP dokumentų rinkinį. Nustatyti kompensacijos apskaičiavimo, kontrolės ir peržiūros kriterijus užduoties paskyrimo akte yra nacionalinės, regioninės ar vietos valdžios institucijos, pavedančios teikti visuotinės ekonominės svarbos paslaugą, kompetencija, neatsižvelgiant į tai, iš kokio šaltinio ši valdžios institucija skiria valstybės finansavimą šiai paslaugai teikti. Kompetencija priimti teisės aktus, susijusius su ESF ir ERPF, visiškai nesusijusi su valstybių narių įgyvendinamomis viešosios paslaugos užduotimis, kurias įgyvendinti bet koku atveju jos yra įgaliotos.

3.9.3. *Ar galima suderinti valstybės pagalbos ir iš ESF skiriamų Sąjungos asignavimų patikrą?*

Valstybės pagalbos ir iš ESF skiriamų Sąjungos asignavimų patikros tikslai skirtingi: viena vertus, išvengti, kad valstybės narės nesuteiktų pagalbos, kuria būtų iškraipoma konkurencija, kita vertus, užtikrinti, kad tam tikriems projektams skiriamas Sąjungos finansavimas būtų tinkamai panaudojamas laikantis sąlygų, kuriomis vadovaujantis jis teikiamas.

Gali būti, kad to paties projekto finansavimas turi būti nagrinėjamas atsižvelgiant į abu šiuos aspektus. Iš tikrųjų vienas principų, kuriais grindžiamas ESF, yra bendro finansavimo principas – tai reiškia, kad ES finansinė parama suteikiama kartu sistemingai skiriant valstybės arba privačiojo sektoriaus finansavimą nacionaliniu mastu. ES paramos dydis susijęs su vietos padėtimi. Atsižvelgiant į kelis socialinius ir ekonominius kriterijus, bendras finansavimas gali sudaryti 50–80 % visų paramos išlaidų.

3.9.4. *Pagal ESF lėšų valdymo taisyklės tinkamos finansuoti išlaidos ir reikalavimus atitinkančios pajamos yra tik tos, kurios susijusios vien su bendrai finansuojamu projektu; į jas neįeina pagrįstas pelnas. Jeigu VSSP finansuojama ESF lėšomis, ar gali būti įtrauktas pagrįstas pelnas, kaip nurodoma Sprendime?*

Iš tikrųjų pagal valstybės pagalbos taisykles projektą finansuojanti valdžios institucija gali padengti 100 % paslaugų teikėjo sąnaudų, taip pat pagrįstą pelną. Pagrįstas pelnas neįeina į bazinę sumą, tinkamą finansuoti iš ESF. Iš tikrųjų sunkumų

dėl abiejų dokumentų taisyklių tarpusavio ryšio praktiškai nekyla, nes pagal VESP dokumentų rinkinį valdžios institucija pagrįstą pelną gali padengti savo lėšomis, jei ji to nori.

3.9.5. *Kaip projektų, bendrai finansuojamų iš ESF, patikros mechanizmas susijęs su kompensacijos permokos patikra, kurią vykdyti įpareigojama pagal VESP dokumentų rinkinį?*

Iš ESF finansuojamus projektus sistemingai tikrina už ESF veiklos programų valdymą atsakingos valdžios institucijos. Tikrinant paprastai remiamasi audito deklaracijomis, kurių reikalauja valdymo institucijos. Būtent šiuo pagrindu valdymo institucijoms, iš anksto suteikusioms finansavimą, grąžinamos lėšos iš ESF.

Pagal VESP dokumentų rinkinį turi būti sukurtas patikros mechanizmas, ir valstybės narės turi nustatyti jo taisykles. Šio mechanizmo tikslas yra tikrinti, ar nebuvo suteikta kompensacijos permoka, – tai nebūtinai galima nustatyti atliekant su ESF susijusias patikras, nes tuomet tikrinamos sąnaudos, tinkamos finansuoti iš ESF (todėl, pavyzdžiui, pagrįsto pelno klausimas nenagrinėjamas). Nors taikant šiuos du patikros mechanizmus kai kurios jų dalys gali sutapti ir prireikus net būti sujungtos, vis dėlto mechanizmų metodai yra skirtingi ir jų reikėtų laikytis.

3.10. VESP dokumentų rinkinys ir elektroninių ryšių taisyklės

3.10.1. *Jeigu valstybė narė suteikia pranašumą imonei, elektroninių ryšių srityje įpareigotai vykdyti su viešąja paslauga susijusius įsipareigojimus, kuriems netaikoma Direktyva 2002/22/EB¹⁰⁵, ar aptariamą kompensaciją vis dar galima vertinti atsižvelgiant į valstybės pagalbos taisykles?*

Direktyvoje 2002/22/EB nurodyta, kad valstybės narės savo teritorijoje gali taikyti papildomas priemones, nesusijusias su direktyvoje nustatytais įpareigojimais teikti universaliasias paslaugas, ir jas finansuoti pagal Europos Sąjungos teisę (žr. direktyvos 32 straipsnį ir 25 bei 46 konstatuojamąsias dalis).

Todėl suteikdama pranašumą subjektui, kuriam pavesta teikti viešąsias telefono ryšio paslaugas, nesusijusias su direktyvos II skyriuje nustatytais įpareigojimais teikti universaliasias paslaugas, valstybė narė visuomet turėtų įvertinti, ar įgyvendintos sprendimo *Altmark* sąlygos ir kitos valstybės pagalbos sąlygos (t. y. valstybinių išteklių perdavimas ir priskirtinumas valstybei, konkurencijos iškraipymas ir poveikis valstybių tarpusavio prekybai, aptariamoms priemonėms atrankinis pobūdis), kad padarytų išvadą, ar suteikta valstybės pagalba.

4. KLAUSIMAI DĖL VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ TAISYKLIŲ TAIKymo VSSP

4.1. VSSP teikia pati valdžios institucija

4.1.1. *Kaip valdžios institucija gali priimti sprendimą pati teikti visuotinės svarbos socialinę paslaugą (VSSP)? Kitaip tariant, kokia veiksmų laisvė valdžios*

¹⁰⁵ 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/22/EB dėl universaliųjų paslaugų ir paslaugų gavėjų teisių, susijusių su elektroninių ryšių tinklais ir paslaugomis (Universaliųjų paslaugų direktyva), OL L 108, 2002 4 24, p. 51.

institucijai suteikiama nuspręsti, ar paslaugą turi teikti tiesiogiai ji pati, ar paslauga turi būti pavesta teikti trečiajai šaliai? Ar priimti šį sprendimą gali tik valdžios institucija?

Tik valdžios institucijos turi priimti sprendimą, ar paslaugą jos teikia pačios, ar paveda ją teikti trečiajai šaliai (užsakomoji paslauga). Viešųjų pirkimų taisyklės taikomos tik tuomet, jeigu valdžios institucija nusprendžia už atlygį paslaugą pavesti teikti trečiajai šaliai.

4.1.2. *Sąjungos taisyklės, susijusios su paslaugų teikėjo atranka, paprastai taikomos tik tuomet, jeigu valdžios institucijos paslaugą teikia pačios arba paveda ją teikti vidaus paslaugų teikėjui (tai vadinama vidaus veikla (in-house). Kaip yra taikoma vidaus veiklos išimtis ir kokie jos apribojimai?*

Išimtis, vadinama vidaus veiklos (anglų kalbos terminas – *in-house*) išimtimi, taikoma atvejais, kai valdžios institucija paslaugą teikia pati, bet pasinaudodama atskiru juridiniu asmeniu. Šiuo konkrečiu atveju ir valdžios institucija, ir paslaugą teikiantis subjektas laikomi vienu subjektu. Tokiems santykiams netaikomi nei Sutartyje nurodyti skaidrumo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principai, nei Viešojo pirkimo direktyva 2004/18/EB (toliau – **Direktyva**)¹⁰⁶.

Vidaus veiklos išimties principo taikymo sąlygos yra tokios:

A) valdžios institucija viena ar su kitomis valdžios institucijomis atskirą juridinį asmenį turi kontroliuoti taip pat, kaip ji kontroliuoja savo tarnybas.

Klausimas, ar valdžios institucija atskirą juridinį asmenį „kontroliuoja taip pat“ kaip savo tarnybas, gali būti sprendžiamas tik kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgiant į visas teisės aktų nuostatas ir tinkamas aplinkybes (teisės aktus, atitinkamo subjekto įstatus, akcininkų susitarimą ir pan.). Iš tikrųjų minėta valdžios institucija atitinkamą subjektą bet koku atveju turi kontroliuoti taip, kad galėtų turėti lemiamą įtaką ir šio subjekto strateginiams tikslams, ir svarbiems sprendimams.

Teisingumo Teismas aiškiai nurodė, kad valdžios institucija subjekto, kuris yra trečioji šalis, negali kontroliuoti taip pat, kaip ji kontroliuoja savo tarnybas, jeigu privati įmonė valdo nors ir nedidelę dalį minėto subjekto kapitalo¹⁰⁷.

Ir

B) pagrindinė atskiro juridinio asmens veikla vykdoma kartu su jį kontroliuojančia valdžios institucija arba kontroliuojančiomis valdžios institucijomis¹⁰⁸.

Dėl pirmojo kriterijaus (tokia pati kontrolė) Teisingumo Teismas pripažino, kad tokią pat kontrolę nebūtina vykdyti atskirai, todėl ją bendrai gali vykdyti kelios valdžios institucijos¹⁰⁹. Jis taip pat patvirtino, kad jeigu kelios valdžios institucijos valdo atskirą

¹⁰⁶ 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo, OL L 134, 2004 4 30, p 114.

¹⁰⁷ 2005 m. EBTT sprendimo *Stadt Halle*, C-26/03, Rink. p. I-00001, 49–50 punktai.

¹⁰⁸ 1999 m. EBTT sprendimo *Teckal*, C-107/98, Rink. p. I-8121, 50 punktas.

¹⁰⁹ 2008 m. EBTT sprendimas *Coditel Brabant*, C-324/07, Rink. p. I-08457, ir sprendimas *Sea*, C-573/07.

juridinių asmenį, taip pat gali būti įgyvendintas antrasis kriterijus (pagrindinė veikla), atsižvelgiant į atskiro juridinio asmens kartu su valdžios institucijomis vykdomą veiklą¹¹⁰. Todėl viešųjų pirkimų procedūros neturi būti taikomos, jeigu kelios valdžios institucijos vykdo bendrą veiklą atskirame viešajame subjekte, kuri bendrai kontroliuoja jį valdančios valdžios institucijos ir kurio pagrindinė veikla vykdoma su tomis pat valdžios institucijomis. Papildoma informacija apie valdžios institucijų bendradarbiavimą pateikiama atsakyme į 4.2.12 klausimą.

Informacija apie tai, kaip laikomasi valstybės pagalbos taisyklių, jeigu VSSP teikėjas su valdžios institucija susijęs *in-house* santykiais, pateikiama atsakyme į 5.4 klausimą.

4.2. VSSP už atlygį pavedama teikti trečiajai šaliai

4.2.1. Koks teisinis pagrindas taikomas, jeigu valdžios institucija nusprendžia užsakyti teikti VSSP už atlygį?

Jeigu valdžios institucija nusprendžia užsakyti už atlygį teikti paslaugą, ji turi laikytis Sąjungos teisės normų, susijusių su viešųjų paslaugų pirkimų arba paslaugų koncesijų sutarčių sudarymu.

Turi būti išskiriami du atvejai.

A) Valdžios institucija sudaro viešojo paslaugų pirkimo sutartį. Šiuo atveju valdžios institucija paslaugų teikėjui moka nustatytą atlygį. Galima išskirti du atvejus.

(a) Sutarties vertė didesnė negu Direktyvoje 2004/18/EB nustatytos taikomos ribos.

Jeigu pasiekiamos atitinkamos ribos¹¹¹, viešųjų paslaugų pirkimų sutartims Direktyva taikoma. Tačiau socialinių ir sveikatos paslaugų sutartims taikomos ne visos Direktyvoje pateikiamos išsamios taisyklės¹¹², bet tik labai nedaug Direktyvos straipsnių, kaip nurodoma Direktyvos 21 straipsnyje. Visų pirma pradėjus viešojo pirkimo procedūrą turi būti nustatytos techninės specifikacijos¹¹³ (žr. atsakymą į 4.2.4 klausimą) ir turi būti paskelbti konkurso rezultatai¹¹⁴. Be to, sudarydamos sveikatos ir socialinių paslaugų pirkimo sutartis valdžios institucijos taip pat turi laikytis pagrindinių SESV principų, pavyzdžiui, pareigos užtikrinti skaidrumą, laikytis vienodo požiūrio į ūkinės veiklos vykdytojus ir jų nediskriminuoti, jeigu minėtos paslaugos yra svarbios tarptautiniu mastu¹¹⁵. Daugiau informacijos apie tarptautinio masto svarbos sąvoką pateikiama atsakyme į 4.2.2 klausimą.

¹¹⁰ EBTT sprendimo *Carbotermo*, C-340/04, 70 punktas ir EBTT sprendimo *Asemfo*, C-295/05, Rink. p. I-2999, 62 punktas.

¹¹¹ Direktyvos 2004/18/EB 7 straipsnis.

¹¹² Socialinės ir sveikatos paslaugos minimos tarp paslaugų, išvardytų Direktyvos 2004/18/EB II priedo B dalyje. Tokių paslaugų sutartims taikoma tik nedaug Direktyvos nuostatų (Direktyvos 2004/18/EB 20 ir 21 straipsniuose nurodoma, kaip atskiriamos II priedo A ir B dalyse išvardytos paslaugos). Priede nurodytus kodus galima rasti Vidaus rinkos generalinio direktorato interneto svetainėje www.simap.europa.eu.

¹¹³ Direktyvos 2004/18/EB 21 straipsnis, skaitomas kartu su 23 straipsniu.

¹¹⁴ Direktyvos 2004/18/EB 21 straipsnis, skaitomas kartu su 35 straipsnio 4 dalimi.

¹¹⁵ T. y. jomis domisi ūkinės veiklos vykdytojai, įsisteigę kitose Europos ekonominės erdvės valstybėse narėse. Žr. 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimo *Komisija prieš Airiją*, C-507/03, 29 ir paskesnius punktus.

Bet kokių atvejų taikant šiuos principus būtina laikytis tik pagrindinių Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ESTT) praktikos sąlygų, o ne griežtai laikytis visų Direktyvos 2004/18/EB nuostatų. Todėl jeigu valdžios institucijos pagal viešojo paslaugų pirkimo sutartį užsako teikti socialines paslaugas, jos jau turi didesnę veiksmų laisvę negu kitose srityse.

Tačiau pažymėtina, kad mišrioms paslaugų sutartims, apimančioms ir socialines, ir kitas paslaugas (pavyzdžiui, transporto, mokslinių tyrimų, konsultacijų ar priežiūros paslaugas), kurioms visoms taikomos minėtos Direktyvos nuostatos¹¹⁶, Direktyva, kaip jau nurodyta, taikoma tik iš dalies, jeigu socialinės paslaugos vertė¹¹⁷ didesnė negu kitos paslaugos vertė.

Pavyzdžiui, į greitosios pagalbos paslaugas įeina ir sveikatos, ir transporto paslaugos. Jeigu transporto paslaugos vertė didesnė negu sveikatos paslaugos, taikomos visos Direktyvos nuostatos. Jeigu didesnė sveikatos paslaugos vertė, Direktyva, kaip jau nurodyta, taikoma tik iš dalies¹¹⁸.

(b) Sutarties vertė mažesnė negu Direktyvoje 2004/18/EB nustatytos taikomos ribos.

Jeigu sudarytinios sutarties vertė mažesnė negu Direktyvoje nustatyta taikoma riba, valdžios institucija vis dėlto turi laikytis pagrindinių Sąjungos teisės normų ir principų, pavyzdžiui, vienodo požiūrio, nediskriminavimo ir skaidrumo principų, jeigu atitinkama sutartis yra svarbi tarptautiniu mastu¹¹⁹. Papildoma informacija apie tikslų šių principų turinį pateikiama atsakyme į 4.2.3 klausimą.

B) Valdžios institucija suteikia paslaugų koncesiją. Šiuo atveju atlygis iš esmės yra teisė ekonomiškai teikti paslaugą¹²⁰. Koncesininkas prisiima veiklos riziką, susijusią su aptariamomis paslaugomis teikimu¹²¹. Visais atvejais paslaugų koncesijos sutartį sudarančios valdžios institucijos turi laikytis pagrindinių Sąjungos teisės normų ir principų, visų pirma skaidrumo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principų¹²². Daugiau informacijos apie tikslų šių principų turinį pateikiama atsakyme į 4.2.3 klausimą.

4.2.2. *Ką reiškia tarptautinio masto svarbos sąvoka?*

Viešojo pirkimo ar koncesijos sutartis yra svarbi tarptautiniu mastu, jeigu ją sudaryti yra suinteresuoti ūkinės veiklos vykdytojai, įsisteigę kitose Europos ekonominės erdvės valstybėse narėse¹²³.

¹¹⁶ Paslaugos, išvardytos Direktyvos 2004/18/EB II priedo A dalyje.

¹¹⁷ Direktyvos 2004/18/EB 22 straipsnis.

¹¹⁸ Žr. 1998 m. EBTT sprendimo *Tögel*, C-76/97, Rink. p. I-5357, 29–40 punktus.

¹¹⁹ Daugiau informacijos apie tarptautinio masto svarbos sąvoką pateikiama atsakyme į 4.2.2 klausimą.

¹²⁰ Žr. Direktyvos 2004/18/EB 1 straipsnio 4 dalį.

¹²¹ Žr. Direktyvos 2004/18/EB 17 straipsnį ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, visų pirma sprendimą *Helmut Mueller*, C-451/08, 2010 m. Rink.

¹²² Žr. sprendimo *Telaustria*, C-324/98, 2000 m. Rink. p. I-10745, 62 punktą; sprendimo *Coname*, C-231/03, 2005 m. Rink. p. I-7287, 16–19 punktus ir sprendimo *Parking Brixen*, C-458/03, 2005 m. Rink. p. I-8585, 49 punktą.

¹²³ Žr. 2007 m. lapkričio 13 d. sprendimo *Komisija prieš Airiją*, C-507/03, 29 ir paskesnius punktus.

Valdžios institucija kiekvienu atveju turi įvertinti, ar kitose valstybėse narėse įsisteigę ūkinės veiklos vykdytojai gali būti suinteresuoti sudaryti sutartį, nebent nacionalinės teisės aktuose pateikiami konkretūs nurodymai.

Jeigu viešojo pirkimo arba koncesijos sutartys yra svarbios tarptautiniu mastu, valdžios institucija, sudarydama šias sutartis, turi laikytis SESV principų (nediskriminavimo, skaidrumo ir pan.)¹²⁴ Viešųjų pirkimų arba koncesijos sutartims, kurios nėra svarbios tarptautiniu mastu, SESV principai netaikomi.

Todėl tam tikromis sąlygomis nedidelės vertės paslaugų sutartys vietos mastu gali būti sudaromos net nesilaikant minėtų principų, jeigu, vertinant kitų valstybių narių veiklos vykdytojų požiūriu, aptariamoms paslaugoms nėra svarbios tarptautiniu mastu, todėl nedaro poveikio vidaus rinkos veikimui. Taip gali būti, jeigu atsižvelgiant į itin mažą vertę¹²⁵ (daug mažesnę negu Direktyvoje nustatyta taikoma riba, šiuo metu siekianti 193 000 EUR¹²⁶) ir socialinės paslaugos ypatumus, pavyzdžiui, atitinkamos rinkos dalį, negali būti daroma prielaida, kad kitų valstybių narių ūkinės veiklos vykdytojai gali būti suinteresuoti teikti aptariamą paslaugą¹²⁷.

Pavyzdžiui, byloje, susijusiose su teisinių paslaugų sutartimis, kurių vidutinė vertė yra apie 5 000 EUR¹²⁸, arba miestų planavimo sutartimis, kurių vertė yra 6 000–26 500 EUR¹²⁹, Komisija, atsižvelgdama į nedidelę sutarčių sumą (mažesnę negu 10 % Direktyvoje nustatytos taikomos ribos arba beveik lygią šiam procentui) ir šių bylų aplinkybes, pareiškė nuomonę, kad aptariamoms sutartims vidaus rinkai nėra svarbios.

Pateikto skundo dėl aptariamų sutarties taip pat nepakanka įrodyti, kad minėta sutartis svarbi tarptautiniu mastu.¹³⁰

Siekdamos įvertinti paslaugos svarbą vidaus rinkai, valdžios institucijos gali remtis Komisijos aiškinamuoju komunikatu dėl Sąjungos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos¹³¹. Šiame komunikate aptiriamoms sutartims, kurioms tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvų nuostatos, pavyzdžiui, sveikatos ir socialinių paslaugų sutartys¹³². Kadangi svarbos vidaus rinkai sąvoka komunikate bendrai aiškinama taikant Sutartį, komunikatas taip pat gali būti naudojamas kaip gairės sudarant koncesijų sutartis.

¹²⁴ EBTT sprendimo *Bent Moustén Vestergaard*, C-59/00, 2001 m. Rink. p. I-9505, 20 punktas, EBTT sprendimo *Komisija prieš Prancūziją*, C-264/03, 2005 m. Rink. p. I-8831, 32–33 punktai ir 2007 m. birželio 14 d. EBTT sprendimo *Komisija prieš Graikiją*, C-6/05, 3 punktas.

¹²⁵ Vien vertės kriterijaus negali užtekti siekiant nurodyti, kad sutartis nėra svarbi tarptautiniu mastu. Kaip Teisingumo Teismas nustatė sprendimo *Secap* (sujungtos bylos C-146/2006 ir C-148/2006) 31 punkte, „būtina atsižvelgti į tai, kad tam tikrais atvejais valstybių sienos eina per aglomeracijas, esančias skirtingų valstybių narių teritorijose, ir kad tokiomis aplinkybėmis net ir mažos vertės pirkimai gali kelti aiškų tarptautinį interesą.“

¹²⁶ Indeksavus pagal 2009 m. lapkričio 30 d. Komisijos reglamentą (EB) Nr. 1177/2009, iš dalies keičiantį Europos Parlamento ir Tarybos direktyvų 2004/17/EB, 2004/18/EB ir 2009/81/EB nuostatas dėl ribų, taikomų viešojo pirkimo sutarčių tvarkai.

¹²⁷ Paslaugų koncesijų klausimu žr. Sprendimo *Coname*, C-231/03, 2005 m. Rink. p. I-7287, 20 punktą.

¹²⁸ Žr. 2007 m. kovo 21 d. spaudos pranešimą IP/07/357.

¹²⁹ Žr. 2006 m. gruodžio 13 d. spaudos pranešimą IP/06/1786.

¹³⁰ Žr. 2007 m. lapkričio 13 d. EBTT sprendimo *Komisija prieš Airiją*, C-507/03, 34 punktą.

¹³¹ OL C 179, 2006 m., p. 2.

¹³² Nurodytos Direktyvos 2004/18/EB II priedo B dalyje.

4.2.3. *Kokios prievolės vykdomos taikant skaidrumo ir nediskriminavimo principus?*

Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką taikant skaidrumo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principus turi būti tinkamai skelbiama apie valdžios institucijos ketinimą sudaryti viešojo pirkimo arba koncesijos sutartį. Skelbime gali būti tik trumpai apibūdinami pagrindiniai numatomos sudaryti sutarties ir numatomos sudarymo tvarkos ypatumai ir kartu raginama kreiptis į valdžios instituciją. Svarbiausia, kad visi suinteresuoti paslaugų teikėjai turėtų galimybę pareikšti norą dalyvauti pirkime.

Tuomet valdžios institucija nediskriminuodama ir objektyviai gali atrinkti dalyvius, kurie kviečiami teikti pasiūlymus ir prireikus derėtis dėl sutarties ar koncesijos sąlygų. Per šias derybas visiems ūkinės veiklos vykdytojams turėtų būti sudarytos vienodos sąlygos ir jie turėtų gauti tokią pat valdžios institucijos informaciją.

Pagal ESTT praktiką, susijusią su veiksminga teismine apsauga¹³³, siekiant nustatyti galimą pagrindinių Sąjungos pirminės teisės normų pažeidimą turėtų būti nagrinėjami bent tie sprendimai, kurie nepalankūs asmeniui, norinčiam ar norėjusiam sudaryti sutartį, pavyzdžiui, sprendimas pašalinti konkurso dalyvį.

Siekdamos taikyti šiuos principus valdžios institucijos gali remtis Komisijos aiškinamuoju komunikatu dėl Sąjungos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos. Kaip minėta, šiame komunikate taip pat aptariamos sutartys, kurioms viešųjų pirkimų direktyvos (toliau – direktyvos)¹³⁴ taikomos tik iš dalies, pavyzdžiui, Direktyvos 2004/18/EB II priedo B dalyje nurodytų paslaugų, prie kurių priskiriamos sveikatos ir socialinės paslaugos¹³⁵, sutartys. Kaip nurodyta 2.1 punkte ir Direktyvos 2004/18/EB 21 straipsnyje, šių paslaugų sutartims taikomos tik tam tikros Direktyvos 2004/18/EB taisyklės (t. y. prievolė specifikacijose nustatyti technines specifikacijas ir *ex-post* skelbti konkurso rezultatus), o kitos joms taikomos nuostatos – tai bendrieji SESV principai (nediskriminavimo, skaidrumo ir pan.), jeigu sutartys yra svarbios tarptautiniu mastu.

Atsižvelgiant į tai, kad komunikate pateikiamas bendras skaidrumo, vienodo požiūrio ir nediskriminavimo principų aiškinimas, komunikatas taip pat gali būti naudojamas kaip gairės koncesijų sutartims sudaryti, kartu nepamirštant, kad koncesijų sutarčių vertė paprastai yra daug didesnė negu viešųjų pirkimų direktyvose nustatytos ribos, todėl, nors šios direktyvos paslaugų koncesijoms netaikomos, pagal SESV principus apie šias sutartis vis dėlto turi būti skelbiama žiniasklaidoje, su kuria gali susipažinti Europos plačioji visuomenė.

4.2.4. *Kaip parengti tinkamas specifikacijas siekiant sudaryti paslaugų sutartį, (i) kad būtų visuotinai patenkinti įvairūs paslaugų gavėjų poreikiai ir (ii) sudarytos*

¹³³ Žr. EBTT sprendimo *P Union de Pequeños Agricultores*, C-50/00, Rink. p. I-6677, 39 punktą, ir sprendimo *Heylens*, 222/86, Rink. p. 4097, 14 punktą.

¹³⁴ 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo ir 2004 m. kovo 31 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo.

¹³⁵ Nurodytos Direktyvos 2004/18/EB II priedo B dalyje.

sąlygos paslaugą pritaikyti atsižvelgiant į kintantį paslaugos teikimo intensyvumą, paslaugų gavėjų skaičių ir pan.?

Direktyvoje nurodoma daug galimybių specifikacijoms apibūdinti¹³⁶. Valdžios institucijos turi visapusiškai pasinaudoti šiomis galimybėmis reikalaujamos, kad kandidatai parengtų pritaikomos paslaugos sąvoką ir taip teiktų kuo geresnes paslaugas, atitinkančias reikalaujamą kokybės lygmenį. Pavyzdžiui, valdžios institucijos gali nurodyti, kad kandidatai turi tenkinti konkrečius nustatytų paslaugos gavėjų grupių poreikius, arba reikalauti, kad siūloma teikti paslauga turi būti suderinama su jų jau sukurtomis schemomis. Valdžios institucija taip pat gali reikalauti, kad paslauga būtų teikiama ir vertinama dalyvaujant paslaugų gavėjams.

Visais atvejais pagrindinė taisyklė yra ta, kad specifikacijos turi būti nustatytos neskatinant diskriminacijos ir nuo procedūros pradžios nenumatant konkurso laimėtojo.

4.2.5. *Kokie kiti kokybės reikalavimai gali būti įtraukti sudarant VSSP viešojo pirkimo ar koncesijos sutartį?*

Sudarydamos VSSP viešojo pirkimo ar koncesijos sutartį valdžios institucijos gali atsižvelgti į visus kokybės reikalavimus, kurie joms atrodo būtini, kad paslaugų gavėjams būtų teikiamos aukštos kokybės paslaugos išlaikant geriausią kokybės ir kainos santykį. Atsižvelgiant į šių reikalavimų pobūdį, jie gali būti nurodomi įvairiais procedūros etapais.

Antai **nustatydama technines specifikacijas**¹³⁷ valdžios institucija gali apibūdinti visus paslaugos ypatumus, kurie jai atrodo tinkami siekiant teikti kokybišką paslaugą, (pvz., reikalavimus, leidžiančius užtikrinti paslaugos tęstinumą, tenkinti konkrečius įvairių paslaugos gavėjų grupių poreikius ir užtikrinti riboto judumo asmenų galimybes naudotis prieigos infrastruktūra, taip pat apskritai reikalavimus, susijusius su šios infrastruktūros kokybe, ir pan.). Paslaugos techninės specifikacijos gali būti apibūdinamos nurodant labai išsamius ypatumus (tam tikrais atvejais siūlomos teikti paslaugos dėl to gali būti per daug standartizuojamos) arba pateikiant veiklos rezultatų reikalavimus. Pagal šį antrąjį metodą kandidatams paprastai paliekama didesnė veiksmų laisvė, suteikiant jiems galimybę valdžios institucijai siūlyti naujoviškesnius sprendimus ir (arba) darbo metodus, leidžiančius pasiekti nustatytus kokybės tikslus.

Paslaugų teikėjo darbuotojų patirtis ir kompetencija taip pat yra veiksniai, kurie labai daug prisideda prie teikiamos paslaugos kokybės. Nustatydama **atrankos kriterijus**¹³⁸ valdžios institucija gali apibūdinti suderintus profesinės kompetencijos reikalavimus (pvz., darbuotojų profesinė patirtis, kvalifikacija, turima techninė infrastruktūra) siekdama užtikrinti, kad atrinkta susitariančioji šalis turėtų tinkamų pajėgumų paslaugai teikti pagal sutartyje nustatytus kokybės kriterijus.

Kokybės reikalavimai taip pat gali būti įtraukti į **sutarties sudarymo kriterijus**¹³⁹. Valdžios institucija neprivalo sudaryti sutarties remdamasi mažiausia kaina. Ji gali pasielgti visiškai priešingai – sudaryti sutartį pagal ekonomiškai naudingiausią

¹³⁶ Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnis, kuris taip pat taikomas šios direktyvos II priedo B dalyje išvardytoms paslaugoms, pavyzdžiui, socialinėms paslaugoms.

¹³⁷ Žr. Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnį.

¹³⁸ Žr. Direktyvos 2004/18/EB 44 ir 48 straipsnius.

¹³⁹ Žr. Direktyvos 2004/18/EB 53 straipsnį.

pasiūlymą, ir tai jai leidžia į sutarties sudarymo kriterijus įtraukti visus kokybės aspektus, kurie jai atrodo svarbūs. Valdžios institucija, nustatydamą įvairių sutarties sudarymo kriterijų lyginamuosius svorius, taip pat gali nurodyti įvairiems paslaugos kokybės aspektams teikiamą svarbą.

Kita galimybė užtikrinti paslaugos kokybę suteikiama įgyvendinant **sutarčių įvykdymo sąlygas**¹⁴⁰. Jeigu laikomasi kitų atitinkamų Europos Sąjungos teisės nuostatų, valdžios institucija į įvykdymo sąlygas¹⁴¹ gali įtraukti reikalavimus, pagal kuriuos susitariančioji šalis privalo užtikrinti, pavyzdžiui, tinkamą darbuotojų, dalyvaujančių įgyvendinant sutartį, mokymo lygį ir užmokesčio dydį. Taikant tokias įvykdymo sąlygas galima išvengti susitariančiosios šalies bandymų mažinti išlaidas darbuotojams, dėl kurių galėtų sumažėti aptariamų darbuotojų motyvacija, padidėti jų kaita ir *in fine* galėtų būti padaryta neigiama įtaka teikiamos paslaugos kokybei.

Galiausiai sudarydamos VSSP viešojo pirkimo ir (arba) koncesijos sutartį valdžios institucijos gali taikyti integruotą metodą, skirtą sudėtinėms paslaugoms, kurios neturi būti dalijamos į kelias sutartis, bet gali būti priskirtos vienai sutarties daliai, teikti, kad paslaugų gavėjas galėtų kreiptis, jei to nori, į vieną paslaugų teikėją, išsipareigojusį tenkinti daugelį sudėtinių poreikių. Jos taip pat gali pasirinkti tinkamą aptariamoms sutarties galiojimo laikotarpi, kad užtikrintų atitinkamos (-ų) paslaugos (-ų) stabilumą ir tęstinumą.

4.2.6. Ar sutartį galima keisti ją įgyvendinant?

Sutartį galima keisti bet kuriuo jos įgyvendinimo momentu, jeigu keičiant iš esmės neperžiūrimos pradinio konkurso sąlygos¹⁴². Visų pirma šie pakeitimai neturi būti tokie dideli, kad, jeigu jie būtų buvę žinomi nuo pradžių, konkursas būtų galėjęs baigtis kitaip. Taip yra tuomet, kai pasiūlymo nepateikę galimi kandidatai būtų galėję pareikšti susidomėjimą dalyvauti konkurse, jeigu būtų žinoję, kad tokie pakeitimai bus padaryti.

4.2.7. Kaip išvengti, kad nebūtų nustatyti per dideli įpareigojimai smulkiesiems paslaugų teikėjams, kurie dažnai geriausiai supranta VSSP ypatumus konkrečios vietos mastu?

Valdžios institucija konkursą turi rengti taip, kad smulkiesiems ūkinės veiklos vykdytojams būtų suteikta galimybė dalyvauti konkurse ir jį laimėti. Kuo didesnė prašomos teikti paslaugos apimtis ir atitinkamai didesni ekonominio bei finansinio pajėgumo reikalavimai, tuo sunkiau smulkiesiems paslaugų teikėjams dalyvauti pirkime. Kai vykdomas didesnis pirkimas (pavyzdžiui, įvairių paslaugų arba paslaugų, kurios turi būti teikiamos keliose geografinėse vietovėse), perkančioji organizacija gali numatyti, kad pirkimas bus padalytas į atskiras dalis, kurių reikalavimus lengviau galės tenkinti MVĮ. Apskritai valdžios institucijoms technines specifikacijas rekomenduojama parengti atsižvelgiant į MVĮ ir nustatant tik tiek oficialių sąlygų, kiek būtina.

¹⁴⁰ Žr. Direktyvos 2004/18/EB 26 straipsnį.

¹⁴¹ Įvykdymo sąlygos dėl skaidrumo iš anksto turi būti skelbiamos pirkimo dokumentuose. Patikrinti, ar laikomasi įvykdymo sąlygų, negalima prieš sudarant sutartį, bet tik ją įgyvendinant. Siekdama užtikrinti šių sąlygų laikymąsi valdžios institucija sutartyje gali nustatyti atgrasomąsias sankcijas.

¹⁴² EBTT sprendimo *Komisija prieš CAS Succhi di Frutta SpA*, C-496/99, 2004 m. Rink. p. I-3801, 116 punktą.

4.2.8. *Kaip vykdant viešųjų pirkimų procedūras, pagal kurias atrinktų paslaugų teikėjų skaičius ribojamas, kartu užtikrinti pakankamą pasirinkimo laisvę VSSP gavėjams?*

Viešųjų pirkimų procedūromis nesiekama riboti atrinktų paslaugų teikėjų skaičiaus. Perkančiosioms organizacijoms suteikiama visiška laisvė pasirinkti vieną ar kelis veiklos vykdytojus, kad būtų patenkinti perkančiųjų organizacijų poreikiai. Pavyzdžiui, valdžios institucijos tą pačią paslaugų koncesiją gali suteikti keliems veiklos vykdytojams, jeigu tai galima įgyvendinti praktiškai, taip užtikrinamos didesnę pasirinkimą minėtos paslaugos gavėjams.

4.2.9. *Ar galima kaip paslaugų teikėjo atrankos kriterijų įtraukti jo susipažinimą su vieta atsižvelgiant į tai, kad šis aspektas dažnai yra pagrindinis siekiant sėkmingai teikti VSSP?*

Sąjungos viešųjų pirkimų taisyklių tikslas – užtikrinti sąžiningą veiklos vykdytojų konkurenciją Europoje, kad valdžios institucijoms būtų pasiūlytas geriausias kokybės ir kainos santykis. Reikalavimu būti susipažinus su vieta būtų galima neteisėtai diskriminuoti užsienio paslaugų teikėjus. Kartu nustačius tokį reikalavimą valdžios institucijos pasirinkimas gali sumažėti – ji rinksis iš nedidelio vietos veiklos vykdytojų skaičiaus, todėl gali sumažėti Europos mastu daromas teigiamas konkurencijos poveikis.

Tačiau tam tikri su vieta susiję reikalavimai gali būti priimtini, jeigu juos galima pateisinti teiktinos paslaugos ypatumais (paslaugos tipas ir (arba) paslaugos gavėjų grupės) ir jie susiję tik su sutarties vykdymu.

Pavyzdžiai

- Pavyzdžiui, valdžios institucija pagal sutarčių įvykdymo sąlygas gali reikalauti, kad laimėtojas įsteigtų būstinę vietoje – biurą arba dirbtuves, arba įrengtų konkrečią įrangą sutarties vykdymo vietoje, jeigu tai yra būtina paslaugai teikti.
- Savivaldybė, norinti steigti prieglaudos centrą sunkumų patiriančioms moterims, visų pirma konkrečiai kultūrinei mažumai priklausančioms moterims, kvietime dalyvauti konkurse gali nurodyti, kad paslaugų teikėjas turi turėti ankstesnės patirties šio tipo paslaugas teikti panašioje socialinėje ir ekonominėje aplinkoje ir kad su sunkumų patiriančiomis moterimis ryšius palaikysiantys ir (arba) jų poreikius tenkinsiantys darbuotojai turi būti pakankamai susipažinę su šių moterų, kurios patiria sunkumų, kultūra ir pakankamai mokėti jų kalbą.
- Valdžios institucija, ketinanti steigti pagalbos tarnybą, padėsiančią įdarbinti jaunus suaugusius bedarbius, kilusius iš vietovių, kuriose nėra palankių sąlygų, ir integruotai spręsti konkrečius sunkumus, su kuriais susiduria šių paslaugų gavėjai (pavyzdžiui, psichikos sveikatos, narkomanijos ar piktnaudžiavimo alkoholiu, socialinio būsto ir išsiskolinimo problemas), galėtų nurodyti, kad paslaugų teikėjas turi turėti ankstesnės patirties teikti šio tipo paslaugas, kuriomis buvo siekiama tų pačių tikslų. Valdžios institucija taip pat gali nurodyti, jog paslaugų teikėjas turi užtikrinti, kad paslaugų gavėjais

besirūpinantys darbuotojai teikdami paslaugą iš pat pradžių žinotų apie esamus socialinių subjektų tinklus, su kuriais jie turės palaikyti ryšius, kad integruotai tenkintų jaunų suaugusių bedarbių poreikius.

Bet kokių atveju nustačius šį su vieta susijusį apribojimą neturi būti reikalaujama daugiau, negu būtina siekiant užtikrinti tinkamą paslaugos teikimą. Pavyzdžiui, ESTT nustatė, kad sudarydama viešojo sveikatos paslaugų, susijusių su kvėpavimo ligų gydymu namuose, pirkimo sutartį valdžios institucija negali reikalauti, kad teikdamas pasiūlymą galimas konkurso dalyvis turėtų veikiantį biurą provincijos sostinėje, kurioje turi būti teikiama paslauga¹⁴³.

Valdžios institucija turi užtikrinti, kad tokios sąlygos būtų objektyviai pateisinamos ir dėl jų nebūtų vykdoma diskriminacija, neteisėtai sudarant palankias sąlygas tam tikrų kategorijų konkurso dalyviams, visų pirma vietos įmonėms arba jau teikiamų paslaugų teikėjams.

Tiesioginio nedidelės vertės sutarčių sudarymo su smulkiaisiais vietos paslaugų teikėjais klausimas jau aptartas 4.2.7 punkte.

4.2.10. Ar galima nustatyti apribojimą, kad konkurse dalyvauja tik pelno nesiekiantys paslaugų teikėjai?

Turi būti išskiriami du atvejai.

- Perkančiosios organizacijos pačios negali priimti sprendimo leisti viešojo pirkimo procedūroje dalyvauti tik pelno nesiekiantiems paslaugų teikėjams. Viešojo pirkimo direktyva grindžiama vienodo požiūrio į ūkinės veiklos vykdytojus ir jų nediskriminavimo principais¹⁴⁴. Todėl pagal Direktyvą negalima nustatyti, kad sutartys sudaromos tik su konkrečių kategorijų įstaigomis¹⁴⁵, pavyzdžiui, ne pelno organizacijomis, neatsižvelgiant į tai, kokios rūšies yra paslaugos – nurodytos Direktyvos II priedo A dalyje ar II priedo B dalyje (pavyzdžiui, socialinės paslaugos)¹⁴⁶.
- Tačiau išskirtiniais atvejais nacionalinėje teisėje¹⁴⁷, kuria reglamentuojama konkreti veikla, būtų galima nustatyti, kad tam tikras paslaugas gali teikti tik ne pelno organizacijos. Šiuo atveju valdžios institucijoms būtų leidžiama nustatyti, kad, jeigu vidaus teisė atitinka Sąjungos teisę, viešojo pirkimo procedūroje gali dalyvauti tik tokios ne pelno organizacijos. Tačiau pagal šią vidaus teisę būtų ribojamas SESV 49 ir 56 straipsnių, susijusių su įsisteigimo laisve ir laisve teikti

¹⁴³ EBTT sprendimo *Contse*, C-234/03, 2005 m. Rink. p. I-9315, 79 punktas.

¹⁴⁴ Direktyvos 2004/18/EB 2 straipsnis.

¹⁴⁵ Todėl į Direktyvą turėjo būti įtraukta konkreti išimtis, kad valstybės narės sutartis galėtų sudaryti tik su konkrečios kategorijos įstaigomis, būtent glubojamomis darbo grupėmis, kuriose dauguma suinteresuotų darbuotojų yra neįgalieji (žr. Direktyvos 2004/18/EB 19 straipsnį).

¹⁴⁶ II priedo A dalyje arba II priedo B dalyje nurodytas paslaugas galima išskirti tik remiantis Direktyvos 20 straipsniu.

¹⁴⁷ Terminas „nacionalinė teisė“ reiškia bendruosius ir abstrakčius nacionalinės teisės aktus, bet ne perkančiosios organizacijos sprendimą, priimtą vykdant konkretų pirkimą. Tačiau šiuo požiūriu teisės aktų lygmuo (nacionaliniai ar regioniniai teisės aktai) nėra svarbiausias, kadangi šie teisės aktai yra bendrieji ir abstraktūs.

¹⁴⁸ Žr. EBTT sprendimą *Sodemare*, C-70/95, 1997 m. Rink. p. I-3395.

paslaugas, taikymas ir šis ribojimas kiekvienu atveju turėtų būti pateisinamas. Pagal Teisingumo Teismo praktiką šis ribojimas galėtų būti pateisinamas visų pirma tuomet, jeigu jis yra būtinas ir proporcingas atsižvelgiant į poreikį įgyvendinti tam tikrus socialinius tikslus, kurių siekiama pagal nacionalinę socialinės apsaugos sistemą.¹⁴⁸

4.2.11. Ar valdžios institucijos atrankos etapu dar gali derėtis su paslaugų teikėjais? Tai ypač svarbu VSSP atveju, kadangi valdžios institucijos savo poreikių dar negali tiksliai nustatyti proceso pradžioje. Valdžios institucijoms kartais būtina tartis su galimais paslaugų teikėjais.

Kaip nurodyta atsakyme į 4.2.3 klausimą, valdžios institucijos, viešojo pirkimo arba koncesijų tvarka norėdamos pirkti sveikatos ar socialines paslaugas, gali taikyti derybų procedūras. Aptariamoms valdžios institucijoms konkrečios Direktyvoje 2004/18/EB pateikiamos derybų procedūrų taisyklės netaikomos, nes ši Direktyva netaikoma paslaugų koncesijoms ir tik labai nedaug jos taisyklių taikoma Direktyvos II priedo B dalyje nurodytoms paslaugoms (pavyzdžiui, VSSP)¹⁴⁹. Dėl šios priežasties sudarydamos VSSP viešųjų pirkimų ar koncesijos sutartis valdžios institucijos gali rengti *ad hoc* derybų procedūras, jeigu nacionalinėje teisėje nenustatytos konkrečios taisyklės. Bet koku atveju SESV nurodyti bendrieji skaidrumo ir nediskriminavimo principai, pagal kuriuos visiems ūkinės veiklos vykdytojams, pakviestiems dalyvauti derybų procedūroje, visų pirma turi būti sudarytos vienodos sąlygos, yra taikomi tarptautinio masto paslaugoms.

4.2.12. Kaip viešųjų pirkimų taisyklės taikomos komunų bendradarbiavimui? Šis bendradarbiavimas gali būti įvairus, pavyzdžiui, komuna perka paslaugą iš kitos komunos arba dvi komunos kartu skelbia viešąjį pirkimą ar steigia įstaigą VSSP teikti ir pan.

Viešųjų pirkimų taisyklės taikomos tuomet, kai valdžios institucija ketina sudaryti viešojo paslaugų pirkimo sutartį su trečiaja šalimi¹⁵⁰ ir mokėti jai atlygį. Nėra jokio skirtumo, ar trečioji šalis yra privatus veiklos vykdytojas, ar valdžios institucija.

Tačiau, kaip rodo toliau pateikiami pavyzdžiai, pasitaiko atveju, kai valdžios institucijos ekonominę veiklą patiki vykdyti kitoms valdžios institucijoms arba šią veiklą vykdo kartu su kitomis valdžios institucijomis neprivalėdamos taikyti Sąjungos viešojo pirkimo taisyklių.

- Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas neseniai nustatė, kad valdžios institucijos su viešąja paslauga susijusią veiklą, už kurią yra atsakingos, gali vykdyti savo lėšomis, bendradarbiaudamos su kitomis valdžios institucijomis;

¹⁴⁹ Kaip nurodyta atsakyme į 2.2 klausimą ir Direktyvos 2004/18/EB 21 straipsnyje, šių paslaugų viešojo pirkimo sutartims taikomos tik tam tikros Direktyvos 2004/18/EB taisyklės (t. y. prievolė specifikacijose nustatyti technines specifikacijas ir *ex-post* skelbti konkurso rezultatus), o kitos joms taikomos nuostatos – tai bendrieji SESV principai (nediskriminavimo, skaidrumo ir pan.).

¹⁵⁰ Žr. sprendimo *Teckal*, C-107/98, 1999 m. Rink. p. I-8121, 51 punktą, sprendimo *ARGE*, C-94/99, 2000 m. Rink. p. I-11037, 40 punktą, sprendimo *Auroux*, C-220/05, 2007 m. Rink. p. I-389, 62 punktą.

nereikalaujama, kad veikla būtų organizuojama kokia nors konkrečia forma, ir įgyvendinant šias organizacines taisykles nebūtina taikyti ES viešųjų pirkimų teisės aktų.

- (i.) Viena vertus, valdžios institucijos gali vykdyti bendrą veiklą atskirame viešajame subjekte, atitinkančiame *in-house* kriterijus¹⁵¹. Ši tema apžvelgiama 4.1.2 klausime.
 - (ii.) Kita vertus, Teisingumo Teismas taip pat patikslino¹⁵², kad bendradarbiaujant valdžios institucijoms nebūtinai turi būti steigiami nauji bendrai kontroliuojami subjektai. Teisingumo Teismo teigimu, valdžios institucijos gali bendradarbiauti paprastai, siekdamos vieno tikslo – bendrai užtikrinti, kad būtų įgyvendintos visuotinės svarbos užduotys, už kurias atitinkamos institucijos yra atsakingos. Tai nebūtinai reiškia, kad siekdama įgyvendinti visuotinės svarbos užduotis kiekviena valdžios institucija bendradarbiauja vienodu mastu, gali būti bendradarbiaujama pasidalijant užduotis ir atsižvelgiant į specializaciją. Tačiau turi būti iš tikrųjų bendradarbiaujama, kitaip negu sudarant viešojo pirkimo sutartį, kai šalis vykdo užduotį už atlygį. Valdžios institucijos viena kitai neturi pervesti finansų, išskyrus sąnaudoms padengti skirtus finansus. Bendradarbiavimas turi būti vykdomas tik vadovaujantis nuostatomis ir reikalavimais, susijusiais su visuotinės svarbos tikslų įgyvendinimu, – tai reiškia, kad visiškai nesiekiamas pelno ir nedalyvauja privatūs arba mišraus kapitalo subjektai.
- Be to, valdžios institucijos, pavyzdžiui, komunos, viešąjį pirkimą neabejotinai gali rengti kartu. Todėl valdžios institucija procedūrą gali pradėti savo ir kitos valdžios institucijos vardu¹⁵³, jeigu apie tai ji paskelbia procedūros pradžioje. Taigi viešųjų pirkimų taisyklės taikomos procedūrai, minėtos valdžios institucijos pradėtai savo ir kitos arba kitų valdžios institucijų vardu, bet jos netaikomos valdžios institucijų bendradarbiavimui.
 - Be to, kelios valdžios institucijos gali steigti naują subjektą ir jam visiškai perduoti įgyvendinti konkrečią užduotį. Šiuo atveju valdžios institucijos visiškai nekontroliuoja teikiamos paslaugos – ją savarankiškai teikia naujas subjektas, kuris vienas yra atsakingas už šią paslaugą. Šiomis aplinkybėmis neteikiama jokia paslauga, todėl netaikomos nei direktyvos, nei Sutartis¹⁵⁴.
 - Be to, jeigu valdžios institucijos įsteigia savitarpio pagalbos ir bendradarbiavimo organizacijas, kurioms nėra mokamas atlygis, tai nereiškia, kad teikiamos paslaugos pagal Sutartį, ir Sąjungos teisė netaikoma.

¹⁵¹ EBTT sprendimas *Coditel Brabant*, C-324/07, 2008 m. Rink. p. I-08457.

¹⁵² EBTT sprendimas *Komisija prieš Vokietiją*, C-480/06.

¹⁵³ Dėl centrinių perkančiųjų organizacijų žr. Direktyvos 2004/18/EB 11 straipsnį.

¹⁵⁴ Žr. 2007 m. kovo 21 d. Komisijos pranešimą spaudai IP/07/357, kuriame nurodoma, kad valdžios institucijai viešąją užduotį visiškai perdavus vykdyti kitai valdžios institucijai, tai nereiškia, kad yra teikiama paslauga už atlygį pagal Sutarties 49 straipsnį, jeigu valdžios institucija, kuriai perduota užduotis, ją vykdo visiškai savarankiškai ir viena yra už ją atsakinga. Toks viešosios užduoties perdavimas atliekamas pagal aptariamą valstybės narės vidaus viešojo administravimo sistemą. Šiam perdavimui netaikoma Sutartis ir joje nurodytos pagrindinės laisvės.

4.2.13. *Kaip viešųjų pirkimų taisyklės taikomos viešojo ir privačiojo sektorių partnerystei (VPSP)?*

Paprastai viešojo ir privačiojo sektorių partnerystė užmezgama sudarius viešojo pirkimo arba koncesijos sutartį. Šiam sudarymui visiškai galioja viešųjų pirkimų taisyklės, šiuo atveju taikomos pagal atitinkamos sutarties tipą ir vertę.

Kalbant apie oficialiai patvirtintą viešojo ir privačiojo sektorių partnerystę (joje dalyvauja mišraus kapitalo subjektas), svarbu priminti, kad, kaip nurodyta atsakyme į 4.1.2 klausimą, valdžios institucija ir viešojo bei privačiojo kapitalo subjektas, kuriame valdžios institucija veiklą vykdo kartu su privačiu subjektu, nesusiję „vidaus veiklos“ santykiais. Todėl viešojo ir privačiojo kapitalo subjektui paslaugas turi būti patikėta teikti pagal Sutartyje arba viešųjų pirkimų direktyvose pateikiamas viešųjų pirkimų taisykles. Taip pat privačiam veiklos vykdytojui įsigijus subjekto, vykdančio pagal vidaus veiklos¹⁵⁵ santykius paskirtas viešąsias užduotis, kapitalo, šie santykiai nutrūksta ir turi būti dar kartą skelbiamas konkursas dėl atitinkamo pirkimo ar atitinkamos koncesijos, nebent privatus veiklos vykdytojas buvo atrinktas pagal viešųjų pirkimų taisykles.

Jeigu valdžios institucija, siekdama atrinkti privatų partnerį, kuris vykdys paslaugų sutartį arba jam bus suteikta paslaugų koncesija teikti paslaugas kartu su valdžios institucija, vykdamą veiklą mišriame viešojo ir privačiojo kapitalo subjekte, pirkimo procedūrą vykdo pagal ES viešųjų pirkimų teisę, šioms paslaugoms teikti nebėra būtina rengti antrą pirkimo procedūrą. Tačiau padarius bet kokią esminį paslaugų teikimo kriterijų pakeitimą, nenumatytą vykdamą pradinę pirkimo procedūrą, turi būti pradėta nauja procedūra. Išsamesnės informacijos reikėtų ieškoti Komisijos komunikate dėl oficialiai patvirtintos viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystės¹⁵⁶, kuriame konkrečiai aiškinama, kaip tokią procedūrą rengti.

4.2.14. *Kaip sudarant viešojo pirkimo arba koncesijos sutartis, kuriomis siekiama pavesti teikti visuotinės svarbos socialines paslaugas, galima nustatyti įpareigojimą laikytis tam tikrų įmonės valdymo taisyklių (pavyzdžiui, susijusių su įmonės kontrole, kurių lygiomis teisėmis vykdo darbdavių ir profesinių sąjungų atstovai, arba paslaugų gavėjų atstovų įtraukimu į valdybą)?*

Pagal viešųjų pirkimų direktyvas viešosios perkančiosios organizacijos įvairiais viešojo pirkimo procedūros etapais gali atsižvelgti į konkrečius reikalavimus (kurie taip pat gali būti socialinio pobūdžio), jeigu jie suderinami su Sąjungos teise (visų pirma laikomasi Sutarties principų – nediskriminavimo, skaidrumo ir pan.) ir yra nurodyti skelbime apie pirkimą arba specifikacijose. Be to, pagal minėtas direktyvas techninėse specifikacijose, atrankos kriterijuose arba sutarties sudarymo kriterijuose nustatyti reikalavimai turi būti susiję su sutarties dalyku (t. y. jais galima apibūdinti pageidaujamus produktus ir (arba) pageidaujamas paslaugas). Tačiau į įvykdymo sąlygas įtraukti reikalavimai nebūtinai turi būti susiję su sutarties dalyku, o tik su sutarties vykdymu (t. y. su užduotimis, leidžiančiomis pagaminti pirktus produktus arba teikti pirktas paslaugas).

¹⁵⁵

Anglų kalbos terminas *in-house*.

¹⁵⁶

Komisijos aiškinamasis komunikatas C(2007)6661 dėl viešąjį pirkimą ir koncesijas reglamentuojančių Sąjungos teisės aktų taikymo oficialiai patvirtintai viešojo ir privačiojo sektoriaus partnerystei (OPVPP).

Jeigu minėtos direktyvos netaikomos aptariamai sutarčiai, pavyzdžiui, paslaugų koncesijos arba viešojo pirkimo sutarčiai, kurios vertė mažesnė negu minėtose direktyvose nurodytos taikomos ribos, ESTT paaiškinti SESV principai ir taisyklės taikomi, jeigu sutartis yra neabejotinai svarbi tarptautiniu mastu¹⁵⁷. Šiuo požiūriu SESV principų, ypač nediskriminavimo principo, įpareigota laikytis perkančioji organizacija, sudarydama sutartis, kurioms netaikomos viešųjų pirkimų direktyvos, taip pat negali nustatyti su sutarties dalyku arba jos vykdymu nesusijusių sąlygų.

Įmonės valdymo srityje taikomi įpareigojimai, visų pirma įpareigojimas kontroliuoti įmonę arba tam tikrų asmenų grupių įpareigojimas dalyvauti paslaugų teikėjo įmonės valdyboje, apskritai yra susiję su įmonės veiklos organizavimu, todėl negali būti laikomi susijusiais nei su atitinkamos sutarties dalyku (nes pagal šiuos įpareigojimus negalima apibūdinti pageidaujamų paslaugų, pateikiant techninius ypatumus arba geriausią kokybės ir kainos santykį), nei su sutarties vykdymu (nes įpareigojimai nesusiję su užduotimis, būtinomis pageidaujamos paslaugoms teikti).

Tačiau, kaip nurodyta atsakyme į 4.2.4 klausimą, gali būti numatyta, kad valdžios institucijos reikalavimu konkreti paslauga būtų teikiama ir vertinama dalyvaujant paslaugų gavėjams, jeigu dėl to nevykdoma diskriminacija ir pradėjus procedūrą iš anksto nenumatomas konkurso laimėtojas.

Paslaugų gavėjai į veiklą gali būti įtraukiami keliais būdais ir dalyvauti įvairiu mastu (rengti apklausas, rinkti patarimus ir pan.). Gali būti, kad valdžios institucija turi konkrečių planų dėl pageidaujamo paslaugų gavėjų dalyvavimo masto. Todėl ji galėtų reikalauti, pavyzdžiui, kad sutartį sudaręs paslaugų teikėjas turėtų arba sukurtų sistemą ar mechanizmą, leidžiančius paslaugų gavėjų atstovams dalyvauti priimant sprendimus sutarties vykdymo etapu, jeigu šiais sprendimais nekeičiama sutartis ir jie nėra diskriminaciniai. Jeigu valdžios institucija šiuo klausimu neturi konkrečių planų, ji kandidatų taip pat gali prašyti pasiūlyti būdus tokiam dalyvavimui užtikrinti.

4.2.15. *Kaip galima suderinti viešųjų pirkimų taisykles ir valdžios institucijų poreikį skatinti naujoviškus sprendimus, tenkinant sudėtingus VSSP gavėjų poreikius?*

Pagal viešųjų pirkimų taisykles valdžios institucijos turi daug priemonių naujovėms skatinti.

Pavyzdžiui, valdžios institucijos gali nustatyti technines specifikacijas¹⁵⁸ – išsamius techninius ypatumus arba veiklos reikalavimus ar veiklos rezultatus¹⁵⁹. Antruoju atveju valdžios institucija gali nurodyti siektinus rezultatus nenustatydama išsamių priemonių jiems siekti – tai leidžia skatinti kandidatų, galinčių rasti ir siūlyti naujoviškesnius sprendimus, kuriuos įgyvendinant galima tenkinti sudėtingus paslaugų gavėjų poreikius, kūrybiškumą.

¹⁵⁷ 2000 m. gruodžio 7 d. EBTT sprendimas *Telaustria*, C-324/98.

¹⁵⁸ Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnis.

¹⁵⁹ Kaip nurodoma Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnio 3 dalyje, jeigu techninės specifikacijos nustatomos kaip veiklos rezultatai arba veiklos reikalavimai, „*tokie parametrai privalo būti pakankamai tikslūs, kad konkurso dalyviai galėtų nustatyti sutarties objektą, o perkančiosios organizacijos galėtų sudaryti sutartį*“.

Alternatyvių pasiūlymų¹⁶⁰ teikimas – tai kita priemonė, kurią taikant gali būti skatinamos naujovės. Alternatyvius pasiūlymus leidžiančios teikti valdžios institucijos taip gali palyginti alternatyvaus naujoviškesnio sprendimo privalumus ir trūkumus, atsižvelgdamos į standartinį sprendimą.

Atsižvelgdamos į tai, kad visuotinės svarbos socialinėms paslaugoms taikoma tik labai nedaug Direktyvos 2004/18/EB taisyklių, valdžios institucijos gali pasirinkti procedūrą, kuri joms atrodo tinkamiausia pagal paslaugos ypatumus, jeigu pasirinkta procedūra atitinka SESV principus (skaidrumo, nediskriminavimo). Pavyzdžiui, jeigu perkamos sudėtinės VSSP, kurių atveju valdžios institucija negali nustatyti tinkamiausio būdo konkrečioms paslaugų gavėjų poreikiams patenkinti, ji gali taikyti procedūrą, panašią į konkurencinio dialogo procedūrą¹⁶¹.

4.2.16. Kokie įpareigojimai skelbti apie VSSP koncesijas yra taikomi? Ar galima skelbti Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje?

Paslaugų koncesijoms, kitaip negu darbų koncesijoms ir viešųjų pirkimų sutartims, Direktyvos 2004/18/EB nuostatos, ypač įpareigojimas skelbti *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, netaikomos. Todėl šiuo metu nėra jokios konkrečios skelbimo apie paslaugų koncesijas *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* formos. Tačiau paslaugų koncesijoms taikomi SESV principai, įskaitant skaidrumo ir vienodo požiūrio principus. Remdamosi šiais principais ir ES Teisingumo Teismo sprendime *Telaustria* (C-324/98) pateiktu aiškinimu koncesijas suteikiančios valdžios institucijos (arba koncesijas suteikiantys subjektai) galimiems konkurso dalyviams privalo užtikrinti „tinkamą viešumo lygį, leidžiantį paslaugų rinką atverti konkurencijai ir kontroliuoti konkurso procedūrų nešališkumą“, taigi jos privalo išspausdinti tinkamą skelbimą, be viso kito, atsižvelgdamos į aptariamą koncesijos dalyką ir ekonominę vertę.

- Tai reiškia, kad laikydamosi ESTT praktikoje nustatytų apribojimų valstybės narės ir (arba) perkančiosios organizacijos gali nustatyti tinkamas skelbimo taisykles, siekdamas užtikrinti paslaugų koncesijų skaidrumą. Be abejo, perkančiosios organizacijos skelbimus apie paslaugų koncesijas gali spausdinti ESOL, net jeigu to nereikalaujama Europos Sąjungos teisėje.

4.2.17. Ar, be viešųjų pirkimų ir koncesijų, yra kitų būdų užsakyti VSSP, kurie būtų suderinami su skaidrumo ir nediskriminavimo principais ir kuriuos taikant būtų galima pasirinkti iš daugelio paslaugų teikėjų?

Taip. Pavyzdžiui, kompetentinga valdžios institucija gali iš anksto nustatyti sąlygas, kuriomis socialinė paslauga turi būti teikiama, ir, laikydamosi skaidrumo ir nediskriminavimo principų (žr. atsakymą į 4.2.3 klausimą) bei tinkamai paskelbusi, gali suteikti licencijas arba leidimus visiems šias sąlygas atitinkantiems paslaugų teikėjams. Taikant panašią sistemą riboti paslaugų teikėjų skaičių ar taikyti šio skaičiaus kvotą nenumatyta; gali dalyvauti visi sąlygas atitinkantys subjektai.

¹⁶⁰ Žr. Direktyvos 2004/18/EB 24 straipsnį. Nors visuotinės svarbos socialinėms paslaugoms taikoma tik nedaug Direktyvos 2004/18/EB taisyklių, valdžios institucijos neabejotinai gali taikyti neprivalomas Direktyvos nuostatas, jeigu, jų nuomone, šios nuostatos yra taikytinos.

¹⁶¹ Procedūra numatyta Direktyvos 2004/18/EB 29 straipsnyje sutartims, kurioms taikomos visos Direktyvos nuostatos.

Licenciją ir (arba) leidimą gavę paslaugų teikėjai paslaugą turi teikti paslaugų gavėjams paprašius; taip paslaugų gavėjai gali rinktis iš įvairių paslaugų teikėjų mokėdami kainą, kurią anksčiau nustatė valdžios institucija.

5. BENDRAS VALSTYBĖS PAGALBOS, VIEŠŪJŲ PIRKIMŲ IR PASLAUGŲ KONCESIJŲ TAISYKLIŲ TAIKYMAS VISUOTINĖS EKONOMINĖS SVARBOS PASLAUGOMS

5.1. Ar pagal Sąjungos teisę turi būti taikomas konkretus VESP teikimo būdas?

Pagal nusistovėjusią teismų praktiką valstybės narės turi didelę veiksmų laisvę nustatyti paslaugas, kurias jos laiko VESP, ir jas organizuoti. Todėl valdžios institucijos gali pasirinkti pavedamų teikti VESP teikimo būdą.

Pagal valstybės pagalbos taisykles valdžios institucijos VESP organizuoti ir finansuoti gali taip, kaip nori, ir tokiu laikotarpiu, kurį šiam tikslui jų teikiamomis kompensacijomis neviršijama suma, būtina siekiant suteikti galimybes VESP užduotį įgyvendinti priimtinomis ekonominėmis sąlygomis, taikant SESV 106 straipsnio 2 dalį.

Kai dėl VESP teikimo sudaroma viešojo pirkimo arba koncesijos sutartis (t. y. kai paslauga teikiama už atlygį – mokama tam tikra kaina arba suteikiama teisė paslaugą teikti už atlygį, gaunamą paslaugų gavėjams mokant mokesčius), valdžios institucijos turi laikytis ne tik valstybės pagalbos taisyklių, bet ir viešųjų pirkimų bei koncesijų taisyklių. Daugiau informacijos pateikiama atsakymuose į 3.1.15 ir 4.2.1 klausimus.

Jeigu teikti VESP pavedama surengus viešojo pirkimo procedūrą, leidžiančią atrinkti kandidatą, šias paslaugas galintį teikti už bendruomenei mažiausią kainą, ir jeigu įgyvendinamos kitos sprendimo *Altmark* sąlygos (šias sąlygas žr. atsakyme į 3.2.1 klausimą), šiam tikslui skiriamos kompensacijos nėra valstybės pagalba pagal sprendimą *Altmark*.

5.2. Ar valdžios institucija, finansuodama VESP teikėją pagal valstybės pagalbos taisykles, taip pat turi taikyti Sąjungos taisykles, susijusias su viešojo paslaugų pirkimo arba paslaugų koncesijų sutarčių sudarymu?

Valstybės pagalbos taisyklių ir viešųjų pirkimų bei koncesijų taisyklių tikslai skirtingi ir jos taikomos nevienodai. Valstybės pagalbos taisyklėse nustatomos VESP ir atitinkamai ekonominio pobūdžio VSSP finansavimo sąlygos, šiomis taisyklėmis siekiama neleisti iškraipyti konkurencijos valstybei ir jos institucijoms teikiant finansavimą arba panašią naudą; viešųjų pirkimų ir koncesijų taisyklėse nustatomos sąlygos, kuriomis šias paslaugas pavedama teikti veiklos vykdytojams, taisyklių tikslas visų pirma yra išvengti konkurencijos iškraipymo, galinčio atsirasti, kai patikėdamos teikti šias paslaugas perkančiosios organizacijos administruoja viešuosius finansus, užtikrinti kuo didesnę konkurenciją Europoje ir sudaryti sąlygas gauti geriausią kokybę ir kainos santykį, visų pirma naudingą paslaugos gavėjui.

Dėl šios priežasties valdžios institucijos, norinčios patikėti teikti VESP, turi laikytis ne tik valstybės pagalbos taisyklių, bet ir viešųjų pirkimų arba koncesijos sutarčių sudarymo taisyklių.

Viešųjų pirkimų taisyklės taikomos tuomet, kai konkrečią paslaugą įpareigojama teikti už atlygį, neatsižvelgiant į paslaugos visuotinės svarbos tikslą. Tačiau paprastas veiklos finansavimas, dažniausiai susijęs su prievole gražinti gautas sumas, jeigu jos nepanaudojamos nustatytiems tikslams, paprastai nėra vykdomas pagal viešųjų pirkimų teisę.

Pagal Sąjungos teisę sutartis prie viešojo pirkimo sutarčių teisiškai turi būti priskiriama remiantis „viešojo pirkimo“ sąvoka, nustatyta šios srities direktyvose (visų pirma Direktyvoje 2004/18/EB), neatsižvelgiant į tai, prie kokių sutarčių ji teisiškai priskiriama pagal nacionalinę teisę.

Sutarčiai gali būti taikomos viešojo paslaugų pirkimo arba koncesijos apibrėžtys, jeigu:

- a) sutartimi siekiama patenkinti poreikius, valdžios institucijos iš anksto nustatytus pagal jai suteiktus įgaliojimus;
- b) valdžios institucija išsamiai nustato paslaugos teikimo ypatumus ir taisykles;
- c) sutartyje nustatomas atlygis už paslaugą (mokama tam tikra kaina arba suteikiama teisė teikti paslaugą, už kurią gaunamas atlygis paslaugų gavėjams mokant mokesčius);
- d) valdžios institucija imasi iniciatyvos ieškoti paslaugų teikėjo, kuriam turi būti patikėta teikti paslaugą;
- e) sutartyje nustatomos sankcijos (bausmės, žalos atlyginimas ir pan.), taikomos nevykdant sutartinių įsipareigojimų, kad būtų užtikrintas tinkamas trečiajai šaliai patikėtos paslaugos teikimas pagal valdžios institucijos reikalavimus.

Nurodyti kriterijai taikomi kaip rodikliai norint nustatyti, ar sutartimi iš tikrųjų siekiama teikti paslaugą už atlygį.

5.3. Ar VESP teikiantis koncesininkas gali gauti valstybės pagalbą kompensacijos už viešąją paslaugą forma, kad padengtų faktines viešosios paslaugos užduoties, kurią jam pavesta įgyvendinti, sąnaudas?

Pagal SESV 106, 107 ir 108 straipsnius valstybės narės VESP turi nustatyti laikydamosi Sprendime nurodytų sąlygų. Jeigu valstybė narė nusprendžia, kad subjektui yra pavesta visuotinė ekonominės svarbos paslauga, jis gali gauti kompensaciją už viešąją paslaugą, jeigu teikiant VESP jo gaunamų pajamų neužtenka sąnaudoms padengti. Ši kompensacija negali viršyti faktiškai patirtų grynujų sąnaudų, įskaitant pagrįstą pelną.

Pagal viešųjų pirkimų ir koncesijų taisykles paslaugų koncesijos sąvoka nėra kliūtis teikti valstybės pagalbą, kai koncesininkas prisiima didelę dalį rizikos, susijusios su paslaugos teikimu. Tačiau jeigu gavus pagalbą nebėra su paslaugos teikimu susijusios rizikos arba ši rizika tampa nedidele, aptariama sutartis priskiriama prie viešojo paslaugų pirkimo sutarčių. Šiuo atveju iš esmės taikomos išsamios Direktyvos nuostatos.

Tačiau Direktyvos II priedo B dalyje nurodytoms paslaugoms, pavyzdžiui, socialinėms paslaugoms, taikomos tik kelios Direktyvos nuostatos (žr. atsakymus į 4.2.1 ir 4.2.3 klausimus). Todėl tarptautiniu mastu svarbioms socialinėms paslaugoms yra taikoma panaši sistema; nelabai svarbu, ar suteikiama paslaugų koncesija, ar sudaroma viešojo paslaugų pirkimo sutartis.

5.4. Ar taikant išimtį, vadinamą vidaus veiklos išimtimi (*in-house*), pagal kurią netaikomos viešųjų pirkimų taisyklės, taip pat yra netaikomos valstybės pagalbos taisyklės?

Jeigu konkrečiu atveju netaikoma ES viešųjų pirkimų teisė, tai savaime nereiškia, kad taip pat netaikoma ES valstybės pagalbos teisė.

ES valstybės pagalbos teisė apžvelgiama atsakyme į 3.1.19 klausimą.

ES viešųjų pirkimų teisė apžvelgiama atsakyme į 4.1.2 klausimą.

5.5. Pagal kokius objektyvius kriterijus galima nustatyti, kad sumokėjus tam tikro dydžio kompensaciją panaikinama su paslaugos teikimu susijusi rizika?

Rizikos sąvoka yra pagrindinis koncesijos sąvokos aspektas. Iš tikrųjų pagal darbų ir paslaugų koncesijos apibrėžtis, pateikiamas Direktyvos 2004/18/EB 1 straipsnio 3 ir 4 dalyse, koncesijos sutartis yra tos pačios rūšies sutartis kaip ir viešojo pirkimo sutartis, išskyrus tai, kad atlygis už atliktus darbus ir (arba) suteiktas paslaugas yra tik teisė naudotis darbo rezultatais ir (arba) paslauga arba tokia teisė kartu su mokėjimu.

Todėl paslaugos teikimo kriterijus, reiškiantis, kad patiriama rizika, yra būtinas siekiant nustatyti, ar suteikta koncesija. Antai pagal Teisingumo Teismo praktiką (ypač sprendimą *Oymanns*, C-300/07, ir sprendimą *Eurawasser*, C-206/08) koncesija suteikiama tik tuomet, jeigu didelė su paslaugos teikimu susijusios rizikos dalis perduodama veiklos vykdytojui.

Tai, ar patiriama didelė rizika, gali būti tikrinama tik kiekvienu konkrečiu atveju. Rizika, į kurią turi būti atsižvelgiama, yra susijusi su paslaugos teikimu arba darbų vykdymu ir jų rezultatų naudojimu, – visų pirma rizika, susijusi su paklausa. Iš esmės galima manyti, kad veiklos vykdytojas prisiima didelę dalį rizikos, kai nėra aišku, ar investicijos bus susigrąžintos.

Kai nėra didelės rizikos, nes dėl kompensacijos sumų su paslaugos teikimu susijusi rizika panaikinta arba tapo nedidele, paslaugų koncesijos sutartis perkvalifikuojama į paslaugų pirkimo sutartį, ir atsiranda su tuo susiję teisiniai padariniai (t. y. galimybė panaikinti sutartį, jeigu pažeidžiama viešųjų pirkimų teisė).

6. BENDRIEJI KLAUSIMAI DĖL SUTARTIES VIDAUS RINKOS TAISYKLIŲ (ĮSISTEIGIMO LAISVĖ IR LAISVĖ TEIKTI PASLAUGAS) TAIKymo VESP, YPAČ VSSP

Sutarties vidaus rinkos taisyklės – tai Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) nuostatos, susijusios su įsisteigimo laisve (Sutarties 49 straipsnis) ir laisve teikti paslaugas (Sutarties 56 straipsnis). Viešųjų pirkimų taisyklės apžvelgiamos šio dokumento dalyje, skirtoje viešiesiems pirkimams (žr. 3 skyrių).

6.1. Kada Sutarties vidaus rinkos taisyklės (SESV 49 ir 56 straipsniai) taikomos VSSP?

Sutarties vidaus rinkos taisyklės (SESV 49 ir 56 straipsniai) VSSP taikomos tuomet, jeigu VSSP yra ekonominė veikla pagal Teisingumo Teismo praktiką, susijusią su šių straipsnių aiškinimu. Kai kurioms iš šių paslaugų taip pat gali būti taikoma Paslaugų direktyva. Tačiau neekonominėi veiklai šios taisyklės netaikomos. Neekonominės veiklos sąvoka pagal Sutarties vidaus rinkos taisykles išsamiau apžvelgiama 6.3 klausime.

Ekonominės veiklos sąvoka – tai Sąjungos teisės sąvoka, kurią Teisingumo Teismas laipsniškai plėtojo pagal SESV 49 ir 56 straipsnius. Kadangi remiantis šia sąvoka nustatomos Sutartimi užtikrinamų dviejų pagrindinių laisvių taikymo ribos, sąvokos negalima aiškinti siaurai¹⁶². Ekonominės veiklos sąvoka pagal Sutarties vidaus rinkos taisykles išsamiau apžvelgiama 6.2 klausime.

6.2. Kada veikla priskiriama ekonominei pagal Sutarties vidaus rinkos taisykles (SESV 49 ir 56 straipsniai) ir Paslaugų direktyvos taisykles?

Sutarties vidaus rinkos taisyklės (SESV 49 ir 56 straipsniai) ir Paslaugų direktyvos taisyklės apskritai taikomos tik paslaugoms, kurios laikomos ekonomine veikla.

Pagal Sutarties vidaus rinkos taisykles bet koks paslaugos teikimas, už kurį mokamas atlygis, turi būti laikomas ekonomine veikla. Kaip nurodo Teisingumo Teismas, už paslaugą nebūtinai turi mokėti tie, kuriems ji teikiama¹⁶³, bet teikiant šią paslaugą turi būti gaunamas ekonominis atlygis.

Teisingumo Teismas taip pat turėjo progą patikslinti, kad ekonominis veiklos pobūdis nepriklauso nei nuo veiklos vykdytojo ar įstaigos teisinio statuso (tai gali būti viešasis ar ne pelno subjektas¹⁶⁴), nei nuo paslaugos pobūdžio (pavyzdžiui, tai, kad paslauga susijusi su socialine apsauga ar sveikata, savaime nereiškia, kad Sutarties taisyklės netaikomos¹⁶⁵). Taigi religinės bendruomenės narių ar sporto mėgėjų asociacijos veikla gali būti laikoma ekonomine¹⁶⁶. Ekonominis veiklos pobūdis taip pat nepriklauso nuo to, kaip veikla apibūdinama pagal nacionalinę teisę. Paslauga, kuri pagal vidaus teisę apibūdinama kaip nekomercinė, pagal minėtas

¹⁶² Sprendimo *Deliège*, C-51/96 ir C-191/97, 52 punktas.

¹⁶³ Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas nustatė, kad stacionaraus gydymo paslaugos, pagal taikomą sveikatos draudimo sistemą nemokamai teikiamos natūra, gali būti laikomos ekonomine veikla pagal Sutartį.

¹⁶⁴ Sprendimas *Komisija prieš Belgiją*, C-172/98. Sprendimo *Smits ir Peerbooms*, C-157/99, 50 punkte Teisingumo Teismas atmetė argumentą, kad paslaugos teikėjo siekis gauti pelną yra papildoma sąlyga norint paslaugą laikyti ekonomine veikla pagal Sutarties 60 straipsnį.

¹⁶⁵ Minėtas sprendimas *Smits ir Peerbooms*.

¹⁶⁶ Sprendimas *Steymann*, C-196/87, ir sprendimas *Deliège*, C-51/96 ir C-191/97.

Sutarties taisyklės gali būti nagrinėjama kaip ekonominė veikla. Taip pat tai, kad veikla vykdoma siekiant visuotinės svarbos tikslo, nebūtinai gali daryti poveikį ekonominiam šios veiklos pobūdžiui.

Todėl siekiant nustatyti, ar konkreti paslauga turi būti apibūdinama kaip ekonominė veikla, kuriai taikomos Sutarties vidaus rinkos taisyklės ir prireikus Paslaugų direktyva, reikėtų nagrinėti kiekvieną atvejį, atsižvelgiant į visus aptariamąs veiklos ypatumus, visų pirma tai, kaip ji atitinkamoje valstybėje narėje iš tikrųjų vykdoma, organizuojama ir finansuojama.

Paslaugų direktyva taikoma visoms paslaugoms, aiškiai nepriskirtoms prie paslaugų, kurioms ši direktyva netaikoma (ji netaikoma tam tikroms socialinėms paslaugoms: daugiau informacijos apie Paslaugų direktyvos taikymą socialinėms paslaugoms pateikiama atsakyme į 7.2 klausimą). Direktyvoje nurodyta paslaugos sąvoka taikoma tik šiame punkte apibūdintai ekonominio pobūdžio veiklai.

Daugiau informacijos apie tai, koks poveikis atitinkamoms socialinėms paslaugoms daromas priskyrimui jas ekonominei veiklai pagal Sutarties vidaus rinkos taisyklės, taip pat pateikiama atsakymuose į 6.5 ir 6.6 klausimus.

6.3. Kada veikla priskiriama neekonominei pagal Sutarties vidaus rinkos taisyklės (SESV 49 ir 56 straipsniai) ir Paslaugų direktyvos taisyklės?

Pagal Teisingumo Teismo praktiką veikla, kurią įgyvendindama savo užduotis, pavyzdžiui, socialinėje srityje, neatlygintinai vykdo valstybė (arba ji vykdoma valstybės vardu), nėra ekonominė pagal Sutarties vidaus rinkos taisyklės ir Paslaugų direktyvą¹⁶⁷.

Pavyzdžiai

- Paslaugos, kurias įstaiga teikia pagal privalomojo draudimo sistemą (pavyzdžiui, atlygina nuostolius gaivalinių nelaimių atveju)¹⁶⁸.
- Paskaitos, dėstomos pagal nacionalinę švietimo sistemą¹⁶⁹, arba paskaitos, dėstomos aukštojo mokslo įstaigoje, finansuojamoje daugiausia valstybės lėšomis¹⁷⁰.

¹⁶⁷ Sprendimas *Wirth*, C-109/92.

¹⁶⁸ Savo sprendime *Freskot*, C-355/00, Teisingumo Teismas nustatė, kad šiai įstaigai mokamos įmokos nėra ekonominis atlygis, kadangi visų pirma jos iš esmės yra teisės aktų leidėjo nustatyti mokesčiai ir teisės aktų leidėjas nustatė draudimo įstaigos paslaugų lygmenį bei teikimo taisyklės.

¹⁶⁹ Savo sprendime *Humbel*, C-263/86, Teisingumo Teismas remiasi faktu, kad kurdamą ir remdamą nacionalinę švietimo sistemą valstybė neketina išpareigoti vykdyti atlyginamą veiklą, bet vykdo savo pareigas gyventojams socialinėje, kultūros ir švietimo srityse. Be to, aptariama sistema paprastai finansuojama iš valstybės biudžeto, o ne mokinių ar jų tėvų lėšomis. Teisingumo Teismas pridūrė, kad šios veiklos pobūdžiui neturi įtakos tai, kad mokiniai ar jų tėvai kartais privalo mokėti tam tikrus mokesčius už mokslą siekdami tam tikru mastu padėti padengti sistemos veikimo išlaidas.

¹⁷⁰ Minėtame sprendime *Wirth* Teisingumo Teismas iš tikrųjų nustatė, kad pastabos, kurias jis pateikė minėtame sprendime *Humbel*, taip pat taikomos paskaitoms, dėstomoms daugiausia valstybės lėšomis finansuojamoje aukštojo mokslo įstaigoje.

6.4. Ar socialinėms paslaugoms, kurioms netaikoma Paslaugų direktyva, Sutarties vidaus rinkos taisyklės vis dėlto yra taikomos?

Paslaugų direktyva (direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punktas) netaikoma socialinėms paslaugoms, susijusioms su socialinio būsto suteikimu, vaikų priežiūra ir parama remtinoms šeimoms ir asmenims, kuriems šios paramos reikia nuolat ar laikinai, kai jas teikia valstybė (nacionaliniu, regioniniu ar vietos mastu), valstybės įgaliojimai paslaugų teikėjai arba valstybės pripažintos labdaros organizacijos.

Paslaugoms, kurioms netaikoma Paslaugų direktyva, Sutarties taisyklės, visų pirma susijusios su įsisteigimo laisve ir laisve teikti paslaugas (SESV 49 ir 56 straipsniai), yra taikomos, jeigu paslaugos laikomos ekonomine veikla. Todėl nacionalinių priemonių, skirtų paslaugoms, kurioms netaikoma Paslaugų direktyva, reglamentuoti, suderinamumą su Bendrijos teise gali vertinti nacionalinis teismas arba Teisingumo Teismas, visų pirma atsižvelgdami į minėtos Sutarties 49 ir 56 straipsnius. Priemonių, skirtų socialinių paslaugų sektoriui reglamentuoti, taikymas gali būti pateisinamas socialinės politikos tikslais, jeigu šios priemonės proporcingos siekiamiems tikslams. Taip pat žr. atsakymus į 6.5 ir 6.6 klausimus.

6.5. Ar socialinės politikos tikslais gali būti pateisinamas priemonių, skirtų socialinių paslaugų sektoriui reglamentuoti, taikymas?

Kaip nurodo Teisingumo Teismas, valstybės narės gali nustatyti savo socialinės politikos tikslus ir prireikus tiksliai apibūdinti norimą apsaugos lygmenį. Tačiau jų nustatomos taisyklės turi atitikti Teisingumo Teismo praktikoje nurodytas pagrindinio ir proporcingumo sąlygas. Vidaus rinkos laisvių apribojimai turi būti vertinami atsižvelgiant į atitinkamos valstybės narės kompetentingų valdžios institucijų siekiamus tikslus ir apsaugos lygmenį, kurį jos ketina užtikrinti.

Teismo praktikoje nustatyti tam tikri „privalomi bendrojo intereso pagrindai“ (pavyzdžiui, socialinės politikos tikslai, paslaugų gavėjų apsauga, vartotojų apsauga ir pan.) – tai yra tikslai, leidžiantys valstybėms narėms pateisinti vidaus rinkos laisvių apribojimus. Apskritai esamoje Teisingumo Teismo praktikoje nurodoma, kad pagrindinių laisvių apribojimus galima pateisinti socialinėmis nuostatomis, pavyzdžiui, jeigu būtų galima laikyti nepriimtina privačių subjektų galimybę gauti pelno pasinaudojant paslaugų gavėjų patiriamais sunkumais¹⁷¹. Tačiau bet kokia priemonė turi būti tinkama siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendintas vienas ar keli šios valstybės narės keliami teisėti tikslai ir nebūtų padaryta daugiau, negu būtina tokiam tikslui pasiekti.

Pavyzdžiui, pagal Sutartį ir Paslaugų direktyvą (joje nurodytų paslaugų atveju) išankstinio leidimo vykdyti veiklą išdavimo tvarka gali būti palikta galioti, jeigu ji nediskriminacinė, ja siekiama visuotinės svarbos tikslo, ji iš tikrųjų pritaikyta šiam tikslui pasiekti ir galiausiai ja siekiamas tikslas negali būti įgyvendintas kitomis, ne tokiomis griežtomis priemonėmis. Teisingumo Teismas nustatė, kad socialinėje srityje socialinės politikos tikslai yra „privalomi bendrojo intereso pagrindai“, kuriais remiantis galima pateisinti leidimų išdavimo tvarkos arba kitų priemonių, skirtų rinkoms reguliuoti, taikymą, jeigu ši tvarka arba priemonės yra proporcingos siekiamiems tikslams.

¹⁷¹ Šiuo klausimu žr. sprendimą bylose C-447/08 ir C-448/08, susijusį su azartiniais lošimais internetu.

6.6. Ar valstybės narės gali nuspręsti tam tikras socialines paslaugas patikėti teikti tik ne pelno siekiantiems paslaugų teikėjams?

Kaip nurodoma Teisingumo Teismo praktikoje, atsižvelgdama į kiekvienai valstybei narei būdingas vertybes ir turimą diskreciją, valstybė narė tam tikrą veiklą gali patikėti vykdyti, pavyzdžiui, viešosioms įstaigoms ar labdaros organizacijoms¹⁷². Tačiau bet kokia šios srities priemonė turi būti tinkama siekiant užtikrinti, kad būtų įgyvendintas vienas ar keli šios valstybės narės keliami teisėti tikslai ir nebūtų padaryta daugiau, negu būtina tokiam tikslui pasiekti. Be to, užtikrinti, kad būtų įgyvendintas keliamas tikslas, nacionalinės teisės aktais galima tik tuomet, jeigu jais iš tikrųjų šio tikslo nuosekliai ir sistemingai siekiama. Bet koku atveju šie apribojimai turi būti taikomi nediskriminuojant.

7. KLAUSIMAI DĖL PASLAUGŲ DIREKTYVOS TAIKYMO VESP, YPAČ VSSP

7.1. Kokioms visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms yra taikoma Paslaugų direktyva?

Visuotinės ekonominės svarbos paslaugoms (VESP) Paslaugų direktyva taikoma, jeigu aiškiai nenurodyta, kad šioms paslaugoms ji nėra taikoma (pavyzdžiui, direktyva netaikoma transporto paslaugoms, sveikatos paslaugoms, tam tikroms socialinėms paslaugoms, elektroninių ryšių paslaugoms ir tinklams bei garso ir vaizdo paslaugoms). Direktyva netaikoma daliai socialinių paslaugų: šioms paslaugoms ji taikoma, jeigu jas teikia valstybės neigalioji privatūs veiklos vykdytojai, bet netaikoma, jeigu jas teikia valstybė, valstybės igalioji paslaugų teikėjai arba valstybės pripažintos labdaros organizacijos.

Dėl kitų VESP, kurioms Paslaugų direktyva taikoma, šioje direktyvoje pateikiamos visos apsaugos nuostatos, kuriomis siekiama leisti valstybėms narėms visiškai atsižvelgti į šių sektorių ypatumus perkeliant direktyvą. Todėl valstybėms narėms turi būti suteikta galimybė palikti galioti nacionalines taisykles, kuriomis reglamentuojami šie sektoriai, pavyzdžiui, siekiant užtikrinti aukštos kokybės paslaugas.

Pirma, valstybės narės į VESP ypatumus gali atsižvelgti pagal direktyvoje pateikiamas įsisteigimo laisvės nuostatas. Visų pirma nagrinėjant ir vertinant tam tikrus nacionalinės teisės reikalavimus, kuriuos valstybės narės turėjo nustatyti pagal direktyvą, neturi būti trukdoma įgyvendinti konkrečių su VESP susijusių užduočių (15 straipsnio 4 dalis). Be to, pagal 9–13 straipsnius valstybės narės leidimų išdavimo tvarką, kuria vadovaujantis suteikiama teisė teikti paslaugas (įskaitant VESP) arba jos yra teikiamos, gali palikti galioti visais atvejais, kai ši tvarka yra nediskriminacinė, pateisinama atsižvelgiant į privalomus bendrojo intereso pagrindus ir proporcinga.

Antra, direktyvoje nustatoma, kad 16 straipsnyje nurodyta laisvės teikti paslaugas sąlyga netaikoma VESP (pagal aiškia leidžiančią nukrypti nuostatą, pateikiamą 17 straipsnyje).

¹⁷² Žr. minėto sprendimo byloje C-447/08 ir C-448/08 43 punktą. Taip pat žr. minėtą sprendimą *Sodemare*, C-70/95, 1997 m. Rink. p. I-3395.

Apskritai valstybėms narėms perkėlus direktyvą matyti, kad ji padeda modernizuoti ekonomiką, yra naudinga paslaugų teikėjams ir vartotojams. Perkeliant ją Komisijai nebuvo pranešta apie konkrečias problemas, susijusias su direktyvos taikymu VESP.

Informacija apie teisės aktus, kuriuos valstybės narės priėmė siekdamos įgyvendinti Paslaugų direktyvą, ir nuorodos į įvairius teisės aktus, jeigu jais galima naudotis, pateikiamos interneto svetainėje http://ec.europa.eu/internal_market/services/services-dir/news_fr.htm.

7.2. Kokioms socialinėms paslaugoms Paslaugų direktyva netaikoma ir kada minėtos direktyvos nuostatos šioms socialinėms paslaugoms taikomos?

Paslaugų direktyva tam tikroms socialinėms paslaugoms netaikoma. Kaip nurodyta Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punkte, direktyva netaikoma ne visoms socialinėms paslaugoms, bet tik socialinėms paslaugoms, susijusioms su socialinio būsto suteikimu, vaikų priežiūra ir parama remtinoms šeimoms ir asmenims, kuriems šios paramos reikia nuolat ar laikinai, kai jas teikia valstybė (nacionaliniu, regioniniu ar vietos mastu), valstybės įgalioti paslaugų teikėjai arba valstybės pripažintos labdaros organizacijos. Iš tikrųjų atsižvelgiant į nuo bendrosios taisyklės leidžiančią nukrypti nuostatą šis netaikymas pagal nusistovėjusią Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką turi būti aiškinamas griežtai.

Tačiau direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punkte nenurodytoms socialinėms paslaugoms (pavyzdžiui, vaikų priežiūros paslaugoms, kurių neteikia minėti paslaugų teikėjai) Paslaugų direktyvoje nustatyta reglamentavimo sistema yra taikoma.

Šiuo požiūriu reikėtų pabrėžti, kad į direktyvą įtrauktos visos nuostatos, kuriomis pripažįstami socialinių paslaugų, kurioms direktyva taikoma, ypatumai ir į juos atsižvelgiama. Pavyzdžiui, direktyvoje neginčijama valstybių narių galimybė reglamentuoti teisę teikti šias paslaugas ir šių paslaugų teikimą, siekiant užtikrinti jų kokybę. Pagal direktyvos 9–13 straipsnius valstybės narės savo leidimų išdavimo tvarką, kuria vadovaujantis suteikiama teisė vykdyti veiklą ir veikla vykdoma, gali palikti galioti, kai ši tvarka yra nediskriminacinė, pagrįsta ir proporcinga. Socialinėms paslaugoms, kurioms taikoma direktyva ir kurios yra VESP, direktyvos 16 straipsnyje minima laisvės teikti paslaugas sąlyga netaikoma (pagal direktyvos 17 straipsnį). Galiausiai reikėtų patikslinti, kad direktyva netaikoma socialinių paslaugų finansavimui. Direktyvoje neaptariama valstybių narių teikiama pagalba, kuriai taikomos konkurencijos taisyklės (žr. dalį apie valstybės pagalbą). Visų pirma joje neaptariami kriterijai, kuriais remiantis suteikiamas viešasis finansavimas, ir kokybės standartai, kurių turi būti laikomasi norint gauti viešąjį finansavimą (šiuo klausimu žr. direktyvos 10, 17 ir 28 konstatuojamąsias dalis).

7.3. Ar perkeldamos Paslaugų direktyvą valstybės narės gali palikti galioti socialinėms paslaugoms taikomą leidimų išdavimo tvarką?

Pagal Paslaugų direktyvos 9 straipsnį valstybės narės turi peržiūrėti savo teisės aktus, kad nustatytų leidimų išdavimo tvarką, taikomą suteikiant teisę vykdyti su paslaugomis susijusią veiklą ir vykdant šią veiklą. Kai pagal teisės aktus reikalaujama, kad prieš paslaugų teikėjui suteikiant galimybę vykdyti veiklą, kuriai taikoma direktyva, turi būti priimtas kompetentingos valdžios institucijos sprendimas, leidimų išdavimo tvarka turi būti vertinama atsižvelgiant į direktyvą. Kiekvieną nustatytą tvarką (ir jos procedūras) valstybė narė direktyvos perkėlimo

laikotarpiu turėjo įvertinti atsižvelgdama į taisykles, nustatytas direktyvos 9–13 straipsniuose. Taigi kiekviena leidimų išdavimo tvarka, kuria vadovaujantis suteikiama teisė vykdyti su paslaugomis, kurioms taikoma Paslaugų direktyva, susijusią veiklą arba ši veikla vykdoma, perkeliant minėtą direktyvą turėjo būti įvertinta atsižvelgiant į nediskriminavimo principą, privalomus bendrojo intereso pagrindus arba jų nebuvimą ir prireikus svarstomų priemonių proporcingumą.

Atsižvelgdamos į vertinimo rezultatus valstybės narės privalėjo panaikinti 9 straipsnio neatitinkančią leidimų išdavimo tvarką arba ją pakeisti ne tokiomis griežtomis priemonėmis, suderinamomis su direktyvos nuostatomis.

Be to, pažymėtina, kad leidimų išdavimo tvarkai, kuriai netaikoma Paslaugų direktyva, yra taikomos Sutarties taisyklės, visų pirma įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas taisyklės (SESV 49 ir 56 straipsniai). Todėl jų suderinamumą su Sąjungos teise gali vertinti nacionalinis teismas arba Teisingumo Teismas, visų pirma atsižvelgdami į minėtus Sutarties 49 ir 56 straipsnius. Taip pat žr. atsakymus į 6.5 ir 7.4 klausimus.

7.4. Ar tuomet, kai ta pati leidimų išdavimo tvarka taikoma ir paslaugoms, kurioms direktyva netaikoma, ir paslaugoms, kurioms ji taikoma, šiai tvarkai galioja direktyvos nuostatos? Jeigu taip, ar valstybė narė turi nustatyti atskirą leidimų išdavimo tvarką paslaugoms, kurioms direktyva netaikoma, ir paslaugoms, kurioms ji taikoma?

Taip, jeigu ta pati leidimų išdavimo tvarka taikoma ir paslaugoms, kurioms direktyva netaikoma, ir paslaugoms, kurioms ji taikoma, šiai tvarkai neabejotinai galioja direktyvos nuostatos.

Pagal direktyvą nustatyti atskirą leidimų išdavimo tvarką paslaugoms, kurioms direktyva taikoma, ir paslaugoms, kurioms ji netaikoma, valstybė narė neprivalo, tačiau jai taip pat nėra draudžiama tokią tvarką nustatyti. Atsižvelgiant į direktyvą svarbiausia yra tai, kad valstybė narė užtikrintų su paslaugomis, kurioms taikoma direktyva, susijusios leidimų išdavimo tvarkos suderinamumą su šia direktyva (daugiau informacijos pateikiama atsakyme į 7.3 klausimą).

7.5. Ar Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punktas taikomas su vaikų lopšeliais ir darželiais susijusioms socialinėms paslaugoms, teikiamoms valstybės įgaliotų paslaugų teikėjų, regioninių arba vietos valdžios institucijų arba bet kokio šiuo tikslu įgalioto subjekto?

Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punktas su vaikų lopšeliais ir darželiais susijusioms socialinėms paslaugoms netaikomas, jeigu šias paslaugas teikia valstybė (nacionaliniu, regioniniu arba vietos lygmenimis), valstybės įgalioti paslaugų teikėjai arba valstybės pripažintos labdaros organizacijos.

Su vaikų lopšeliais ir darželiais susijusioms socialinėms paslaugoms, kurias teikia valstybės neįgalioti veiklos vykdytojai, direktyva taikoma. Taip pat žr. atsakymą į 7.2 klausimą.

7.6. Ką reiškia valstybės sąvoka pagal Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punktą, kuriame visų pirma nurodoma, kad socialines paslaugas turi teikti valstybė arba valstybės įgaliotas paslaugų teikėjas?

Visų pirma reikėtų priminti, kad Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punkto tikslas – nustatyti direktyvos netaikymo tam tikroms socialinėms paslaugoms ribas. Todėl taikant nuo bendrosios taisyklės leidžiančią nukrypti nuostatą pagal nusistovėjusią Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką bendroji taisyklė turi būti aiškinama griežtai.

Pagal 2 straipsnio 2 dalies j punktą tam tikroms socialinėms paslaugoms, kurias teikia ir valstybė, ir valstybės įgalioti paslaugų teikėjai, direktyva netaikoma. Taikant Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punktą valstybės sąvoka pagal direktyvos 27 konstatuojamąją dalį apima ne tik valstybės centrinės valdžios institucijas, bet ir visas regionines bei vietos valdžios institucijas. Kai valstybė (pagal nurodytą šios sąvokos apibrėžtį) nusprendžia paslaugų teikėją – fizinį arba juridinį asmenį, kuris yra viešas ar privatus subjektas, – įpareigoti teikti tam tikrą paslaugą vietoj to, kad ją teiktų tiesiogiai, paslaugų teikėjas pagal direktyvą yra įgaliotas valstybės. Todėl tai, ar socialinę paslaugą teikia valstybė, ar viešosios teisės subjektas, kurį valstybė aiškiai įpareigojo teikti minėtą paslaugą (arba jis buvo įpareigotas valstybės vardu), pavyzdžiui, priimdama įstatymą, nėra svarbiausia siekiant taikyti direktyvoje nurodytą išimtį.

7.7. Ką reiškia Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punkte pateikiama valstybės įgalioto subjekto sąvoka?

Komisijos nuomone, kad paslaugų teikėją būtų galima laikyti įgaliotu valstybės pagal 2 straipsnio 2 dalies j punktą, šis paslaugų teikėjas turi būti įpareigotas teikti valstybės jam pavestą paslaugą. Paslaugų teikėjas, įpareigotas teikti paslaugą, pavyzdžiui, sudarius viešojo pirkimo arba paslaugų koncesijos sutartį, gali būti laikomas valstybės įgaliotu paslaugų teikėju pagal Paslaugų direktyvą. Ši nuostata taip pat galioja valstybės priimtai bet kokios kitos rūšies priemonei, jeigu pagal tokią priemonę aptariamas paslaugų teikėjas įpareigojamas teikti paslaugą. Taip pat žr. atsakymą į 3.4.4 klausimą.

7.8. Ar įgalioto subjekto sąvoka pagal Paslaugų direktyvą (2 straipsnio 2 dalies j punktą) atitinka užduoties paskyrimo sąvoką pagal SESV 106 straipsnio 2 dalį ir VESP dokumentų rinkinį?

Žr. atsakymą į 3.4.4 klausimą.

7.9. Ar oficialus regioninės valdžios institucijos nutarimas, kuriame apibūdinama visuotinės svarbos socialinė paslauga, susijusi su profesiniu mokymu, ir pavedama ją teikti vienai ar kelioms mokymo įstaigoms, suteikiant paslaugų koncesiją bei skiriant kompensaciją už viešąją paslaugą, laikomas užduoties paskyrimo aktu pagal Paslaugų direktyvą?

Mokymo įstaiga, kuriai oficialiu už valdymą atsakingos regioninės valdžios institucijos nutarimu suteikus paslaugų koncesiją pavedama teikti visuotinės svarbos socialinę paslaugą, susijusią su profesiniu mokymu, pagal minėtą 2 straipsnio 2 dalies j punktą įgaliotu subjektu gali būti laikoma tik tuomet, jeigu aptariama

įstaiga yra įpareigojama teikti tokią paslaugą. Tai turi būti nustatoma nagrinėjant kiekvieną atvejį, pagal konkrečias kiekvieno atvejo aplinkybes.

Be to, pagal direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punktą, skaitomą kartu su minėtos direktyvos 27 konstatuojamąja dalimi, valstybės įgalioto paslaugų teikėjo teikiama profesinio mokymo paslauga tik tuomet gali būti laikoma paslauga, kuriai netaikoma Paslaugų direktyva, jeigu ji atitinka direktyvos 27 konstatuojamojoje dalyje nurodytas sąlygas, t. y. ji teikiama asmenims, „kuriems nuolat arba laikinai ypač jos reikia dėl nepakankamų šeimos pajamų, visiškos ar dalinės priklausomybės“ arba „dėl rizikos būti atskirtiems“, pavyzdžiui, bedarbiams.

Galiausiai pažymėtina, kad bet koku atveju paslaugoms, kurioms netaikoma Paslaugų direktyva, yra taikomos SESV taisyklės, visų pirma įsisteigimo laisvės ir laisvės teikti paslaugas taisyklės (SESV 49 ir 56 straipsniai). Šiuo požiūriu žr. atsakymą į 6.4 klausimą. Informacija apie valstybės pagalbos taisyklių taikymą šios rūšies aktams pateikiama atsakyme į 3.4.5 klausimą.

7.10. Ką reiškia valstybės pripažintos labdaros organizacijos sąvoka, nurodyta Paslaugų direktyvos 2 straipsnio 2 dalies j punkte?

Visų pirma pažymėtina, kad ši sąvoka susijusi su Paslaugų direktyva, todėl jos aiškinimas tiesiogiai nepriklauso nuo sąvokų, pateikiamų valstybių narių nacionalinės teisės aktuose, ir nuo kitų Sąjungos teisės aktų. Iš tikrųjų šia apibrėžtimi siekiama tik nustatyti tam tikrus veiklos vykdytojus, kurių teikiamoms paslaugoms Paslaugų direktyva gali būti netaikoma pagal jos 2 straipsnio 2 dalies j punktą. Tai yra socialinės paslaugos, susijusios su socialinio būsto suteikimu, vaikų priežiūra ir parama remtinoms šeimoms ir asmenims, kuriems šios paramos nuolat ar laikinai reikia, ir teikiamos valstybės pripažintų labdaros organizacijų.

Taigi pagal Paslaugų direktyvą valstybės pripažintų labdaros organizacijų sąvoka reiškia ne tik tai, kad aptariamai paslaugų teikėjai negauna pelno, bet ir tai, kad jie vykdo labdarinę veiklą (kurią valdžios institucijos konkrečiai pripažino labdarinę), naudingą tretiesiems asmenims (t. y. ne šių organizacijų nariams), kuriems reikia pagalbos. Todėl, be viso kito, vien tam tikrų organizacijų pripažinimo ne pelno organizacijomis (pavyzdžiui, mokesčių tikslais) arba vykdomos veiklos visuotinės svarbos kriterijų neužtenka, kad organizacijai būtų taikoma valstybės pripažintų labdaros organizacijų sąvoka. Taip pat paprastas valstybės patvirtinimas negali būti laikomas pakankamu kriterijumi siekiant nustatyti, kad organizacijai ši sąvoka taikoma (ir kad dėl to šiai veiklai netaikoma Paslaugų direktyva).

Remdamasi šia sąvoka savo perkėlimo vadove¹⁷³, Komisija vien kaip direktyvoje minimos labdaros organizacijos pavyzdį nurodė „bažnyčias ir religines organizacijas, siekiančias labdaros ir savanoriškos veiklos tikslų“. Tačiau norint nustatyti Paslaugų direktyvos netaikymo socialinėms paslaugoms ribas nėra svarbiausia tai, ar tokia organizacija yra pasaulietinė, ar religinė. Todėl organizacijos, kurią kaip labdaros organizaciją pripažino valstybė, teikiamoms paslaugoms Paslaugų direktyva pagal jos 2 straipsnio 2 dalies j punktą netaikoma, neatsižvelgiant į tai, ar aptariama organizacija yra pasaulietinė, ar religinė.

¹⁷³ Paslaugų direktyvos perkėlimo vadovas pateikiamas interneto svetainėje http://ec.europa.eu/internal_market/services/services-dir/documents_fr.htm#info.